

IN CANTICA CANTICORUM

EXPLICATIO.

PROLOGUS (1).

Postquam a paradisi gaudiis expulsum est genus humanum, in istam peregrinationem vitæ præsentis veniens, cæcum cor a spirituali intellectum habet. Cui cæco cordi si diceretur voce humana : Sequere Deum, vel : Dilige Deum, sicut ei in lege dictum est, semel foris missum et per torporem infidelitatis frigidum, non caperet quod audiret. Idcirco per quædam ænigmata sermo divinus animæ torpenti et frigidæ loquitur, et de rebus quas novit latenter insinuat ei amorem quem non novit. Allegoria enim animæ longe a Deo positæ quasi quamdam machinam facit, ut per illa levetur ad Deum, interpositis quippe ænigmatibus, dum quoddam in verbis cognoscit quod suum est, et per terrena verba separatur a terra. Per hoc enim quod non abhorret cognitum intelligit quoddam incognitum. Rebus enim nobis notis per quas allegoriæ conficiuntur, sententiæ divinæ conficiuntur, et, dum cognoscimus exteriora verba, pervenimus ad interiorem intelligentiam. Hinc est enim quod in hoc libro qui Canticum canticorum conscriptus est, amoris quasi corporei verba ponuntur, ut a corpore suo anima per sermones suæ consuetudinis refricata, recalescat, et per verba amoris qui infra est, excitetur ad amorem qui supra est. Nominantur enim in hoc libro oscula, nominantur ubera, nominantur genæ, nominantur femora. In quibus verbis non irridenda est sacra Scriptura, sed amplior Dei misericordia consideranda est; quia, dum membra corporis nominat, sic ad amorem vocat.

Notandum est quod mirabiliter nobiscum est, et misericorditer operatur. Qui ut cor nostrum ad investigationem sacri amoris accenderet usque ad turpis amoris nostri verba descendit. Sed unde se loquendo humiliat, inde nos intellectu exaltat, quia ex sermonibus hujus amoris discimus, hujus amoris qua virtute in Divinitatis amore ferreamus. Hoc autem nobis solerter intuendum est, ne cum verba exterioris amoris audimus, ad exteriora sentienda remaneamus, et machina quæ ponitur ut levet ipsa magis opprimat ne levemur. Debemus ergo in verbis istis corporeis, in verbis exterioribus, quidquid interius est quærere, et loquentes de corpore, quasi extra corpus fieri. Debemus ad has nuptias sponsi et sponsæ cum intellectu intimæ charitatis, id est,

A cum veste nuptiali venire, id est, digna charitatis intelligentia : qua si non induimur, ab hoc nuptiali convivio in exteriores tenebras, id est, ignorantie cæcitatem repellamus. Debemus per hæc verba passionis, transire ad virtutem impassibilitatis. Sic est enim sacra Scriptura in verbis et sensibus, sicut pictura in coloribus et rebus. Et nimis stultus est, qui sic picturæ coloribus inhæret, ut res quæ pictæ sunt ignoret. Nos enim si verba quæ exterius dicuntur amplectimur, et sensus ignoramus, quasi ignorantes res, quæ depictæ sunt, solos colores tenemus : *Littera occidit*, sicut scriptum est, *spiritus autem vivificat* (II Cor. iii); sic enim littera cooperit spiritum, sicut palea tegit frumentum; sed jumentorum est palea vesci, hominum frumentis. Qui ergo humana ratione utitur, jumentorum paleas abijciat, et frumenta spiritus edere festinet. Ad hoc quippe utilis est ut mysteria litteræ involuta tegantur. Hinc enim scriptum est : *Sapientes intelligentiam abaccondent* (Prov. x), quia nimirum sub tegmine litteræ, spiritualis intelligentia cooperitur. Hinc rursus in eodem libro Scriptura est : *Gloria Dei celare verbum* (Prov. xxv). Menti enim Deum quærenti tanto Deus gloriosius apparet, quanto subtilius atque interius investigatur ut appareat. Sed nunquid ea quæ in mysteriis Deus celat, nos inquirere non debemus? Debemus utique.

Nam sequitur : *Et gloria regum investigare sermonem*. Qui enim jam corpora sua vel motus carnis regere et investigare noverunt, reges sunt. Regum ergo gloria est, investigare sermonem, quia bene viventium laus est perscrutari secreta mandatorum Dei. Humanæ ergo conversationis verba audientes quasi ex terra homines esse debemus, ne si humanitus quæ dicuntur audimus, nihil divinitatis de his quæ audire debemus sentire possimus. Quasi jam non homines desiderabat esse Paulus discipulos suos quibus dicebat : *Cum enim inier vos sit zelus et contentio, nonne homines estis?* (I Cor. iii). Quasi jam non æstimabat homines discipulos suos Dominus, cum dicebat : *Quem dicunt homines esse Filium hominis* (Matth. xvi). Cui cum verbis hominum respondissent, illico adjunxit : *Vos autem quem me esse dicitis?* Cum enim supra dicit homines, ac deinde subjungit, *vos autem*, inter homines et discipulos suos quamdam distantiam fecit, quia videlicet

potius quam ex Gregorii doctrina (omissa tamen a Gregorio) accipiat, et ex eo denique quod sequenti explanationi in exemplari adjectus sit. Judicet circumspiciendus lector.

(1) Prologus iste a nonnullis divi Gregorii existimatur, quia prologum ejusdem in Cantica verbosius prosequitur. Ego vero eundem Richardo ob eam rem ascribendum puto, in primis, quod stylum ejus sapiat, quod etiam non pauciora ex Richardi

divina eis insinuans, eos supra homines faciebat, ut ait Apostolus : *Si qua igitur in Christo nova creatura, vetera transierunt (II Cor. v)*. Et scimus quia in resurrectione nostra, ita corpus spiritui adnectitur, ut omne quod fuerat passionis in virtute spiritus assumatur. Is ergo qui Deum sequitur imitari debet quotidie rationem suam, ut sicut tunc nihil passibile habeat in corde, ut secundum interiorem hominem jam nova creatura sit. Jam quidquid vetustum fuerit calcet, et in verbis veteribus solam vim novitatis inquirat. Scriptura enim sacra mons quidam est, de quo in nostris cordibus ad intelligendum Dominus venit, de quo monte per prophetam dicitur : *Deus a Libano veniet, et sanctus de monte umbroso, et condense (Habac. iii)*. Iste mons condensus est per sententias, et umbrosus per allegorias. Sed sciendum est, cum vox Domini in monte sonat, vestimenta lavare præcipimur, et ab omni carnis iniquatione mundari, si ad montem accedere festinamus. Scriptum namque est : *Quia si bestia tetigerit montem lapidabitur (Hebr. xi)*. Bestia enim tangit montem, quando irrationabilibus motibus dediti, Scripturæ sacræ celsitudini propinquat, et non eam secundum quod debent intelligunt, sed irrationabiliter ad suæ voluptatis intelligentiam flectunt. Omnis enim absurdus, vel mente piger, si circa hunc montem visus fuerit, atrocissimis sententiis veluti lapidibus necetur. Ardet enim mons iste, quia sacra Scriptura, quæ spiritualiter replet amoris igne, succendit. Unde scriptum est : *Ignitum eloquium tuum vehementer (Psal. cxviii)*. Unde cum verba Dei audirent quidam in via ambulantes, dixerunt : *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum aperiret nobis Scripturas? (Luc. xxiv)*. Unde per Moysen dicitur : *In dextera ejus ignea lex (Dent. xxxiii)*. Sinistra Dei iniqui accipiuntur, qui in dextera parte non transierunt. Dextera Dei sunt electi, qui a sinistris separantur. In dextera ergo Dei lex ignea est, quia in electorum cordibus (qui ad dexteram ponendi sunt) fragrant divina præcepta, et charitatis ardore succensi sunt. Iste ergo ignis quidquid in nobis est exterius rui ignis et vetustatis exurat, et mentem nostram velut holocaustum in Dei contemplatione offerat.

Nec vacue attendendum est quod liber iste non canticum, sed Canticum canticorum vocatur. Sicut enim in Veteri Testamento alia sunt sancta, alia Sancta sanctorum, alia Sabbata, alia Sabbata Sabbathorum; ita in Scriptura sacra, alia sunt cantica, alia Cantica canticorum. Sancta erant, quæ in tabernaculo exterius agebantur; Sabbata erant, quæ in singulis hebdomadis celebrabantur, sed Sancta sanctorum, secretiori quadam veneratione suscipiebantur; et Sabbata Sabbathorum, non nisi in summis festivitibus colebantur. Ista Cantica canticorum secretum, et quoddam solemnè interius est, quod secretum in occultis intelligentiis penetratur. Nam, si exterioribus verbis attenditur, secretum non est. Sciendum etiam est, quia in sacra Scriptura alia

sunt cantica victoriae, alia cantica exhortationis et contestationis, alia cantica exsultationis, alia cantica adjutorii, alia cantica conjunctionis cum Deo. Canticum victoriae est, quod Moyses, transacto mari Rubro, cecinit, dicens : *Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus est, equum et ascensorem projecit in mare (Exod. xv)*. Canticum exhortationis et contestationis est, quod Moyses, Israelitis ad terram promissionis propinquantibus, dixit : *Attende, cælum, quæ loquar, audiat terra verba ex ore meo (Dent. xxxii)*. Canticum exsultationis est, quod Anna, prospecta fecunditate Ecclesie in senetipsa, cecinit, dicens : *Exsultavit cor meum in Domino (I Reg. ii)*, ubi per senetipsam figuratam fecunditatem prois Ecclesiasticæ expressit, cum dixit : *Sterilis peperit plurimos, et quæ habebat plurimos, infirmata est (ibid)*. Canticum adjutorii David post prælium cecinit, dicens : *Diligam te, Domine, virtus mea (Psal. xvi)*. Canticum vero conjunctionis cum Deo hoc est, quod in nuptiis sponsi et sponsæ canitur, id est Canticum canticorum, quod tanto est omnibus canticis sublimius, quanto et in nuptiis solemnitatis sublimior offertur. Per illa enim cantica vitia evitantur, per ista vero unusquisque virtutibus locupletatur. Per illa enim cavetur hostis, per ista vero Dominus familiari amore complectitur.

Et notandum quod aliquando Dominus in sacra Scriptura se Dominum vocat, aliquando patrem, aliquando sponsum. Quando enim vult timeri, Dominum se nominat; quando vult honorari, patrem; quando vult amari, sponsum. Ipse enim per prophetam dicit : *Si Dominus ego sum, ubi est timor meus? Si pater ego sum, ubi est honor meus? (Malac. i)* Et rursum dicit : *Desponsavi te mihi in justitia et fide (Ose. ii)*. Vel certe recordatus sum diei desponsationis tuæ in deserto. Sed quia prius timeri vult ut honoretur, et prius honorari ut ad eum perveniat, et Dominum se propter timorem nominat, et patrem propter honorem, et sponsum propter amorem; per timorem venit ad honorem, per honorem vero ejus pervenit ad amorem. Quanto enim dignius honor quam timor, tanto plus gaudet Deus pater, quam Dominus diei. Et quanto clarior est amor quam honor, tanto plus gaudet Deus sponsus dici quam pater. In hoc ergo libro Dominus et Ecclesia, non Dominus et ancilla, sed sponsus nominatur, et sponsa, ut non solum timori, non solum reverentiæ, sed etiam amori deserviat et in his verbis exterioribus incitetur affectus interior. Cum se Dominum nominat, indicat quod creati sumus; cum se patrem vocat, indicat quod adoptati; cum se sponsum nominat, indicat quod conjuncti sumus. Plus est autem conjunctos esse Deo quam creatos et adoptatos. In hoc ergo libro ubi sponsus dicitur, aliquid sublimius insinuat, dum in eo fœdus conjunctionis ostenditur. Quæ nomina in Testamento Novo (quia jam peracta conjunctio Verbi et carnis, Christi et Ecclesie celebrata est) frequenti iteratione memorantur. Unde Joannes

dicit Domino vivente : *Qui habet sponsam sponsus est* (Joan. III). Unde idem Dominus : *Non jejunabunt filii sponsi quoadiu cum illis est sponsus* (Matth. IX). Unde et Ecclesie dicitur : *Desponsavi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (I Cor. XI). Et rursus : *Ut exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam* (Ephes. V). Et rursus in Apocalypsi Joannis : *Beati qui ad cœnam agni nuptiarum vocati sunt* (Apoc. XIX). Et rursus ibidem : *Et vidi sponsam quasi novam nuptam descendentem de cœlo* (Apoc. XXI). Nec hoc a magno mysterio abhorret, quod liber iste Salomonis tertius in opusculis ejus ponitur : veteres enim tres vitæ ordines esse dixerunt, moralem, naturalem et contemplativam. Quas vitas Græci ethicam, physicam et theoreticam neminaverunt. In Proverbiis quoque moralis vita exprimitur, ubi dicitur : *Audi, fili mi, sapientiam meam, et prudentiam meam inclina aurem tuam* (Prov. I). In Ecclesiasten vero naturalis. Ibi quippe quod omnia ad finem tendunt consideratur, cum dicitur : *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas* (Eccle. I). In Canticis canticorum contemplativa vita exprimitur, dum in eis ipsius Domini adventus et aspectus desideratur, cum sponsæ voce dicitur : *Veni de Libano, veni* (Cant. IV), vel etiam ordines trium patriarcharum, et vitas significavit, Abraham, Isaac videlicet et Jacob. Moralitatem quippe Abraham per obedientiam tenuit, Isaac vero naturalem vitam puteos fodiendo figuravit. In imo puteos fodere est per naturalem considerationem omnia quæ infra sunt inquirendo perscrutari. Jacob vero contemplativam vitam tenuit, qui ascendentes et descendentes angelos vidit. Sed quia naturalis consideratio ad perfectionem non ducit, nisi prius moralitas teneatur, recte post Proverbia Ecclesiastes ponitur, et quia superna contemplatio non conspicitur, nisi prius hæc infra labentia despiciantur, recte post Ecclesiasten Cautica canticorum ponuntur. Prius quippe mores est componere, postmodum omnia quæ adsunt tanquam non adsint considerare. Tertio vero loco munda cordis acie interna et superna conspiciat. His itaque librorum gradibus quasi quamdam ad contemplationem scalam fecit, ut dum primum in sæculo bene geruntur, postmodum et honesta sæculi despiciantur, ad extremum etiam Dei intima conspiciantur. Sic autem generaliter ex voce Ecclesie adventus Domini in hoc tempore præstolatur, ut etiam specialiter unaquæque anima ingressum Dei ad cor suum, tanquam aditum sponsi in thalamum conspiciat.

Et sciendum quod in hoc libro quatuor personæ loquentes introducuntur, sponsus et sponsa, adolescentulæ vero cum sponsa, et greges sodalium cum sponso. Sponsa enim profecto ipsa Ecclesia est, sponsus Dominus, adolescentulæ vero cum sponsa sunt inchoantes animæ, et per novum studium pubescentes; sodales vero sponsi sunt, sive angeli, qui sæpe hominibus ab ipso viventes apparuerunt, seu certe perfecti quique viri in Ecclesia,

qui veritatem hominibus nuntiare noverunt. Sed hi qui sigillatim adolescentulæ vel sodales sunt, toti simul sponsa sunt, quia toti simul Ecclesia sunt, quamvis et juxta unumquemque tota hæc tria nomina accipi possunt. Nam qui Deum perfecte amat, sponsa est; qui sponsum prædicat, sodalis est. Qui adhuc novellus viam honorum sequitur, adolescentula est. Innitamur ergo ut simus sponsa: si hoc necdum prævaleamus, simus sodales: si neque hæc adepti sumus, saltem ad hunc thalamum adolescentulæ conveniamus. Quia igitur sponsum et sponsam, Dominum et Ecclesiam diximus, velut adolescentulæ vel sodales, audiamus verba sponsi, audiamus verba sponsæ, et ex eorum sermonibus fervorem discamus amoris. Itaque sancta Ecclesia diu præstolans adventum Domini, diu sitiens fontem vitæ, quomodo oportet videre præsentiam sponsi sui, quomodo desiderat, dicat.

CAPUT PRIMUM.

Quomodo in quiete quæretur Deus, et de ampliori gratiæ desiderio.

In lectulo meo per noctem quæsi quem diligit anima mea (Cant. III). Anima quæ Deum quærit et ad Dei dilectionem et cognitionem plenius pertingere cupit in lectulo hunc quærere debet, id est in quiete mentis. Vacare enim debet, et quiescere ab occupatione, et inquietatione rerum terrenarum. Nisi enim ab exteriorum cura, et occupatione, et amore quieverit, Deum quærere non potest, nec invenire meretur. In lectulo ergo, id est in quiete mentis quærendus est Deus. Et per noctem, id est per adversa tentationum, et laborum, et in pugna virtutum et vitiorum. Laborare siquidem animam oportet in multis adversis, multisque obstaculis retardari, et gravi colluctatione fatigari antequam mores perfecte corrigat, et cordis munditiam obtineat, et Deum videre mereatur. Unde merito per noctem Deum quærere dicitur, per adversa videlicet et labores. Et non in lecto, sed in lectulo, quia quies a talibus habita exigua est, et angusta, impugnantibus nimirum animam vitis, et pristina consuetudine, et præteritorum peccatorum memoria et delectatione. Ob quam causam dicit etiam suum lectulum, et non nostrum, quia non communem hunc habere potest cum sponso, nec perfecte illo frui in tam exigua quiete, quia in pace factus est locus ejus et non in vitiorum pugna et perturbatione. Hoc modo ab incipientibus et nondum perfectis quæritur Deus in lectulo per noctem. Post hoc alio modo in lectulo, et per noctem quæritur, cum scilicet anima mortificatis plenius vitis et sapitis tentationibus, et purgata conscientia plenior quietem obtinuerit, gratia sancti Spiritus in mentem veniente, et vitia atque tentamenta sedante. Juxta quod scriptum est : *Arcum conteret et confringet, arma et scuta comburet igni* (Psal. XLV). Tunc anima vacare poterit, et videre quoniam suavis est Dominus. Ita

mentis pax et tranquillitas lectulus est in quo sponsa quiescit. In hoc lectulo quærit dilectum per noctem, quando scilicet sopita sunt desideria carnis, et post pugnam et labores victoria successit, et quies data est. In die enim laboratur et in nocte cessatur a labore, et in nocte quiescitur. Cum ergo post pondus diei, et æstus tentationem scilicet a labore ad lectulum quietis, et ad noctem pausandi a fatigatione et inquietudine anima pervenit, tunc jam expedita et vacans dilectum melius querere poterit. In hoc lectulo et in hac nocte dormit, sed cor ejus vigilat. Dormit enim foris, sed intus vigilat. Et quantum foris quieta est et vacat, tantum intus ad quærendum dilectum occupatur et inquieta est. Quærit autem hunc in lectulo et non in lecto; quia non plenum quietem possidet, sed angustam quandiu dilecto non fruitur ad votum nec secum hunc habet. Unde et lectulum ipsum suum vocat, quasi quem sola habeat, et in quo nondum cum sponso quiescat. Et ideo bene dicitur quærat per noctem (cæcitatibus videlicet) in qua detinetur, ut non eo plene fruatur, nec præsentiam ejus sentiat. Præsens siquidem est per essentiam, præsens per desiderium, et habetur jam qui desideratur, quia non habitus desiderari non posset, sed non adest per præsentiam suæ revelationem. Nondum enim cæcitatibus ejus fugavit, nec ad sentiendum præsentiam suam illam illuminavit. De hac igitur nocte conqueritur, et per hanc dilectum se querere causatur, nec invenit. Cupit igitur illuminari et oculos cordis aperiri, ut eum inveniat, et per accedentem gratiam præsentiam ejus intelligat, et se videri ab illo, et se illum videre sentiat. Quærit namque illuminationem amplioris gratiæ, præsentiam intelligentiam et spiritualis dulcedinis experientiam: *Quæsi*, ait, *quem diligit anima mea*. In dilectione animæ notare possumus amorem spirituales et etiam affectuosum. Cum autem aliquem affectuose diligimus, hunc quasi animam nostram diligere dicimus, ac si dicat: Quem diligere affectuose et spiritaliter, id est ad salutem animæ, non ad temporale commodum vel carnale. Sed non semper sponsus quærenti se statim offert, nec desideranti se exhibet, sed sæpe vota implere differt ut augeat, et aucta postmodum remuneret et perfectius impleat. Differt etiam hæc interdum, ut constantiam quærentis probet, et eo utilius quo tardius desiderata præstet. Quod enim cum labore acquiritur, arctius tenetur et cautius custoditur. Et nonnunquam desideria citius impleta deficiunt, et dilata amplius crescent. Unde sponsa dilationem sentiens, et dispensationem nesciens, et amoris impatiens, conqueritur, dicens: *Quæsi*, et *non inveni illum* (Cant. v). Nondum enim gratiam quæsitam percipit, nondum præsentiam sponsi sensit.

CAPUT II.

Quomodo tam perfectorum quam imperfectorum exempla considerat anima.

Sponsa itaque difficultatem passa et quasi repulsa, a quærendo minime quiescit, sed ad quærendum

se amplius accingit. Nam importunitatem suam et constantiam demonstrat, dicens: *Surgam et circumibo civitatem* (Cant. iii). Convertit se ad humilitatem, ut quem per se non invenit, per alios quærat, si forte per illos hunc inveniat. Multo labore lectum sibi paraverat, prius cessans a peccatis, et postea decertans fortius contra vitia, et post hæc recedens ab occupationibus et curis, et ad extremum vacans a noxiis, verumque etiam a plerisque bonis operationibus, ut minorata actis sapientiam, quæ Deus est, perciperet. Nunc autem ad circumueundum et investigandum bonas operationes aliorum convertitur, ut sponsum hoc labore inveniat, quem quieta minus invenerat. Surgit a quiete, circumiens videlicet civitatem. Circumit cogitatione conventum bonorum, ut in eis exempla melioris vitæ et virtutum documenta capiat: per humilitatem enim reputat sibi deesse virtutum ornatum, et cordis munditiam per quem sponsum invenire mereatur domum mentis, quamvis vacantem a vitiis, sed minus ornatum virtutibus indicans. Quam ut decentius ornent sanctorum virtutes circumiens et perlustrans, et specialem gratiam uniuscujusque explorans, et ab alio humilitatis, ab alio patientiæ, ab alio obedientiæ, ab alio abstinentiæ, ab alio charitatis, ab alio puritatis flores decerpens. Hos per imitationem in mores transfundere, eisque domum mentis ornare contendit. Melitur enim fabricam, id est pensat ritam sanctorum, et virtutum constructionem in illis considerat, ut erubescat in se de imperfectione sua. Et sicut in Job legitur, respicit homines, sanctos attendit (Job xxxiii), ut se peccatricem eorum comparatione reputet, unde eorum exemplis humiliata et ad profectum accensa, denuo mundando cordi et excolendis virtutibus operam dat, ut plenius mundata et ornata domo ad inveniendum sponsum digna fiat. Ipsa sponsa circuit civitatem (bonos videlicet) ut eorum scrutetur virtutes et sanctitatem: *Et quærit dilectum per viros et plateas*. Vici angustiores, et plateæ latiores sunt. Unde per vicos illi designantur qui omnia relinquentes, et Christum nudum nudi sequentes angustam viam vivendi sibi elegerunt. Per plateas vero quæ latiores sunt, secularis vitæ perfectos intelligimus, qui latiori via incidentes, nec sua omnia relinquentes, sed suis bene utentes, hospitalitatibus et elemosynis cæterisque bonis operibus Deo placuerunt. Qui latam viam quæ ducit ad mortem declinantes, arctam viam mandatorum et vitæ tenuerunt. Quærit ergo dilectum primo per vicos, et postea per plateas.

Quia enim perfectionis fertur desiderio, a perfectis primo quærit exempla. Considerat quam arctam se lege vivendi constrinxerunt, et quam tenuis eorum fuit cibus, quam pauper vestitus, quam brevis somnus, quam gravis labor corporis, quam districta disciplina cordis, qualiter in omnibus amputaverunt delicias corporis, extraxerunt cordis voluntates. Perpendit post hæc quanta in his fuerit sublimitas et libertas mentis. Et quomodo commorantes in carne conver-

sati sunt in cœlis, quomodo cuncta terrena supergressi sunt, et calcaverint. Horum aliqui modico pane et aqua sustentati sunt, aliqui non pane, sed herbis sive radicibus vixerunt, et aliqui cœlitus victum acceperunt, aliqui sine omni fere cibo vitam duxerunt, aliqui absque omni vestitu sub nudo aere degerunt. Qui non solum actus sæculi, sed omnem etiam materiam abjicientes quasi extra carnem fuerunt, et quantum mundum supergressi sunt, et carnis vitia excesserunt, tantum repleti gratia, et absorpti a spiritu occulta Divinitatis scrutati sunt, et cognoverunt. Anima itaque fervens facta, per hos tam cœlestes, et tanta gratia repletos discurret, hosque considerat, et quod in se minus habet, in istis amat. Per hos Deum quærit, ut in horum exemplis nutritus amor ejus quandoque in Deum surgat. Cum enim in istis imago Dei, et magna ex parte similitudo resplendeat, et quantum hos imitari potuerit, eisque assimilari, tantum Deo meretur uniri, tantumque Deum in se suscipit, quantum similitudinem ejus assumpserit. Nil enim tam propinquum Deo, quam ejus character et similitudo. Cum autem facta fuerit anima justa, vera, misericors, sapiens per gratiam, quod Deus habet per naturam, quantum has virtutes in se formaverit, tantum in se Dei similitudinem reformabit. Quapropter cum sponsa perfectos attendit, eisque assimilari laborat, et per eorum exempla graditur ut dilectum inveniat, per vicos quærit quem diligit anima ejus. Quærit etiam hunc per plateas, in aliquibus videlicet sæcularibus sive etiam conjugatis. Nusquam enim exempla et incitamenta salutis contemnda ducit. Hujusmodi itaque multi quamvis leviores et latioram viam conversandi tenuerunt, tamen bonæ famæ de se odorem sparserunt, et imitationis exempla præbuerunt. Quæ sanctitatis exempla in Abraham? Quæ in Job non inveniuntur, quibus anima Deum quærens accendi posset et ædificari? Qui tanta repleti gratia erant, et tanta Dei dilectione præditi, ut alter eorum ad præceptum Domini unicum filium ad mortem offerret, et alter mortem omnium liberorum æquanimitè ferret, et gratias Deo referret. Alter propter excellens meritum a Domino benedici meruit, alter in amissione omnium quæ habuerat Domino benedixit. Ille angelorum colloquio fruï meruit, quos etiam hospitio suscepit, atque pavit. Iste ipsum Dominum loquentem audivit, et illuminatis oculis cordis vidit. Quanto lumine divinæ gratiæ hic illuminatus fuit, cujus mentem nox tot adversorum et tentationum inimici non obscuravit, et quem universus stratus quietus ejus versatus non ererit? Non immerito igitur sponsa de nocte, et lecto suæ quietis in quo sponsum non invenit ad hunc virum currit, quem in nocte sua et lecto turbato ampliorem invenisse gratiam cognoscit.

Moyses et Samuel inter cæteras virtutes quibus excellenter inserunt, illud eximium charitatis præferunt exemplum, quod devote pro inimicis intercesserunt. Ille quidem pro populo se lapidante, iste

A pro populo se de principatu ejiciente. Ille tanta charitate ut peccatum ipsorum vel eis dimitti a Domino posceret, vel se de libro vitæ deleri. Iste pro se deicientibus perhibet se non minus devoto deprecari. Quis humilitatem David, viri scilicet quem Deus secundum cor suum invenit, non miretur? Qui post tanta et tam gloriosa gesta non in superbiam se extulit, imo potius canem se mortuum aut pulicem unum se nominavit. Quis quod exteriorem et interiorem humilitatem habuerat, his verbis manifestat, quibus dicit: *Ludam et vilior fiam plusquam factus sum, eroque humilis in oculis meis (II Reg. vi)*. Exteriorem enim vilitatem non renuit, et intus suo judicio abjectus fuit. Quot tales sub lege vel etiam tempore gratiæ fuerunt, qui salubria virtutum exempla de se præbuerunt? Per hos itaque sponsa etiam dilectum quærit et per eos se in amorem illius accendit.

CAPUT III.

Quomodo considerata exempla bonorum humilient et accendant.

Quæsi, et non inveni illum (Cant. III). Quæsi vit sponsa dilectum per vicos et plateas, et non invenit illum ad votum. Non enim præsentiam ejus sensit, nondum desideratam gratiam accepit. Nec mihi ambigendum quin circuitu suo multum acquisierit, multamque in se gratiam auxerit. Siquidem ex agnitione bonorum et virtutum eorum non parum accensum est in ea desiderium justitiæ. Accessit enim ad ardentem hoc ignem quem Dominus Jesus misit in terram, et voluit vehementer accendi. Ad quos dum accedit tepidus incalescit, et fervens amplius ignoscit. Non autem quia gratiam acquisivit, a quærendo ampliorem quiescit, desideria accensa sunt, non impleta, excitata, non sedata, et quantum creverunt, tantum sibi minus ea quæ suscepit sufficiunt. Augmentum gratiæ esuriem excitavit, adeo ut quantum plus accepit, tantum plus desideret. Malus sive tepidus quia bonum non amat vel desiderat, defectum suum, et ad quanta teneatur nescit. Unde cum inops sit, divitem se reputat, quia spirituales divitias ignorat. Dicit enim quia dives sum, et nullius egeo, cum miser sit et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus; bonus vero et proficiens quod habet non attendit, sed ad anteriora se semper extendit. Et quia nunquam se apprehendisse arbitratur, ex desiderio semper humiliatur. In proficiente igitur cum crescente gratia crescit et humilitas, et quantum dives sit, tantum se inopem credit, quia degustata gratia amplius hunc accendit. Sponsa itaque proficit: nam quantum accenditur ad amorem, tantum humiliatur. Nondum se invenisse gratiam credit, dum perfectorum virtutes attendit, unde dicit: *Quæsi et non inveni illum*. Non invenisse illum dicit, quem tam perfecte in aliis invenit. Sic Antonius maximus monachorum postquam quæsitum Paulum invenit, nil se esse comparatione illius judicavit, dicens: *Væ mihi peccatori, qui falsum nomen monachi porto, hoc*

illi inventio Pauli præstitit ut qui antea monachorum maximus exstitit, modo nec se nomine monachi dignum dixerit. Quod mirabilis in imitatione, cum summus sanctitatis merito suo iudicio infimus fieret, et tam sublimis ante Deum ita sibi vilesceret. Sed quantum putamus ista sui vilis sublimem fecerit? Ignoro an aliqua tam sublimis in Antonio virtus tantum ante Deum se exaltavit, quantum ista sui dejectio, et omnium meritorum quam prius habuerat annullatio. Nondum itaque invenisse se Christum credidit, quem in Paulo tam excellenter habitare conspexit. Ecce quantum Antonio Pauli contulit inventio, et sanctitatis illius cognitio. Ita sponsa non invenisse se dilectum credidit, dum perfectorum virtutes investigando cognovit. Quem etiam quærit non tantum in perfectioribus, sed in æqualibus, sive etiam in inferioribus. Siquidem et hi similiter vici dici possunt et plateæ boni videlicet et medocres. In istis donum alicujus gratiæ quod specialiter perceperunt explorat et considerat, atque veneratur, et imitari conatur. Qui enim Deum timet, nihil negligit; nihil ubi salutis profectum accipere possit contemnendum ducit. Quantum ergo magna est, humiliat se in omnibus, per infimos etiam non renuens emendari. In his enim imitationis exempla et proficiendi nonnunquam invenit, quæ utiliter sibi proponere possit. Solent quippe boni virtutes suas invicem accendere, et alter ab altero profectus pariter et humilitatis incitamenta sumere. Unde contingit ut dum iste illius patientiam, et ille istius obedientiam; iste illius charitatem, et ille istius munditiam considerat, semper alter ab altero sumat unde in bonum crescat. Multum enim ad studium emendationis accinguntur, quando in aliis cernunt bonum quod ipsi minus habent. Et dum invicem superiores se arbitrantur, et alter alterius bonum revereatur et diligit, amando illud suum facit, et se in humilitate custodit. Sic Paulus quod plus omnibus apostolis in prædicando laborasset non attendit, sed aliorum innocentiam respicit, et quia ipse Ecclesiam Dei persecutus fuerat, ipse minimum se apostolorum dicit (*II Cor. xv*). Petrus vero quod primus apostolorum sit non considerat, sed in Paulo miratur sapientiam, et hanc quodam loco de illo commendat (*II Petr. iii*). Neque enim minor Paulo erat Petrus, qui hunc laudibus efferebat; nec minor apostolis erat Paulus, qui se minimum judicabat. Sed qui magni erant apud Deum necesse erat ut sibi parvi viderentur. Et qui omnibus ornabantur virtutibus, humilitatis etiam virtute debebant decorari. Maximus nempe est animæ decor, si post omnium virtutum perfectionem humilitatem possideat, et cum magni sit meriti, magnam se esse nesciat. Magnum se nesciebat beatus Job qui dicebat: *Si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea* (*Job ix*). Parva quippe bona sua æstimabat, quia semper ad majora fervebat. Perfecti itaque, id est, vere humiles reprehensibilia sua cognoscunt et judicant, et alio-

rum mala dissimulant: bona potius pensant districti iudices sui, sed aliorum pii: unde cum in aliis parva aliqua bona conspiciunt, majora in eis sperant. Cum vero ipsi multa fecerint, servos se inutiliter reputant. Sicque contingit ut bene de aliis, sibi vero vilescant, seque inferiores minoribus credant. Ita sponsa sua merita non considerans, nec ante oculos sibi ponens, in collata aliis gratia considerationem desigit. Congaudet dona gratiæ accipientibus, congaudet Deo largitori, dilecti per membra ejus reminiscitur, et per membra in dilectum amplius inflammatur. Cumque liberalitatis ejus dona considerat, quæ diversis tribuit, sua in se denuo desideria accendit: unde piam querelam replicat, dicens: *Quæsi et non inveni*.

B

CAPUT IV.

Quomodo anima angelorum præsentiam cognoscit, et eis desideria sua pandit.

Invenere me vigiles qui custodiunt civitatem (*Cant. iii*). Animam sic desiderantem, sic quærentem inveniunt vigiles qui custodiunt civitatem, angeli videlicet sancti, qui civitatem, id est Ecclesiam vel fideles custodiunt, quorum custodia suos munit Christi misericordia. Qui recte vigiles dicuntur, quia vigilant et solliciti sunt circa electos, ut defendantur a tentatione, ut proficiant in bono et ut salventur. Siquidem administratorii spiritus sunt in ministerium missi propter eos qui hærentatem capiunt salutis. Horum ministerio et vigilantia Deus fideles suos protegit, non dormitat, neque dormit qui custodit Israel. Adversarius vero noster quasi leo circuit, quærens quem devoret. Qui quosdam ut leo devorat, quos aperta pugna dejecit, et alios occulta fraude seducit, quibus, ut in Job legitur, in terra pedicam abscondit, et decipulam super semitam ponit (*Job i*); quia et per terrena desideria eos decipit, et ibi deceptionis laqueos ponit, ubi cordis eorum semitam esse, et proclivos eos ad peccandum conspiciunt. Ita circuit inimicus ad fallendum. Discurrunt vero sancti angeli ad defendendum. Hæc discordia inter angelos pacis angelosque discordiæ agitur. Sic contenditur pro homine, et ille pro se non vigilat, sed torpescit. Oportet enim hunc videre, vigilare et orare, et videre, et considerare periculum suum, vigilare circa salutem suam, et orare et auxilium implorare contra tentationem. Quantos enim devorat leo iste, quantos mortificat exterminator angelus ex his qui signum Dei vivi non habent in frontibus suis, qui utrumque postem suum et superliminare domus linita non habent de agni Dei sanguine; qui fidem per dilectionem non habent operantem, et vexillo crucis Christi seu virtute passionis suæ muniri et defensi non merentur. Nec miratur Leviathan si hos absorbeat: absorbebit enim fluvium, et non mirabitur, malos videlicet et carnales qui more aquæ defluunt et de peccato ad peccatum decurrunt, et lubrico vitiorum ad inia tormentorum descendunt. Etiam heu! fiduciam habet quod inluat Jordanis in os suum, electi videlicet in quos se prævalere confidit. O quanta

D

multitudo absorptorum, et paucitas ereptorum. At **p**ius Dominus abscondit suos in tabernaculo suo (id est in Ecclesia) in die malorum, et protegit eos in abscondito tabernaculi sui (id est in Christo) qui absconditum Ecclesie dicitur, quia occulte et invisibiliter habitat in electis suis per charitatem; quippe quæ eis jungitur et per fidem et virtutem passionis illius proteguntur a tentatore diabolo. Quia enim Christus passione sua inimicum vicit, virtute passionis ejusdem eos munit, ut hostem non timeant, quia ejus facti membra sunt, qui de illo triumphavit. Est quippe fidelis Deus, qui non patitur suos tentari supra id quod ferre possunt, sed facit cum tentatione etiam preventum. Ita tentationes orlinans atque temperans, ut unde eos inimicus dejicere querit probentur, et probati amplius coronentur. Contingit præterea ut eos impugnans (quatenus a Deo separet) magis eos Deo conjungat, quia, dum tentantur, humiliter Deo subduntur ut a tentatione liberentur. Unde dicit beatus Job quod bestie terræ (dæmones videlicet) pacificate sunt bouis (*Job* v). Non dicit pacatæ, quia pacem non habent, sed pacificate, quia pacem eis faciunt dum eos impugnando affligunt. Convertit ergo Deus hoc suis ad coronam, quod inimicus agit ad ruinam. Ille vero non sic arbitratur, sed ad conterendum est cor ejus, et ad interemptionem gentium non paucarum. Ita Deus electos abscondit in Ecclesia, in die malorum protegit eos in se, munit eos angelorum custodia. Hos ministros et nuntios suos exhibet, ut illis ad salutem ministrent, et necessitates eorum nuntient, et preces perferant. Et quamvis ipse singulorum causas videat et cognoscat, vult tamen per angelos suos hoc sibi nuntiari, ut charitatem suam et dignationem suam circa hominem commendet, et propter tam dignos tamque dilectos nuntios plenius præstet.

Nec mirum quod angelos suos electis ministros exhibet, et semetipsum. Est nempe et ipse angelus magni consilii, videlicet redemptionis nostræ et salutis, quam missus est operari in medio terræ. Ministrat siquidem nobis conversatione sua et humilitate, præbendo vivendi exemplum in se, et statuens se parvulum in medio discipulorum (id est humilem), ut efficiamur parvuli sicut ipse. Ministravit etiam nobis morte sua, in qua laboravit pro nobis ne nos laboraremus, et temporalem pertulit ne nos æternam pateremur. Igitur ministravit nobis Dominus in hac vita, et ex hac quoque transiens ministrabit nobis in illa refectione geminæ dulcedinis, quia pascet nos lacte humanitatis suæ et melle divinitatis. Angelorum quoque ministerium non tantum temporale nobis est, sed etiam sempiternum, quia per eorum præsens auxilium hæreditatem et æternam salutem capiemus, et gaudium eorum cum ipsis sine fine percipiemus. Quomodo vero putamus salutem nostram diligant, et quantum nos consortes secum habere cupiant? Quis æstimet quanta charitate et cura circa commissos sibi vigilant? quomodo torpentes excitent, et sollicitos atque

A ferventes amplius accendant? Quomodo hinc mala excusent, inde bona divino conspectui repræsentent, quomodo defendant, aut his gratiam obtineant? Cumque animam magno desiderio ferventem perspexerint, et ad Deum pura intentione suspirantem, quomodo putamus hanc diligant, eique congaudeant, et ad illam divertant? Quomodo inter illam et Deum discurrant? Siquidem amici sponsi sunt, auscultant vocem ejus, quam faciunt sponsum audire; voces ejus desideria sunt: hæc vehementer clamant in aure sponsi, hæc auscultant amici, videlicet angeli; his delectantur, ista nuntiant, et illam ut veniat invitent, istam consolantur, et monent ut quærat et pulset, eo quod quærens inveniat et pulsanti aperiat. Frequentant itaque et visitant interim ipsi animam sic ferventem, donec sponsus adveniat, et augmento amplioris gratiæ hanc adventum ipsius sponsi plenius præparant. Trahunt cogitationem ejus ad intelligendam eorum præsentiam et descendam familiaritatem, quatenus de hac notitia crescat et proficiat ad divinam. Quærens ergo Deum anima ab his invenitur, et post circuitum civitatis, post investigationem beatorum angelorum adventum meretur, horum occursum percipit, ab his suscipitur; hi sponsum quippe præveniunt, exhibent præsentiam suam, revelant se: angeli enim lucis sunt, cum luce veniunt: qua perfusa, illuminatur pariter et tangitur, ut adventum eorum intelligat et præsentiam sentiat. Quam gratiam dum percipit, inventam se a vigilibus fatetur, licet dilectum se non invenisse causetur. Animam itaque inventam esse a vigilibus, est ipsam invenisse gratiam ad sentiendam eorum præsentiam, quæ prius cæcitatibus suæ tenebras patiens, nil nisi se sentiebat. Tunc desiderium suum, et cogitationem in ipsos dirigit, et familiare colloquium quasi cum notis format, vota sua insinuat, amorem nuntiat, de sponso interrogat. Num quem diligit anima mea vidistis? Quærit eos testes suæ dilectionis, pariter et desideratæ præsentis sponsi. Certè enim scit quod angeli Dei visione fruuntur, et amorem ipsius et desideria non ignorant, et miratur et quasi indebitum arbitratur, ut Deum videant, et se visionis illius expertem relinquunt quæ dicat: Nonne eum quo frui desiderio habetis, et in illo desideria mea jam diu vidistis? Perhibet dilectus quod ad ostium animæ stet et pulset; et si quis aperuerit ei, intret ad illum, et cœnet cum eo. Ego jam aperui patenter ostium meum per desiderium ipsius, nec ingreditur. Insuper ingressa sum ad eum: et pulso ad ostium ipsius, quod aperiendum promittit pulsanti. Et oblitus promissionis utriusque, nec ingreditur in meum nec mihi aperit suum. Sto, et non respicit; pulso, et non aperit; clamo, et non respondet; quæro illum, et non invenio. Quo ergo abiit? Nunquid non illum vidistis, qui estis angeli semper videntes eum, quia semper videtis faciem, et ipse et Pater unum sunt, et qui videt unum, videt et alium? Igitur non intrantem ostium meum, nec aperiendem suum, ac

proinde non penes me, nec penes se inventum, apud vos quæram, a vobis seiscitabor, ad vos transibo ut penes vos inveniam quem diligit anima mea, sponsum Ecclesiæ, etc.

CAPUT V.

Quomodo anima post angelorum contemplationem, ad Dei contemplationem transeat et discretionem.

Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea (Cant. III). In triplici creatura sua investigari et cognosci potest Deus: in mundo et ad ejus ornatum creatis, in homine et in angelo. Has singulas circuit, et pertransit anima Deum sitiens, ut eum quem quærit inveniat. Ex visibili mundi specie inspecta invisibilem Creatorem considerat. Hæc enim inspecta, scire dat quod Dominus ipse est Deus, et quod ipse fecit hanc, et non ipsa seipsam. Sed hæc visio communis est omnium, tam malorum scilicet quam bonorum. Hoc enim modo omnes homines vident Deum, ut in Job legitur, ut unusquisque intuetur procul (*Job xxxvi*), quia foris videtur Deus, et non in se. Hoc modo viderunt cum philosophi, qui tamen per anorem non invenerunt. Unde de hac visione transit ad hominem, qui quoque in imagine pertransit, licet similitudinem amiserit, in quo familiarius videtur Deus, utpote in ejus animæ imagine, quam in se repræsentat per rationem et intellectum. Non autem transit ad omnes homines, sed ad bonos tantum et spirituales. Neque enim ad gradientes latam viam se dirigit, quæ ducit ad mortem, sed ad arctantes se pro regno cælorum, quos superius plateas sive vias appellat, et quibus imperfectiores sive perfectiores designat. In his invenit non solum imaginem Dei, sed ex parte similitudinem, in quantum in virtutibus profecerunt, vel ad perfectionem conscenderunt. Sed quia non plenam in his (quamvis aliquam inveniat similitudinem), ut plenius comprehendat et vicinius contempletur, ad vicinius contemplantem transit, angelicam scilicet creaturam, in qua similitudinem plene considerat, utpote signaculum similitudinis, et in qua ab initio signata perseverat similitudo. Homines quamvis boni, quamvis sancti, vident tamen in nocte, id est in obscuritate, angelus vero in meridie, id est plena cognitione. Sicut enim beatus Job loquitur, stellæ obtenebrantur caligine hujus noctis (*Job III*), quia etiam hi qui lucent virtutibus et vitæ sanctitate obscurantur tenebris humanæ cæcitatæ. Angelus luce perfunditur perfectæ contemplationis. Candor est enim lucis æternæ et speculum sine macula divinæ majestatis, qui sicut nulla parte distat a Deo, ita perfecte et sicut est Deum videns, et hunc in se repræsentat, quoniam speculum mundum et perspicuum est illi qui in eum oculos cordis dirigit, mundatos tamen plenius a peccatis et vitiis, et etiam eorum imaginibus. Obscurant enim vitia, eorum quoque imagines reverberant, et contemplationem impediunt atque notitiam abscondunt: qui igitur hoc speculum inspicit in horum munditiam considerandam, mun-

dos oculos cordis mittit. In hoc speculo sibi relucet Dei similitudo. Mundi enim sunt sicut est mundus ille; sancti sunt, sicut est sanctus Dominus Deus eorum. Denique de illo mundus transit ad munditiæ auctorem, et de sanctis ad Sanctum sanctorum, de contemplantibus ad contemplandum, et statim invenit dilectum. His enim adeo vicini sunt illi, ut vix sit medium inter hos et illum, et post hos non sit invenire nisi illum. Invento igitur dilecto angelis congratulans, et consecutum per eos beneficium commemorans, ait itaque: *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.* Quia ille ut hos pertransivi, dilectum inveni, hos pertransivi ut venirem, et per hos transivi ut invenirem: horum enim occursum et auxilio quod cupivi obtinui, qui et meum provocaverunt et accenderunt desiderium, et dilecti obtinuerunt occursum. Sponsi igitur inventio præsentis ipsius est experientia et revelatio.

Quærenti nempe animæ, nec ab intentione cessanti exhibet se tandem et votis occurrit. Quo præsentate, innovatur anima, et quasi ei adhærens sentit interni gustus dulcedinem, intelligentiam spiritalem, fidei illuminationem, spei augmentum, charitatis incentivum, compassionis affectum, justitiæ zelum, delectationem virtutum; habet in oratione cum Deo familiare colloquium, audiri se sentiens plurimumque exaudiri, facie ad faciem cum Deo loquens, et audiens quid loquatur in ea Dominus Deus, in oratione Deum cogens, et interdum convincens. Hac gratia illustrata, incipit tenebras cordis sui videre, seipsam cognoscere, discernere qualiter se vitia sub specie virtutum occultent, vel se illis occulte societ. Oritur enim in mente nova dies post noctem ignorantis, et fit diluculum quo surgit ad offerendum holocaustum contritionis pro singulis virtutibus, ne fortassis fuerint imperfectæ, vel minus puræ, et ad concremandum quicquid in illis admistum fuerit carnale. Hominis enim spiritus interdum fertur ad aliud bonum cui annexum est aliquid carnale, quod humanitatem delectat, et trahit occulte, sed ignorat. Item quam sæpe credit aliquis a spiritu moveri ad aliquid faciendum, cum moveatur a carnalitate, vel naturalibus, vel levitate, vel causa aliqua vel occasione. Denique interdum facit homo aliquid ante tempus vel tarde, vel indiscrete. Has tenebras et occulta mala deprehendit, et dijudicat, et diluculum compunctionis hominem sibi demonstrat, quod scilicet minor sit in bono quam credebatur, quod initium gratiæ tantum acceperit, quod in nocte facuerit, quod ad diluculum, et non ad plenam diem venerit. Sicut ergo per acceptam gratiam illustratus seipsum cognoscit, ita per eandem intelligit exiguum esse quod invenit. Elias post auditum sibilum auræ levis, in qua Dominum esse didicit, pallio vultum operuit, et in ostio spelunçæ stetit (*III Reg. xix*). Sic homo, percepta gratia et per hanc cognita in perfectione sua, vultum pallio operit; quia quanta ignorantia tegatur agnoscit, et in ostio spelunçæ

stat, quia post noctem cognite cæcitatæ de corruptionis vitio exire ad illucentem sibi diem gratiæ venire desiderat. Remissus et cæcus, nec se videt, nec gratiam amat, quia tenebris suis obvolvitur, et locum gratiæ ignorat. Devota anima, et gratia illustrata sicut se videt, ita de se parum sentiens humiliatur; et sicut intelligit gratiam, ita ad desiderandam illam amplius inflammatur. Humiliata ergo et desiderans, et secum de inopia causans paululum se memorat invenisse dilectum, non perfecte, nec ad votum.

CAPUT VI.

Quomodo anima Christum in se suscipiat, et de vera dilectione Dei.

Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ (Cant. III). Anima, quamvis accepta hac gratia, non immemor tamen imperfectionis suæ, nec nimium de dono Dei confidens, recolat se multoties carnaliter affici voluntate propria atque a spiritu ferri, mores nondum perfecte correxisse, nec Christi virtutes apprehendisse. Cupit ergo effectum suum purgari, voluntatem mortificari, spiritum suum deficere, et Christum induere, sicut dicit Apostolus: *Induimini Dominum Jesum Christum (Rom. XIII)*. Licet enim dilectum invenit, nondum hunc in hospitium introducit, et quod accepit, quasi foris, non intus, fuit in desiderio et non in effectu. Visitatam se intelligit et consolatam, sed nondum talem cum qua moram faciat dilectus, et mansionem habeat donec a se perfecte deficiat. Ad hoc ergo juvari se petit, et consue proficere, quatenus formetur Christus in ea, et vivat jam non ipsa, sed vivat in ea Christus. Donec autem ad hunc statum perveniat, perhibet se non quieturam, nec cessaturam a precum instantia, dicens: *Tenui illum nec dimittam*, etc. Tenetur Deus orationis devotione, desiderio, importunitate, memoria, prece, fide et expectatione exauditionis, nec dimittitur si ab intentione non cessatur, nec vultus amplius in diversa mutetur. Tenet itaque dilectum, quamvis aurora sit, nec dimittit, donec benedixerit ei. Luctata est cum eo tota nocte qua dormivit, sed cor ejus vigilavit, quia scilicet ab exteriori occupatione cessavit et in quaerendo dilectum laboravit. Etiam quamvis per noctem ad auroram pervenerit, non cessat a lucta, videlicet ab orationis instantia, nec dimittit dilectum, nisi benedictionem det, ut eat de virtute in virtutem, et videat Deum deorum in Sion, id est in speculatione per speculum, et in ænigmate, quem videre non potest sicuti est, dum vivit in corpore. benedictionem hanc quaerit, et nominis mutationem, ut non jam Jacob, sed Israel dici possit, nec opus sibi sit ut amplius vitia supplantet. Jacob enim *supplantator* dicitur, sed ut, expugnatis et expulsis vitiis, puritate fruatur virtutum et Deum contempletur quia Israel *videns Deum* dicitur. Puritati enim cordis vivendus Deus promittitur, sicut scriptum est: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v)*. Hac benedi-

ctione percepta, claudicabit altero pede, quia quæ duplicibus incedebat desideriis, carnalia quidem sentiens, sed spiritualibus consentiens, nunc perfectius mortificatis vitiis et marcescente carnalitate, spiritualibus tantum desideriis feretur. Ad hanc ergo puritatem et perfectionem suspirans, ait: *Tenui illum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ*. Mater nostra est gratia Spiritus, quæ spiritualiter nos regenerat. Cujus domus est humana mens, in qua eadem gratia suscipitur. In hanc domum dilectum cupit introducere, ut sicut hunc invenit, ita cum illo maneat et inhabitet. Acceptam enim gratiam in se retinere desiderat, in mores transfundere, et in conversatione transformare. Manet in illa anima Christus, qui virtutes ejus possederit, humilitatem, mansuetudinem, patientiam, obedientiam et charitatem. Et item quæ mandata illius servat, sicut ille ambulavit et ipsa ambulat: *Si quis diligit me*, inquit, *mandata mea servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum venimus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. XIV)*. Talis ergo et vere diligit, et Christum in domum mentis introducit. Affectuosa dilectio, qua superius dilectionem animæ significari diximus, interdum plus afficit minus diligentem et minus perfectiorem. Non enim tantum diligit quisque, quantum hanc sentit, et quantum in illo statu sibi diligere videatur, sed quantum in virtutibus et charitate fundatus fuit, et in servandis mandatis fidelis habetur. Dulcis in Deum affectus quodammodo carnalis est, et fallax, et humanitatis interdum potius quam gratiæ, cordis quam spiritus, sensualitatis quam rationis; ita ut magis accedat aliquando ad minus bonum, et minus ad majus, et ad aliquid quod sapit amplius quam quod expedit. Hoc affectu errabant discipuli, et carnaliter Deum diligebant, cujus præsentia carere nolebant. Unde etiam non diligere arguebantur, quid quod delectaret magis quam quod expeditet amplectebantur. Sic affectuose interdum carnalis aliquis et imperfectus ad Deum afficitur, non quod valde diligit, sed quia dulcedinem gratiæ degustat, quæ quantum durat, tantum juvat, quandiu durat dulcedo, durat et dilectio. Sed non agnosceatur in bonis amicis. In die namque ista Dominus quidem misericordiam suam mandat, sed in nocte tentationum et laborum in præceptis declarat, quantum quisque diligit. Visitatione gratiæ consolatur Deus pusillanimitatem nostram, juvat infirmitatem, excitat voluntatem. Et quid mirum si infirmus ungatur gratia, cum etiam malus Domino cum benefecerit ei consteatur? Itaque contingit ut pusillanimitas, et dilectionis avidus, dilectione hac magis moveatur, et in quo sensualitas et carnalis appetitus potius quam ratio dominatur. Interdum hac magis sentit levis corde et inops gratiæ: facilius enim movetur qui levior fuerit, experta consolationis delectabilius oblatam recipit. Hujus ergo dulcis affectus causa est interdum, non gratiæ copia, sed mentis inopia. Exigua enim extitit

cant pauperem. Non omnis qui dicit : Domine Domine, intrabit in regnum cœlorum. Non omnis quia iterum atque iterum dicit : Domine, dulciter (scilicet affectuose) intrabit, sed qui voluntatem Patris fecerit, qui mandata custodierit. *Voca me et respondebo tibi*, ait B. Job (*Job* xiv). Vocat Deus per gratiam visitantem, et respondebit homo per mandatorum impletionem; vocatio non facit perfectum, sed obligat; responsio per mandata justificat. Fit enim aliquoties affectus iste dulcis a malo spiritu, ut dum nimis ei creditur, eique dum valde delectat inhæretur, ad debilitatem cordis homo perducatur. Item ut per illius occupationem ab utiliori opere revocetur. Et item ut ejus abundantia fretus aliquis se perfectum credat, et ad perfectum minus exerceatur. Per se quoque aliquis interdum gratia abutitur, in vacuum hanc recipiendo vel utilius aliquod opus omittendo, sive finem sui profectus in hac constituendo. Sicut enim spiritus prophetarum prophetis subjectus esse memoratur, ista gratia homini subjicitur, ut vel bene, vel male illa utatur: per hanc ergo offendit qui usum ejus nescit, sicut etiam virtus id vitium vertitur, si nimie, vel extra tempus exerceatur. Sponsa ergo affectuose, pariter et desideranter delictum quæsit, inventum vero ut ad se introduceret non minus sollicita fuit. Quærenda esse enim sedule amplior gratia, nec cessandum, sed per hanc progrediendum, donec ac perfectionem veniatur. *Antequam comedam suspiro*, ait beatus Job (*Job* iii). Antequam suspiret quis non comedit, quia nisi hanc gratiam desideret et quærat, ejus refectionem non percipit. Nisi quoque per hanc progrediatur, ad perfectionem non pertingit. Cibus est hæc gratia, quia reficit; lux est, quia illuminat. Revelat enim mala sua homini, et roborat eum ut corrigere possit, cognito periculo suo hanc recipit, qui per hanc se corrigere, et ad interiora progredi negligit. Fervens vero anima, ne in vacuum hanc recipiat, semper proficere laborat, et diligenter exercet agrum suum meliorando mores, et excolendo virtutes, ut ædificet mentis domum in quam introducat dilectum.

CAPUT VII.

Quomodo in secreto mens Deo fruitur, et ab eo de occultis eruditur.

Non autem sufficit sponsæ in domum mentis introduxisse dilectum, nisi et in cubiculum suum introducat illum, ubi familiarius et secretius illo fruatur, et sola cum solo sit, et confabuletur, et remotis omnibus consiliis intersit, secreta cognoscat, causas occultas discat, incerta et occulta sapientiæ suæ manifestet illi Deus. Ibi audire cupit verbum absconditum, id est internam et occultam aspirationem, quæ in Job verbum absconditum vocatur (*Job* iv), quia paucis conceditur, vel quia silenter aure cordis præcipitur. Quod etiam verbum audire perhibetur in nocte, quando sopor solet occupare homines, id est quando, calcatis carnis desideriis,

A quies mentis possidetur. In noctis ergo silentio quando secrete cum illa Deus est in cubiculo suo, quando pacata et quieta sunt omnia, quando pax habetur intus a vitiorum perturbatione, et foris ab omni inquietudine et occupatione, quando silent vitia, et peccatorum omnium recordatio, sensus quoque exteriores sopiuntur, et mundanorum memoria. Cum itaque tanta quies fuerit, et jam silent omnia, tunc jam audiri poterit vox Dei, quæ non tantum loquitur, sed susurrat, id est tenuiter et occulte aliquid humanæ menti manifestat. Nec solum susurrum Dei, sed et venas susurri ejus furtive tunc suscipit anima, quia subtilitatem divinæ aspirationis; et causarum origines quibus ad mentem gratia veniat intelligit. Diversis enim modis visitat Deus, quia nunc expungit mente desiderio divini amoris, nunc spe et gaudio futuræ retributionis, nunc delectatione alicujus virtutis, nunc cognitione propriæ imperfectionis, nunc timore pænæ, et peccatorum recordatione, vel alicujus periculi vel negligentiae manifestatione, nunc memoria bonæ rei, nunc exemplo et gratia alicujus viri perfecti. Istis et aliis modis gratia mentem visitat, nec semper eodem modo, sed nunc isto, nunc illo. Sicut enim in diversis diversa sunt dona, et distributiones Spiritus, ut iste accipiat hanc gratiam, ille illam ita in uno; eodemque homine diversæ sunt visitationes Spiritus. Anima ergo, cum qua Deus in silentio susurrat; ista cognoscit et discernit, et secundum modum quo visitatur se conformat et dirigit. Novit enim discretionem gratiæ et usum, præsentiam quoque sive absentiam intelligit, adventum etiam et abscessum, causas etiam adventus, motus et cogitationes, prænuntios, et præambulos gratiæ. Quod autem hanc ante omnia mereatur humilitas frequenti experientia didicit, multiplicesque et occultos humilitatis modos, sive motus intelligit. Nec ambiguit quod toties gratum Deo sacrificium offert et gratiam sibi cumulat, quoties se propter Deum deprimat et humiliat. Ut ergo abundantius hanc consequatur, humilitatis vestigia tam in cogitatione quam in opere sectatur. In mente suo judicio se deprimat, et foris se propter Deum hominibus subjicit et postponit, abjectionem eligit, contemptibilem se facit, ut sit pretiosa apud Deum, humiliat se ut exaltetur, gaudet opprobriis, pro contumelia enim se recepturam a Deo novit gratiam, pro contumelia benedictionem. Intellexit hoc David qui, maledicente sibi Semei, magis hunc pati voluit quam per militem suum vindicari, pro maledictione illa bonum sibi a Domino reddi præsentiens. Sic humilibus Deus dat gratiam, superbis vero resistit. Sed quis vetustam, et inolitam superbiam, quis occultas ejus radices, atque subtiles cogitationes, quibus ut plurimum latenter irrepit, et etiam nescientibus subrepat, nisi Deo susurrante (id est occulte revelante) cognoscat? Quæ quantum in mente dilatatur, tanto minus cognoscitur, quia mens per hanc am-

plius exæcatur. Sic etiam in verbis et operatione A multipliciter latet, nec cognoscitur, nisi ad cognoscendum a gratia quis erudiatur. Latet itaque in anima superbia, et hoc ipsa nescit; sed Deus hoc videt, quia occulta conspicit, et propterea gratiam suam subtrahit, vel non concedit. Non solum ergo propter manifestam, sed etiam propter occultam, nec propter majorem, sed etiam propter minorem superbiam mens siccatur gratia: *Desertos faciam, ait Dominus, montes et colles, et omne germen eorum exsiccabo (Psal. xlii)*; per montes, majores, superbos, et per colles, minores designans. Isti montes exsiccantur, et arescunt, sed valles, id est humiles, irrigantur aqua gratiæ, et abundant frumento spirituali. Istos montes, visitantisque gratiæ origines et causas merendi, vel demerendi latenter intelligere, est venas divini susurri furtive suscipere. Venæ istæ silenter et cum levi murmure serpunt, nec audiuntur a mente inquieta, et in qua perstreperunt et clamant vitia, vel perturbationes aliquæ. Horum itaque intelligentia percipitur, et discitur in cubiculo (id est mentis secreto) ubi exclusa sunt omnia præter Deum, ubi sola cum solo anima susurrat, hæc est solitudo in quam ducit animam Deus, ut loquatur ad cor ejus. Ibi audire potest quid loquatur in ea Dominus Deus. Ibi aperit illi aures tantum interiores: patescunt enim aures cordis, tumultus sæcularium negotiorum claudit, et quies secretæ considerationis aperit. Tunc verba Dei mens vivacius penetrat, cum ad se C admittere curarum sæcularium tumultus recusat. Hoc cubiculum schola est, ubi discat in silentio, ubi doceantur arcana præceptorum, ubi erudiatur in divini voluntatis notitia, in morum cognitione, in virtutum discretionem, in spiritualium rerum contemplatione. Ad hoc cubiculum secedere debet anima, sicut Moyses ad tabernaculum sœderis ad consulendum Dominum de dubiis, de disponenda mentis suæ domo, de gerendis in illa, de statu proprio, de aliorum necessitatibus spiritualibus, et corporalibus, de dilectione Dei, de amore justitiæ vel defensione, de discretionem exercendi zeli, de tempore dissimulandi excessus, de compassione delinquentium, de rigore. Hic quotidie discutit, et investigat interiora sua et exteriora, et qualis sit meditatio, vel circa quid maxime sit vel esse debeat; qualis locutio, moderata an dissoluta, humilis an superba; et item qualis sit operatio strenua vel remissa; qualis denique sit totius domus dispositio, et quæ in ea corrigenda sunt, quæ toleranda. In quantum vero ad puritatem conscientiæ pervenit, quantumcunque voluntatem suam mortificando divini conjunxit, seque unum cum Deo fecit, intantum spiritualia cognoscit, et Dei voluntatem intelligit. Ut ergo hanc gratiam percipiat, merito dilectum, introducere cupit in cubiculum, id est secretum quietis, meditationis, orationis, ubi ab exterioribus quiescat interna et mystica meditatione discat et oratione obtineat.

CAPUT VIII.

De meritis et utilitate contemplative vitæ, et quando ad requiem aliquis debeat venire.

Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capreas, cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit (Cant. iii). Multo labore, instantia et oratione sponsa dilectum invenit, et tandem in cubiculum introduxit. Unde dignum est ut post fatigationem tandem requiescat, et dilecto tot sudoribus et discursionibus apprehensionis fruatur, nec facile ab ejus amore avellatur. Allegat ergo Deus pro illa monetque ne a suavi somno (id est quiete divini amoris) suscitetur, nec a secreto cubi- culi ad curam regiminis protrahatur. In hoc enim cubiculo non solum dilecti fruitur amplexibus, et propria negotia peragit, sed etiam aliorum necessitatibus intendit. Diversis autem modis hic Deo fruitur, videlicet nunc ut sponso, nunc ut doctore, nunc ut patre, nunc pro se illum exorat, nunc pro aliis precibus hunc flecit et placat, nunc in ejus amore dormit, nunc contemplatur, nunc cum illo aliqua ordinat et disponit, nunc ab illo audit et docetur, nunc ejus amplexibus fruitur. Habet enim cum illo amplexus et oscula, habet fetus et ubera, sed hæc omnia non materialia vel carnalia, sed casta et salubria. In istis amplexibus Deus stringit et stringitur, quia voluntatem suam prius animæ cum quadam dulcedine ingerit et insinuat: qua charitate excitata anima, dum vocanti et attrahenti se jungit, quasi stringentem se stringit. In istis enim amplexibus prior Deus stringit, et sic versa vice anima stringit, quia dignioris vel amplioris amantis est prius stringere, unde et ille prius dilexit nos, ut eum possemus diligere, et etiam charitatem exhibuit, quæ majorem vel parem nemo potest exhibere. Animam itaque Deus amplexatur, quando eam per gratiam ad se trahit sibi conjungit. Osculatur, cum gratiæ suæ dulcedine reficit; fecundat eam, cum charitatem auget. Lacte pinguescunt ejus ubera, cum dulcedine compassionis repletur. Est ibi spirituale connubium, concordia videlicet et conjunctio voluntatum. Fecundat ibi non carnalis copula ventrem, sed Spiritus sanctus mentem gemellis hanc imprægnans fetibus (id est gemina charitate), Dei videlicet dilectione et proximi. Hinc uxor sit anima, accepit pietatis ubera quæ prius non habuit, cum adhuc parvula fuit, nunc tamen novit peccantibus compati, sed juveni- liter indignari. Hic dormit cum Christo, dum ab exterioribus oculis claudit, et interna per contemplationem cognoscit. In quo somno cum Jacob angelos videt ascendentes et descendentes (*Gen. xxviii*), ascendentes ad Dei contemplationem, descendentes ad humanam visitationem. Contemplatur in angelo hanc visionis Dei et visitationis humanæ vicissitudinem, quomodo et Deo inhæreant, et nobis condescendant, causamque nostram apud Deum peragant. Animas quoque jam cum Christo regnantes contemplatur et considerat, scilicet quæ affectum erga nos habeant, et qualiter nos secum habere consor-

tes cupiant, openque suam et intercessionem nobis impendant, et nostri sollicitudinem gerant. Per hos enim adjurantur filiae Hierusalem, ne dilectam suscitent; quia, sicut illi amori Creatoris inhærent, et tamen salutis humanæ curam gerunt et peragunt, ita perfecta anima et in Dei amore quiescit, et proximorum salutem intendit. Adjuratur etiam per hos; quia cum his etiam et inter hos pro salvandis discurrit, nec tantummodo Deum, sed et hos orat et eorum auxilium implorat. His necessitatem humanam nuntiat, cum his in hoc negotio laborat. Bene ergo per hos adjuratur, utpote conscios et testes charitatis ejus, et industriæ, et occupationis circa proximorum necessitatis. Isti enim sunt capreæ, cervique camporum (angelica videlicet creatura et homines) quorum animæ jam transierunt ad regnum cœlorum. Istæ capreæ et alta petunt et a longe prospiciunt; quia, alta contemplatione sublevati, dum Deum conspiciunt, in illo quidquid inferius in creatura ejus agitur, cognoscunt. Cervi quoque spineta transeunt, et venenum vincunt. Ita sanctorum animæ spinas peccatorum transilientes, et venenum suggestionum inimici malitiamque mundi vincentes jam transierunt ad regnum. Et caprearum quidem campus, est illius vitæ felicitas. Campus vero cervorum, istius sæculi spatiositas. Transeunt tamen capreæ ad istum campum charitatis descensione, et transilierunt cervi ad illum desiderio et fide. Hi cervi adhuc degentes corpore illic transilierunt, quia pedes eorum, id est affectus, stantes erant in atriis Hierusalem. Nunc vero in anima illuc transiverunt, postmodum etiam corpore eo venturi sunt. Ad hos etiam contemplatione transiit sponsa, apud hos proximorum curam secum transtulit, cum his ante Deum eorum causam intus agit. Merito ergo sponsus monet ne suscitetur, eo quod bene circa proximorum salutem occupatur.

Et bona quidem sollicitudo et turbatio carnalis, sed melior et sublimior circa plures occupatio et cura spiritualis, utpote tam Deo quam cœlestibus civibus familiaris, et permanens, et secunda magis. Occupatio quidem exterior, id servitus est, quia corporis etiam labor perficitur. Interior sollicitudo et oratio, sublimius atque dignius officium est. Illa servit, dum ministerium exhibet; hæc apud Deum meritis et familiaritate obtinet; messem esse multam Dominus dicit, et rogari se monet ut in eam operarios mittat. Quod maxime perficere prævalet anima perfecta quæ Deo familiaritate devotionis adhæret, hæc modo Deo supplicat, ut in messem operarios mittat, modo ut in hanc messem gratiam ad operandum utiliter concedat, hujus messis partem occupat activus, exteriori ministerio, sed contemplativus totam messem occupat orationis auxilio. Duæ quippe sunt vitæ, activa scilicet et contemplativa, quæ designantur per Martham et Mariam. Martha foris laborat, Maria intus orat. Dic illi, ait Martha, ut me adjuvet, (Luc. x); bene illam adjuvat, quæ divinum adiutorium illi implorat, quia frustra labo-

rem impenderet, plantaret atque rigaret, nisi Deus incrementum daret. Optimam ergo partem elegit Magdalena, quæ gratiam exercet contemplationis, et tamen occupatur in parte sororis, ut etiam activæ vitæ præmio coronetur, in qua pari charitate par præmium meretur. Martha in uno loco corpore laborat circa aliqua, Maria in multis locis charitate circa multa. In Dei enim contemplatione et amore videt omnia, dilatatur ad omnia, comprehendit et complectitur omnia, ita ut in ejus comparatione Martha sollicita dici possit circa pauca. Valde ergo hoc unum est necessarium, et merito præferendum, in quo et Deo per amorem anima inhæret et omnibus charitatem et sollicitudinem exhibet. Bene ergo sponsa proximis vigilat mente, licet dormiat, id est quiescat, ab exterioribus corpore, nec suscitari debet ut evigilet, id est exterius vigilet, quæ interiorius charitate et oratione vigilat; bene itaque occupatur sponsa, licet exterius non operetur, quia multis imo omnibus saltem obtinere conatur. Filias ergo Hierusalem (animas videlicet ad visionem pacis æternæ pervenire cupientes) prohibet sponsus illam suscitare et ad exteriorem occupationem pertrahere. Quæ ideo etiam ab eo dilecta vocatur, quia in amore ejus quiescit et multorum salutem peragit; prohibetur autem suscitari donec ipsa velit, eo quod ita Deo sit juncta et in voluntatis ejus agnitione perdocta, quod ad egrediendum et regrediendum pro divino arbitrio, justa et necessaria urgente causa, sit parata, prudens et ordinata charitas, ita ut divinæ pareat voluntati, ut, juxta sapientis sententiam, misereatur sibi placens Deo, imo juxta ipsam sapientiam, primo fleat super seipsam. Nec solum negotiis sæcularibus se non implicat ut Deo placeat cui se probavit, sed etiam necessitatibus proximorum se subtrahit, quibus se extenuari vel implicari a perficiendo cognoscit, non tamen facit hoc ex inclementia, sed ex prudentia. Merito imperfectus quando non habet nisi parumper olei charitatis quo ipse tantum unguatur, et nondum per interna dona gratiæ solidari meruit, non vult exterius implicari, nec curarum sæcularium æstuet humanæ conversationis et mutabilitatis vento contingat eam ab eo exiguo quod accepit exsiccari. Exterior enim occupatio imperfectos cito immutat et dejicit, quia muscæ morientes, id est cogitationes mundanæ, perdunt suave unguentum gratiæ minus in anima fundatæ (Eccle. x). Cupit ergo abundare prius sibi, ut sic possit aliis infundere; hoc oleo vult potius ungi quam ungere, de pleno fundere quam effundere, fluere quam effluere. Qui enim indiscrete aliis professe cupit, et ante tempus effundit, semper inops et a gratia vacuum manet, et profectum suum impedit, et aliis minus proficit. Non vult itaque prudens anima a quiete et silentio quæ se in justitia excolit evocari, quia cultus justitiæ silentium requirit, donec cultus iste ad fructum et maturitatem pervenerit, videlicet donec perfecte profecerit, et donec induatur virtute ex alto residere studeat in civitate.

id est inter claustra conscientiae. Affectant enim aliqui regimen ante tempus, cum scilicet imperfecti adhuc sunt, et carnali appetitu magis trahuntur quam utilitatis instinctu. Sed appetitum hunc et voluntatem animam sentire, non est hoc eam velle, quia voluntas ista carnis est, non spiritus, nec sua, sed aliena, si hanc ipsa non diligit vel sequatur, sed odit et detestatur. Non ergo hoc vult ipsa cum vult carnalitas. Cum vero mortificata carnalitate prodesse proximis tantummodo voluerit spiritualiter, tunc jam ipsa hoc velle iudicatur; hæc enim voluntas sua est, quia huic consentit. Carnalis autem non sua est; quia, dum huic renititur, non ipsa hanc, sed quod habitat in ipsa peccatum operatur. Donec ergo ad istum statum pervenerit ut spiritualiter non carnaliter hoc velit, non debet suscitari, nec ad aliorum regimen assumi. Quamvis autem dilecta ad hanc spirituales voluntatem pervenerit, monet tamen Christus ne suscitetur donec velit, quia talem novit quod volet cum opportunum fuerit.

CAPUT IX.

De spiritali assensu animæ, et de discretione et fervore.

Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii? (Cant. iii.) Per desertum ascendit sponsa, id est huius mundi amatores, qui desertum sunt, qui deseruntur a Deo, qui eum deserunt, dum factis eis dicunt: *Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolimus (Job xxi)*. Ideo deseruntur ab eo, et relinquitur eis domus eorum deserta, ut habitantem in se non habeant Deum, per hos ascendit sponsa, quia cum eis conversans corpore, mente eos transcendit superna appetens, et eorum delectationes infimas respuens, inter carnales commoratur, et eorum perversos mores et vitam non imitatur. Bonos longe sive prope positos attendit, ad eos mente accedit, eisque jungitur cogitatione, exempla considerat, conversationi eorum se conformat. Ita salvatur a generatione ista prava, cum ab ea separatur, et transit atque transcendit ad generationem quærentium Dominum: difficile est enim salvari cum perversis, nisi hoc modo transcendatur et deserantur, quia trahit et attrahit eorum prava conversatio, et corrumpunt colloquia eorum et confabulatio. Quod enim frequenter videtur et auditur, ad hoc facile animus informatur, quia sicut dicitur vulgo juxta quem sedet aliquis ab eo et discit. A malorum itaque consortio sequestrari, et ad bonos dilectione transire eosque imitari, hoc est ascendere, quia spiritualiter est sublimari. Quantum enim quis bonos diligit, tantum bonus sit, tantumque in Deum ascendit, mali quotidie descendunt, quia de peccato in peccatum corruunt, et cum in sordibus sint, sordescunt adhuc. Item demergit eos tempestas aquæ, id est peccatum, et absorbet profundum, id est involvit iniquitas eorum, et urget super eos puteus os suum, id est profunditas ini-

quitatis, quando non solum merguntur in peccatis, sed etiam perdunt aditum confessionis; boni vero ascendunt, quia de virtute in virtutem eunt, et in charitate quotidie proficiunt, quia augmentatur in eis charitas per bona interiora, per voluntatem et opera; dum ergo inter desertos a gratia, et deficientes atque descendentes sponsa proficit, per desertum ascendit. Dicitur etiam desertum hic mundus, vel quia deseritur et contemnitur, vel quia seipsum deserit, et in se deficit. Quotidie enim cum tempore gaudia temporis transcutit, et quot dies, tot gaudia dierum prætereunt et deficiunt. Quot dies aliquis accepit ad vivendum, tot ei amputantur a vivendo et gaudente, hoc est ergo hominem vivere et gaudere, a vita et gaudio deficere. Et qui gaudio transitorio fruitur, non tam gaudere dicendus est quam gaudium discere; quia gaudium ejus simul transit et deperit cum tempore. Est itaque desertum mundus, quia gaudia sua deserit et amittit. Unde gaudia ista anima perfecte contemnit, et ad supernum et verum gaudium tendit, per desertum ascendit. Desertum hoc non solum suas delectationes deserit, sed etiam sterile est et arefcit, nec fructum habet; fructum enim Christo non potest facere, quia spiritum qui ex Deo est non potest accipere, quia non novit eum, nec scit eum. Sed anima devota, dum pro vero gaudio laborat, in deserto sterili et arido fructificat, et inter arentia et labentia fructum affert qui maneat. Igitur in hoc deserto et in hac terra deserta invia et inaquosa fructum facere manentemque afferre, hoc est per desertum ascendere. Ascendit autem sponsa sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ et thuris, et universi pulveris pigmentarii.

Per myrrham intelligere possumus mortificationem et contemptum terrenæ dilectionis sive consolationis, et per thus desiderium supernorum et orationem. Tenetur quilibet ad hoc, ut mortificet membra sua quæ super terram, fornicationem et immunditiam, concupiscentiam malam et avaritiam, et cætera mortalia, et item ut servet mandata: hæc enim pertinent ad vitam æternam, et hæc iustitia, quam qui fecerit homo vivet in ea. Sed anima quæ ad sublimiorem gradum vult conscendere, etiam multitudinem venialium et minores concupiscentias debet cavere, ut pericere et ampliore gratiam mereatur accipere. Debet enim vitare cogitationes carnales et vanas, et item cogitationes suspicionis, iræ et amaritudinis, et huiusmodi. Consolationes etiam terrenas, in cibo videlicet et potu, in colloquio, in videndo et audiendo, in curiositate, in vestibis, in somno, in qualibet libertate; quia, quantum delectationes istas mortificat et respuit et carnaliter consolari renuit, tantum spiritualiter merebitur consolari et in gratia vivificari. Quantum ab istis vacuum cor reperit gratia, tantum replebit. Quantum caduca ista aliquis contemnit et supergreditur, tantum ascendit, quia tantum de infimis ad superna pergit: post mortificationem itaque majore

rum peccatorum, etiam minora mortificare et calcare oportet proficientem animam, et ad spirituales vitam conscendere volentem. Sic beatus Job, postquam lumbos præcinxerat carnis, etiam lumbos mentis, id est cogitationes malas, præcingere iussus est a Domino (*Job xxxviii*), quando cum illo colloquium erat habiturus, et iussionem suam illi erat manifestaturus. Cum beato itaque Job hos lumbos præcingere oportet devotam mentem: hæc enim myrrha, id est mortificatio, proficientis sive perfectæ animæ est. Cum hac etiam debet thus cremare, quia non solum debet terrenas delectationes mortificare, sed etiam superna desiderare, et devotis precibus quærere. Simul ascendit utique fumus mortificationis, scilicet et desiderii atque orationis; quia alter ab altero fulcitur, ita ut neuter per se possit ascendere vel Deo placere. Supernam enim desiderare non possumus, nisi terrena despiciamus, et terrena non despiciamus nisi supernorum desiderio trahamur. Absque delectatione enim cor esse non potest, sed aliqua ideo trahi necesse est, quia trahit sua quemque voluptas: unde, cum alia illi subtrahitur, ad aliam facilius inclinatur, et quia vacuum est, ad aliquid capiendum amplius est dispositum. Tanto ergo magis spirituales delectationem admittit, quanto et consolationis terrenæ expertus est, et in aliquo delectari non cupit.

Item, quantum æterna cognoscimus, tantum transitoria despiciamus et damnamus: hæc est enim illa pretiosa margarita, quam qui invenit, quæ prius amaverat libenter cuncta derelinquit. Myrrham ergo cremat anima, cum terrenas delectationes contemnit; thus vero, cum superna desiderat et quærit. Cum myrrha vero et thure universi pulveris pigmentarii fumus perhibetur ascendere, non dicit universi pigmenti, sed universi pulveris pigmentarii. Pigmen enim est quælibet virtus seu quodlibet opus virtutis quæ in pulverem comminuitur eum subtiliter discutit, et discernitur, ne quid in ea mali lateat, vel indiscrete fiat. Pigmentarius est homo qui pulverem hunc terit, id est singula opera sua discutit, providendum est enim ut bona sine admistione malorum fiant, quia mala majora bona necant, minora hominem maculant. Manifesta ergo mala cavenda sunt. Sed quia omnia nosse non possumus, generalis et occulta contritio pro his est habenda. Interdum enim peccatum aliquod est in homine quod eum latet, vel quod ignorat esse mortale. Contritio itaque sit primum pigmentum quod faciamus et Deo offeramus, quia generalis contritio delet omnia mortalia, occulta atque manifesta, et charitatem restituit, si fuerit amissa. Extra charitatem quidquid egerimus minime placebit, nec quantumcumque teramus vel comminuamus, ante Deum redolebit. Ut ergo omnia opera nostra in charitate fiant et gratum Deo pulverem teramus, in primis conteramus. Deinde singula discutienda sunt opera, eleemosynæ, vigiliæ, orationes et alii corporis labores, si pure fiant propter Deum, si aliud sit in

A causa principaliter vel secundarie, si fiant discrete et cum debito moderamine, si finis sit profectus et perseverantia, si possibilitas perficiendi, si tempus quando id fieri expediat, si modus, quo et quantum et quam frequenter, etc. Item, quando aliquid sit intermittendum, et quando vehementius insistendum. Item, si cum scandalo aliorum fiat vel damno; si ad hoc impellat levitas, inconstantia, curiositas; si laus appetatur vel latenter subripiat; si humana delectatio, si terrenum commodum est discutiendum; denique si virtutes sunt puræ, si perfectæ, si Deus super omnia diligatur, si aliquid amoris ejus æquatur vel præponatur, si dilectio proximi habeatur, si sincere propter Deum exhibeatur, si diligatur in Deo amicus, si dilectio hæc spiritualiter et non carnaliter impendatur, si non accipiatur persona, si consideretur causa.

Movetur enim interdum aliquis dilectione, sed carnali, vel privata ducitur, ut non pure in Deo exhibeatur vel aliquis diligat magis quod minus est diligendum, vel econtrario. Item videndum si humilitas sit vera et non ficta vel imperfecta, si sic sibi homo intus vilescat, ut foris irrogatam injuriam vel contemptum non superbe vel impatienter ferat, si sic foris se deprimat et humiliat, et intus de hoc non superbiat, sed humile apud se de se iudicium teneat, et qualem se foris ostendit, talem se intus veraciter sentiat. Item si humilis ibi sit ubi humilitas honoratur, et ibi humilitatem refugiat ubi contemptui habetur. Item si humilitatem exercet, cum libere deberet injustitiæ se opponere, et patientiam tenet, cum potius impatiens malorum deberet succendi igne divini zeli, et deficere; ferre non valens contemni justitiam, et prævalere perversitatem. Non enim sustinere debemus si quis devorat, si quis extollitur, si quis in faciem nos cædit. Si extollitur et insolescit contra justitiam, vel qui in faciem nos cædit convicio, ita quod causa sumus in nostra culpa vel vitio. Si peccantes et colaphizati sufferimus, mercedem non habemus. Si vero non peccantes, hæc est grata Deo patientia. Item considerandum, si sic patientiam foris quis exhibeat, ut intus non doleat, nec malum rependere cogitet; et item si in ipsa hora acceptæ injuriæ verba impatientiæ, vel convicii respondeat, vel post horam cor invidiæ vel rancoris servet. Item dijudicare debet homo si obedientiam servat propter aliquod commodum suum, vel lucrum, vel pure propter Deum, et propter præceptum, si in adversis obediat, si prompte, si devote. Item attendere debet si corripiat modeste, si corrigat temperate, et si in servanda disciplina servet mansuetudinem, devitet vehementiam, iram, amaritudinem, indiscretionem. Et si forte pronior sit ad rigorem quam ad compassionem, et si remissionem exhibeat, ubi sit rigor exercendus: in his sæpe fallitur animus, et quod carnaliter et vitiose agit, virtutis opus esse credit. Zelus etiam falsus est si nostram potius quam divinam injuriam vindicemus, et si erga eos qui nobis ingrati sunt vel minus chari

amplius accendatur. Item eleemosynæ largitio minus accepta est, si tarde vel avare aliquis tribuat; maculata vero, si cum superbia vel cum convicio fiat. Item fallitur aliquis si sub occasione sustentandi corporis delectationi serviat, vel sustentationem necessariam sibi subtrahat. Item fraudatur continentia, si corpore et mente castus sit aliquis, tamen sub specie utilitatis vel consulendi suggeritur ei ut familiaritatem aliquarum mulierum habeat, ad quod enim pia intentione ducitur, prompta est etiam et facile acquiescit natura, in quo negotio occulte se jungit vitium, quo et usu ad hoc perducit ut homo seipsum non intelligat, et magis hoc agat quod delectat quam quod expediat. Sic contingit ut aliquando carnali magis appetitu quam spirituali ad hoc aliquis feratur, a cuius tentationis periculo tantum quilibet liber erit, quantum ad abstrahere ab hac familiaritate libera mente et non tristata potuerit. Vigilæ et orationes sunt tibi inutiles, si sic ista exerceas, ut eo tempore dormias et torpeas quo debes orare et vigilare, si singularitatem quamdam in his teneas per quam communia, et ad quæ magis teneris omittas, monere proximum, consolari dolentem, et cætera charitatis opera quæ Deo placent. Et tamen contingit ut non semper pure in Deo fiant: nam interdum ad ista promptus est aliquis, quia acedia laboratur, et tædio afficitur, et delectabile illi est cum exterius implicatur, vel personis placet quibus loquitur, vel in his sibi placeat, et in tali gratia gloriatur. Quia quietam etiam vitam ducentibus aliquando subripit torpor vel error, ut vel per torporem inutiles fiant, vel per nimiam discussionem spiritualium in errorem corruant.

Et item in hæc vita delinquitur, si propter quietem exterior proximi cura penitus relinquatur. Omnia enim hæc virtutum opera subtiliter discutere, et si veraciter bona sint retractare, est universa pigmenta in pulverem conterere. Quem pulverem cum myrrhæ et thuri, mortificationi scilicet et devotioni homo pigmentarius miscet, pretiosum aroma componit, quod cum igne charitatis in thuribulo cordis crematum fuerit, suavis odoris fumum de se sursum dabit; debet autem fumus iste ascendere sicut virgula quæ recta est, et in altum crescit; ita directe et non distorte debet gratia sursum tendere, ut nihil a latere quærat, nil carnale, vel terrenum. Quanto terrenum aliquid appetit, vel in aliquo delectatur, tanto fumus iste minus ascendit, quia distorte et a latere ducitur, unde merito virgulæ comparatur, ut velocitas ascendendi designetur: virgulæ enim quæ crescendo grossantur, non nimis in altum ducuntur; sed virgulæ quæ velociter et sursum crescunt, subtiliores et minores sunt. Debet itaque fumus iste mortificationis, devotionis et discretionis, in modum virgulæ velociter ascendere, ut non segnes simus in agendis bonis, et studio proficiendi, sed alacres, ut ne per tarditatem et desidiâ grossescamus, sed subtiles atque sublimes crescamos. Et per fervorem mentis

A festine sursum tendamus; festine quippe ascendendum est et viriliter insistendum, quia si remisse quis sursum ascendere conetur, pondere corporis et humanæ imbecillitatis deprimitur. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, et nisi proficiat, necesse est ut deficiat, quia deorsum trahit natura, et semper petit ima. Videmus namque in hominibus ponderosis quod si arborem ascendere velint, et sursum repere, si quando remissius in ascendendo agunt, statim gravantur et deficiunt, sed velocitas ascendendi et instantia ponderositatem superat, et perducit; in hunc modum alacriter et sollicitè ad perfectum tendentes, et mandata implentes perfectionis culmen attingunt, remissi vero deficiunt, et quotidie prouiores ad lapsum fiunt. Virgulæ ergo comparatur sponsa propter intentionis puritatem, et proficiendi velocitatem, propter omnia vero præmissa merito de illa dicitur: Quæ est ista, quam admiranda scilicet, quanta laude digna, etc.

CAPUT X.

De requie superna et quomodo perfecti hanc desiderant.

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel (Cant. III). Salomon pacificus interpretatur. Et significat Christum qui pacificavit quæ in cælis et in terris sunt, qui Patri peccatores reconciliavit, et inter angelos et homines concordiam reformavit, peccatores conversos justis sociavit. Quos vero hic in concordia sociat, in regno etiam perpetua charitate et pace sibi conjungit, et ad quietem perpetuam perducit. Quæ quies lectulus dicitur, quia in illa ab omni inquietudine et labore hujus vitæ pausat; in illa quiete pausant, qui hic pro Deo laboraverunt: *Ibi enim*, ut in Job legitur, *requiescunt fessi robore, et quondam vincii absque omni molestia (Job III)*. Illic æterna quies reficit et remunerat quos hic labor præceptorum et virtutum profectus fatigabat, et qui hic vinculis humanæ infirmitatis ligabantur, ibi, diruptis vinculis, Deo sacrificant hostiam laudis. Vincula hæc sunt fames, sitis, somnus, lassitudo, et cætera hujusmodi; quæ omnia ibi cessabunt, quia non esurient, neque sicient amplius, nec labor erit ibi, neque dolor, nec cadet super illos sol iste materialis qui eos urat, sed neque æstus tentationis: jam enim tunc dicit eis spiritus, ut requiescant a laboribus suis et tentationibus. Spiritus, qui eos ad obediendum præceptis roboravit, tunc ut quiescant a labore dicit. Qui enim ingressi sunt in requiem illam, requieverunt ab operibus et a laboribus suis, sicut et a suis Deus, quibus pro homine laboravit, et eum redemit. Ab his laboribus requievit in se, pro his laboribus requiescunt in illo membra ejus, nullus unquam sicut ille laboravit, quia non fuit dolor sicut dolor ejus. Et secundum multitudinem dolorum ejus consolationes æternæ lætificaverunt membra ejus, quia magni dolores ipsius magna gaudia membris ejus contulerunt, magnus labor perpetuam requiem, et amara mors, sempiternæ vite dulcedinem. Pro his

enim incomparabiliter eum amant, et in ejus amore gaudent: habent enim quem amant, cognoscunt et vident, quod totum vita æterna est. Idem est enim cum illo requiescere, et cum illo gaudere, et illum habere: item amare nosse est, quia amor notitia est, et nosse videre est. Et hæc est vita æterna cognoscere Patrem verum Deum, et quem misit Jesum Christum: hæc est illa beatitudo, et hæc dotes animæ. Cognitio Dei amor et fruitio. Quis cogitare sufficiat illum nuntium amorem Salvatoris et saluatorum, et quomodo diligat quos tam pretioso pretio redemit, quomodo illorum saluti congaudeat, quomodo ipsi eum diligant, et in ejus amore quiescant, et in eo gaudeant per quem se redemptos et ad requiem translatos sciunt et semper vident? Cumque æterna charitate pro redemptione sua eum diligant, incomparabiliter ab eo amplius diliguntur. Adeo suos in passione dilexit, et tantus fuit in eo fervor charitatis ad redimendum eos, ut acerbiter passionis ejus omnino tollere potuerit, sed noluit, et imo acerbiorum martyrii dolorem assumpsit, et pati voluerit plus quam nullus hominum unquam passus sit, vel pati potuerit, ut incomparabilem demonstraret charitatem. Quæ charitas circa eorum salutem tanta fuit, quod cum eos pretio suæ mortis redemisset, non tam redemptos a se quam a Patre sibi datos commemorat, quodam loco ita dicens: *Pater, quos dedisti mihi, volo, ut ubi ego sum, et ibi sint mecum* (Joan. xvii). In tantum de ipsorum redemptione exultat, ut non reputaret magnum id quod pro eis pertulit, sed videatur eos quos accepit datos sibi potius in munere quam emptos pretio vel recompensatione. Qui ergo tantum eos dilexit in exilio, incomparabiliter quoque diligit in regno, majorem quoque charitatem circa hos habuit quam circa corpus proprium, moriendo pro illis; majorem quoque ibi circa eos habebit quam ipsi ad eum habere possint, magisque gaudebit de eorum salute quam ipsi in hac possint gaudere: de eorum itaque salute gaudebit, et gaudium eorum ipse erit, ipsum sapient, ipsum in memoria habebunt, ipsum in desiderio; in his tribus consistit anima, et hæc tria perfecte implebit Dei Filius et Dei est sapientia. Istæ enim sunt plateæ Hierusalem, id est viæ latæ civium Hierusalem, qui vident Dei pacem; hæc plateæ sunt ratio, memoria, voluntas; quæ latæ sunt, quia multa in his plateis influunt, intrant et exeunt. Quanta enim comprehendit ratio, quanta memoria, quanta voluntas? Sed plateæ istæ sternerentur, id est complanabuntur, id est perfecte complebuntur auro mundo, id est divina sapientia et Dei fruitione. Singula enim Deus occupabit, lætificabit, beatificabit et perfecte satiabit. Quidquid enim sapere poterit ratio, quidquid recolere memoria, quidquid desiderare voluntas, Deus erit, et singula hæc implebit, quia omnia in omnibus erit, et cantabitur ei canticum lætitiæ de felicitate beatitudinis æternæ; ibi dum justi sine fine damnatorum cruciatus conspiciunt, in Dei laudibus crescunt, et quia et in se

A cernunt bonum quo remunerati sunt, et in illis supplicium quod evaserunt, erit gratiarum actio et vox laudis. Gratias agent liberatori suo Deo, et cum perpetua charitate diligent, in quo etiam signa suæ liberationis, cicatrices videlicet vulnerum indesinenter aspicient. Quantoque reminiscuntur periculorum et miseriæ quam evaserunt, tanto exultantes dicent: Torrentem pertransiit anima nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem. At laudantes Deum subjungent: Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum, scilicet dæmonum, de laqueo quorum venantium animæ eorum ereptæ sunt, et contritus est laqueus, quia cessavit tentatio; et ipsi sunt liberati, sed inimici vinculis æternæ damnationis sunt astricti. Quos etiam semper videbunt in inferno, ut eorum conspectis tormentis semper gaudeant, et liberatorem suum diligant, et gratias illi agant: unde ad Job Dominus loquitur, quod diabolus electi accipiunt in præmium sempiternum (Job xl), et quia hic se cum eis dum eos tentando affligit, et illic dum visa ejus pœna gaudebunt quam evaserunt, pro his omnibus erit gratiarum actio, eritque vox laudis, quia quem diligent perpetuo laudabunt: laudabit enim Hierusalem, id est *visio pacis*, id est omnes videntes illam pacem laudabunt Dominum, qui est eorum pax et exultatio et æterna beatitudo, et in pace sua et concordia, et in charitate ita suos unit in regno et conjungit, ut et quidquid felicitatis et gaudii unus habuerit, hoc etiam per charitatem alterius sit, dum iste illi quod ipse habet optat et ille istius bonum ita in ipso sicut in se suum amat. Quot ergo electi regnabunt cum Christo, tot erunt ibi præmia, et de tot uniuscujusque qui salvabitur erunt gaudia. Si quis computare possit numerum civium supernorum, etiam computare poterit gaudia singulorum, quia tot sunt electorum gaudia.

Videndum est nunc quam infusa et quam diuturna sunt. Conferamus gaudium hujus vitæ ad gaudium patriæ. Si duplicemus, si triplicemus, quantumcumque numerus per numerum multiplicari potest, non pertingemus ad æqualitatem gaudii beatorum, et quia hic igniculus, ibi canimus, sicut dicit auctoritas: Vivit Dominus cujus ignis in Sion et caminus in Hierusalem. Sed nec ad terminum, quia infinitum est, sicut immensitate ita æternitate quantum ad comprehensionem vitæ præsentis, ita ut nulla comparatione, nulla computatione ad magnitudinem hujus gaudii sive diuturnitatem possumus attingere. Dictum est quam multipliciter sit hoc gaudium, quam inagnum, quam diuturnum; videndum nunc quid sit, vel in quo sit. Unde sciendum, quod ipsum in Deo est et Deus est: neque enim verum atque perfectum dici posset si non Deus esset, vel extra Deum esset. Et quia nihil verum, nihil perfectum extra Deum, nec creaturæ ad similitudinem Dei factæ aliquid præter Deum sufficere, vel perfecte hanc posset implere, hoc est illud plenum gaudium quod in Evangelio Dominus petere et querere no-

net (*Joan. xvi*), et quod accepturos esse petentes prohibet. Et hoc est illud quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quod Deus aus præparavit; parvus et magnus ibi sunt, et servus et liber a domino suo. Qui hic pro Deo servierunt, de labore ad requiem, de servitute ad libertatem transierunt, jam liberi a timore alicujus pœnæ vel separationis, et possident timorem reverentiæ et amoris. Fruuntur enim libertate filiorum Dei, qua libertate eos Filius Dei liberavit ut vere liberi sint. Servivit Christus ut servi libertati donarentur, formam servi suscepit ut reformarentur qui erant per peccatum deformati, et similitudine Dei privati. Carnem de nobis accepit, spiritum suum nobis dedit; sicque dum nostræ infirmitatis servitute assumpsit, et sui Spiritus libertatem contulit, libertati nos restituit: ubi enim Spiritus Domini, ibi libertas; in hoc Spiritu Patrem ipsius, Patrem quoque nostrum vocamus et accipimus; in anima ergo reformavit ad sui similitudinem, in corpore reformabit ad corporis sui claritatem. Hæc est electorum libertas, hoc gaudium; de hac libertate gloriantur, de hac gloria gaudent, quod scilicet fruuntur gloria filiorum Dei, quod filii Dei sunt, et ideo hæredes, et quod patrem habent Deum, et fratrem Christum, quod hæredes sunt Dei, et cohæredes Christi, et quod hæreditatem cœlestis Patris cum Christo fratre possident, in qua ipsum primogenitum consortem et consocium habent. Est etiam primogenitus in multis fratribus, hos fratres et cohæredes habet Christus in libertate sua et gloria, hos socios secum habet in mensa. Edent enim et bibent in mensa ejus in regno suo; hujus mensæ requies, ut in *Job* legitur, plena est pinguedine (*Job lvi*). Requies hujus mensæ est refectio illius gloriæ quæ plena est pinguedine, quia perfecte satiatur sicut dicit Propheta: *Satiabor cum manifestabitur gloria tua (Psal. xvi)*. Illa gloria satiabitur et pariter illam desiderabimus, nec desiderium habebit defectum, nec satietas fastidium, quia desiderium comitabitur satietas, et satietatem desiderium: illius enim immensitas præstabit satietatem, et dulcedinis gustus desiderium. Semper ergo satiabitur, et semper delectabit: hæc est illa refectio, hæc est illius mensæ requies plena pinguedine. Satiabimur enim ex adipe frumenti quod in terram cecidit, id est divinitate Salvatoris nostri qui defectum nostræ mortalitatis suscepit, ut nos sua divinitate reficeret: de torrente, id est transitoria et turbulenta passione bibit in hujus mundi via, ut nos torrente voluptatis suæ potaret in patria. Qui calicem passionis bibit, et nobis fontem aquæ vitæ æternæ præparavit: hæc sunt deliciae, illa refectio, illa abundantia Hierusalem, illa requies et pinguedo illius mensæ. Ille torrens voluptatis quo inebriantur electi, ut obliviscantur, et expertes sint omnis miseræ, et gaudeant sine fine: hæc est beatitudo, requies et lectulus pacifici nostri, ubi pascit suos his deliciis, et ubi cubat in meridie. Hic lectulum habet sponsa cum

A sponso in nocte, id est in hujus vitæ cæcitate; ibi autem in meridie, id est plena charitate et cognitione. Hic cognoscit tantum ex parte, ibi cognoscet sicut est et perfecte, ibi dormit et requiescit in pace sine omni perturbatione, et in idipsum, id est in illius pace, quiescit qui est pax et gaudium quod est idipsum. Et quia semper idem est, et eodem modo est nec mutatur aliquando, nec finitur, quia nec habet transmutationem, nec vicissitudinis obumbrationem, illam plenitudinem et delicias cogitando circumscribunt, et considerando ambiunt devoti et fortes qui in adimplendis præceptis viriliter desudant. Ili per sexagenarium numerum designantur, qui ex decem et sex perficitur; per decem namque Decalogus, id est præcepta significantur; per sex labor qui in adimplendis eisdem præceptis impenditur. Ili ergo fortes Salomonis lectulum desiderio ambiunt, non conscendunt, vel in eo dormiunt: tantummodo enim de illa cogitare et investigare aliquid possunt, non autem perfecte, et sicuti est comprehendere. Quantumcunque de hac cogitando circumscribant, vel de æqualitate ejus et felicitate conjectant, circa ire est, non ad perfectam cognitionem intrare. Unde quia minimum est quod de illa quiete cognoscere possunt, per diminutivum exprimitur, nec tam lectus quam lectulus nominatur. Non valent hunc lectum perinde ambire qui adhuc gemunt pro peccatis præteritis, et lacrymis pœnitentiæ lavare opus habent lectum tristitiæ, et ægræ conscientiæ: hi enim non quietum, sed turbatum habent lectum, dum turbat eos intus conscientia, et peccatorum tristis memoria, nec tam ambire et desiderare possunt superna præmia, quam timere adhuc tormenta. Cum autem per veram pœnitentiam mundati fuerint a peccatorum sordibus, et post diuturnam pugnam liberati a vitiorum passionibus, et roborati per gratiam atque de timore et spe ad perfectam charitatem transierint, tunc illuminatis oculis ascendere atque superna contemplari possunt. Fortes proinde, imo qui fuerint ex fortissimis Israel, id est magis devoti et spirituales, habent lectum Salomonis ambire, et possunt quidquid in Scriptura intelligunt opere perficere. Qui vero segniter præcepta implent, et molliter et dissolute vivunt, non valent ad hujus quietis considerationem conscendere, in quibus adhuc fortia sunt carnalia et mundana desideria, videlicet gulæ appetitus, iræ furor, avaritiæ æstus, luxuriæ ardor, impatientiæ vel invidiæ livor. Ili enim tanto infirmiores sunt in Deo, quanto ista in se minus perfecte defecerunt. Cum vero hæc in eis debilitata fuerint diuturno studio et labore, et per spiritualia desideria roborata, et tunc quanto hæc sub se presserint, tanto superius fortes sunt et potentes, et hunc lectulum ambire possunt. Fortissimi ergo ex Israel, id est ex his qui Deum mente contemplantur et quærunt, et quorum ferventiora fuerint desideria spiritualia, hunc lectulum ambiunt. Vehementibus enim desideriis accensi, undique circumcunt et aditum quæ-

runt, ut et quietem hanc degustent, et ad illam aliquatenus intrent; hic ergo est eorum ambitus, et circa lectum hunc desiderii cursus.

CAPUT XI.

De cautela pugnandi contra inimicum, et de remedio contra cordis cœcitatem.

Omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi (Cant. iii). Fortes lectum Salomonis ambientes, nunc superna considerant, et illis intendunt, nunc inferius contra humani generis adversarium bellum gerunt. Contra quem ut dimicare possint, in primis sumentes juxta Apostolum armaturam Dei, virtutes scilicet, quibus cum armantur et omnes habeant, cavent ne in aliqua negligant. Sciunt enim quod si in una offenderint, facti sunt omnium rei, et nec aliquam habebunt, sicque inimico non armati sed nudi apparebunt. Qui enim aliqua virtute caret, huic contrarium vitium habet, sicque extra charitatem est, quia virtus et vitium simul esse non possunt. Et qui extra charitatem fuerit, vires contra adversarium habere non poterit. Deinde justitia se muniunt, et armant quasi lorica, qua circumtecti impenetrabiles contra jacula hostium manent. Qui enim exhibet Deo quod debet et proximo, undique munitus est, nec in eo invenit hostis quod feriat. Habent etiam fidem rerum quæ non videntur quasi scutum, quæ prima opponitur hostibus, quamquam primo impugnant, et hanc tanto feriunt et impetunt hostes quanto spiritualius eos expugnant, dum enim viri perfecti futura et æterna credunt et diligunt, terrena et transitoria judicant et contemnant. Unde cum de his tentatur quæ non diligunt, facile tentantem adversarium vincunt, frustra enim jacitur rete ante oculos pennatorum. Pennati quippe sunt, et diaboli pennis sublevantur, et ut in cœlis sit eorum conversatio, et illa appetant et terrenis superemineant, meditatione scilicet et contemplatione. Assumunt etiam spem salutis quasi galcam; hac quippe gaudent intantum ut etiam labores non solum libenter portent, sed delectentur in his, et beatos se per hos reputent, sicut scriptum est: *Labores manuum tuarum quia mducabis (Psal. cxxvii)*, beatus es. Vere enim beatus est, qui et futura credit et diligit, et opera impendit pro quibus illa expectet et speret, et in laboribus delectatur et gaudet, quæ pro illis exhibet, bis armis muniti Christi milites, secure et viriliter pugnare possunt. Dum enim illuminati per gratiam futura credunt, et opera exhibent pro quibus illa sperent, habent fidem et spem, habent etiam virtutes et justitiam. Sic armati sumunt verbum Dei quasi gladium quo et se tueantur, et hostes feriant: vivum est enim verbum Dei et efficax, et quasi gladius penetrans et cogitationes maligni discernens. Fortes ergo Salomonis nostri omnes tenent gladios, quia sacram Scripturam amplectuntur et memoria retinent, et huic mente inhærent, in qua diversa documenta habent quibus callidi hostis insidias cognoscant atque superent. Lectio enim Scripturæ atque meditatio,

psalmodiæ devota decantatio mentem roborant, hostem infirmum reddunt, et vires ejus evacuant. Dum itaque hanc memoria tenent et opere implent, et per hanc ad configendum cum hoste doctissimi sunt, quia per intelligentiam Scripturæ erudiuntur, et per operationem illuminantur sicut Psalmista dicit: *In intellectibus manuum suarum*, id est per operationem, *reduxit eos (Psal. lxxvii)*. Horum prima cautela est, ut cum hoste dimicaturi humilitatem hanc assumant, et se viribus suis configere posse non confidant, sed infirmos se reputantes, totos divinæ protectioni committant. Qui tantummodo hoc conflictu fortes sunt, quantum ad decertandum cum hoste non in se sed in Deo confidunt. Cum inimico enim humani generis nullus ex æquo decertare posset comparatis invicem viribus, quorum tanta est fortitudo, ut nulla virtus humana ei comparari possit, propter tot nocendi artes quas habet, quas nemo cognoscere sufficit.

Divina ergo virtute cum his congregiendum est, quam proprie meretur infirmitatis cognitio et humilitas, quæ sola, ut in vitis Patrum legitur, hostes laqueos evadere potest. Sic Jonathas hostium multitudine vallatus, dum se resistere non posse cognoscit, ad divinum auxilium confugit et victor exiit (*I Reg. xiv*). Sic Josaphat in simili periculo positus, cum se infirmum coram se profiteretur, totum se ad invocandum Deum convertit, et contra hostes convaluit (*II Par. xvii*). Quorum uterque humilitate et oratione magis triumphavit quam virtute; humilitate vero et oratione Dominica passio memoranda est atque fide sonanda. In illa milites Christi contra hostes vires accipiunt; nam ibi fortitudo Dei infirmata est, ut nos roboraremur. Ibi inimicus fortis exiit, ut infirmaretur; ibi prævaluit, ut deiceretur. Tantum ergo in hac pugna membra Christi fortia sunt, quantum in hac fidem suam collocare potuerint. In hac fidei firmitate, in hoc lapide adjutorii stetit Moyses, quando pugnante populo suo cum Amalectis, Dominum oravit (*Exod. xvii*). Cujus cum manus prius essent graves, tanta deinde in eis fortitudo exiit, ut non laxarentur donec inimici superarentur. Manus vero in orando sustentabat Aaron, qui interpretatur *mons fortitudinis*, et Hur qui dicitur *ignis*: viriliter enim insistendum est orationi et cum fervore: qui fervor intelligitur per hunc ignem. His duobus sublevata oratio, constantia videlicet et devotione, de hostibus triumphabit, et quod postulat impetrabit. Interdum ita cum Moysse pugnant hi milites nostri pacifici, et congregiente turba bonarum cogitationum cum turba malarum vel vanarum, interdum substracta consolatione, et quasi derelicti cum Jonathas orando recipiunt et recuperant auxilium, et hostes vincunt. Ille vero derelictus a comitibus, scissis vestibus, terram super caput posuit, et oravit; comites recepit, hostes interfecit. Ita milites Christi in tentationis anxietate recedentibus, et turbatis bonis cogitationibus, vestes scindunt et capiti ter-

ram superponunt, dum virtutes in se scissas et imperfectas reputant. Et quia terra et cinis sunt, mente retractant, et orando, et se humiliando cogitationes spirituales et prius habitas recuperant, et hostes expugnant. De Juda quoque Machabæo legimus quod aliquando congressus cum hostibus tantæ constantiæ et confidentiæ fuerit, ut prius ad eos transiret quam eos ad se transire permetteret (*I Machab. III*). Quod sicut in illo, ita in servis Christi victoriæ signum est: hoc enim pro signo habuerunt illius hostes, quod si Judas torrentem inter eos medium prior transiret, victor existeret, nec ei resistere possent: quod factum est, et victor existit. Sic milites Christi futuros victores præsignat, si ad obstacula intrepidi persecutores, vel adversa ferre parati sunt et hæc constanter pertranseant. Hic Judas, instante bello, fuit strenuus; pacis vero tempore providus, in bello viriliter agebat: quo cessante, vel potius intermisso, non otio torpebat, sed de rebus gerendis disponebat; loca polluta (accepta opportunitate) ipse mundabat, et sancta renovabat, destructa reædificabat. Ita milites Christi docti sunt nunc cum hostibus fortiter dimicare, et nunc mentis suæ (quæ domus Dei est) polluta mundare, et virtutes ædificare, sancta studia et pia opera renovare. Hos gladios (videlicet hæc Scripturæ documenta et exempla) tenent, et per hæc ad bella spiritualia doctissimi fiunt: *Uniuscujusque etiam ensis super femur suum, propter timores nocturnos (Cant. III)*. In femore notatur propagatio carnalis, dum per femur intelligi possunt motus carnales atque cordis voluntates. Ex utroque enim magna propagatio ducitur; quia sicut ex carne generantur cogitationes variæ, ita ex corde procedunt voluntates multæ.

Quantum quisque has delectationes vel voluntates sequitur, tantum in mente cæcatur, quia quæ carni sunt dulcia, spiritui sunt noxia, et quæ carnaliter delectant animam amarificant. Terrena delectatio est illa uva acerba, quam qui comedit obstupescunt dentes ejus (id est intelligentia spiritualis obtunditur) et juxta Jeremiam ad numerum franguntur hujus dentes; quia juxta numerum delectationum carnalium frangitur et dissipatur notitia spiritualium. Et quantum in his homo delectatur, tantum intus cæcatur, et cæcitatæ nox in mente generatur. Quæ nox tanto magis timenda est, quanto etiam nescientes in multis peccamus, et delectamur; natura enim humana prona est ad malum, et in multis delinquit, quæ nescit; quia, sicut in Job legitur, luteas habitamus domos, et terrenum habemus fundamentum, et consumimur velut a tineâ, quæ occulte et sine sono vestem consumit (*Job IV*): hinc est quod peccatorum sordibus sæpius intingimur et abominamur, id est, abominabiles nos faciunt hujusmodi vestimenta nostra, id est corpora. Item sæpe peccamus, et delectamur quod minus cognoscimus et nescientes peccamus, et quas delectationes et peccata Dominus novit, quamvis nos hæc ignoremus; et ideo nos excæcari permittit. Item novit

A opera singulorum, et ideo inducit noctem, ut in Job legitur, id est permittit evenire cæcitatem (*Job xxxiv*). Ex peccato enim cæcamur et cæcati amplius peccamus, quia non videmus in quantis delinquimus: unde timendæ sunt istæ noctes, et contra hos nocturnos timores est gladius verbi Dei habendus super femur delectationum et voluptatum, non seponendus vel longe ponendus, quatenus per hunc cognoscantur peccata et abscindantur: verbum enim Dei illuminat, et intellectum horum dat. Quæ si minus caveant, et minus cognoscantur. Cæcata paulatim mente, etiam usu roborantur contra hominem, ut ea vitare facile non possit. Est et alius gradus ad cognoscendum et reprimendum has delectationes efficax et necessarius, gladius scilicet amoris Dei, et ut charitate vulneretur anima illius, qui per ipsa vulneratus est, et ei condoleat, qui pro ipsa dolores sustinuit: ipse enim vulneratus est propter delicta nostra, et dolores nostros ipse portavit. Pro his, o homo, te vulneret gladius amoris, et pertranseat animam tuam gladius doloris. Iste gladius his acutus est, amore vulnerat, et sic intelligentiam aperit mentemque illuminat. Amor enim notitiam generat et peccata abscindit, ut eum offendere caveas quem amas. Desuper femur itaque delectationum, sive voluptatum carnalium habent milites Christi amoris gladium propter timores nocturnos, id est propter occultos peccandi lapsus; quia si non amant propter cæcitatem et ignorantiam, in multis delinquant. Et item dum amore fervent, teporis periculum declinant; quia, sicut amor illuminat, ita tepor excæcat. In remissa enim mente crescunt terrenæ delectationes, et silvescunt propriæ voluntates; quia, juxta Salomonem, agrum hominis pigri replent vepres et spinæ (*Prov. xxiv*), quæ quantum fructificavit, tantum nemo opacum horum fructetorum generant mentemque obtenebrant, ut minus homo remissus intelligat in quantis delinquat, minus se attendat, minus se apprehendat. Timenda est hæc nox in qua homo quotidie fit deterior, et tamen de se securior. Qui vero divini amoris gladium habuerint timorem hunc excutient, et non veniet super eos timor iste spinarum et veprium, ad quem habendum maxime valet memoria beneficiorum Dei, ut recolas et recogites quod te fecerit et refecerit, quod tibi bene fecerit. Cogita illius bonitatem, largitatem et liberalitatem; quam bonus sit in se, quam largus erga te, seipsum impendens pro te quam liberalis ad te, dona sua cumulans in te. Ista cogitans amabis, quem talem erga te considerabis. Et hic gladius amoris pullulantia mala præscidet, et ab hoc timore nocturno securum te reddet.

CAPUT XII.

De animæ virtutibus et perfectione, munditiâ, desiderio et discretione.

Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani (Cant. III). Ferculum est sancta anima, quæ pascit et reficit. Reficit enim Christum, reficit et mens

ejus. Christum reficit, dum bonis ejus operibus et studiis atque desideriis delectatur, sicut scriptum est: Populus meus saturavit me vocibus, implevit me odoramentis. Reficit enim membra ejus exemplo, dum ex sancta vita ejus atque moribus ædificatur et emendatur. Reficit oratione, dum a Deo eis impetrat gratiam qua consolantur et ædificantur. Ad salutem pascit doctrina, dum eos prædicatione roborat, et instruit ad sapiendum æterna et salubria. Pascit consilio, dum hortatur ad bonum, et dulci admonitione contristatos erigit et reparat, et bonos amplius accendit et roborat; pascit colloquio, dum de bono colloquitur, et inutilis locutionis, in quantum prævalet, occasionem tollit. Verba ædificationis in medium profert, et materiam boni sermonis præbet charitati et paci operam dat; linguæ detrahenti aurem non accommodat, sed hanc vultu tristi dissipat. Ita sancta anima tam Christum quam membra ejus reficit. Unde hoc ferculum sibi fecisse Christus dicitur; dicitur etiam sancta anima ferculum, ferculum a ferendo, quia fertur de loco ad locum, ubi eam voluntas gubernantis direxerit, et Dei videlicet omnia disponentis, ut plures reficiat, et ad salutem instituat; hoc ferculum Christus fecit de lignis Libani. Hæ sunt cedri, quæ crescunt in monte Libano, et significant electos qui crescunt et fructificant per Christum et in Christo. Libanus enim qui *candidatio* dicitur, Christum significat, qui ex munda virgine processit sine omni peccati labe. Hæc ligna sunt pulchra, procerà, imputribilia, odorifera, a vermibus illæsa, et significant sanctos, qui pulchri sunt per sanctam conversationem et per mores honestos; proceri, quia sursum tendunt desiderio, et superna quærunt; imputribiles, quia charitas eorum atque sanctitas ita hic incipit ut in æternum non finiatur, sed in futuro perficiatur; odoriferi, quia bonæ famæ de se odorem emittunt, et opinione sancta alios ad bonum trahunt; a vermibus sunt illæsi, quia vermes, id est dæmones, interiora sua depasci non sinunt, nec ipsis ignorantibus alienos robur mentis suæ comedere, quia occultas eorum suggestiones multis experimentis edocui cognoscunt; de his lignis fecit Christus ferculum, id est animam omni plenitudine gratiæ refertam, adeo ut in se abundans sit, et alios reficere, eisque prodesse potens sit; facit, inquam, animam talem de lignis Libani, id est de sanctorum exemplo, cum in eorum vita et conversatione formam ei, quam imitetur ostendit, cum in eodem spiritu quo illustraverit hanc reparat, et ad perfectionis gradum perducit, cum virtutes quibus illi ornabantur in ea construit, cum denique juxta eorum formam et similitudinem hanc informat et componit.

Hujus animæ columnæ quatuor sunt virtutes principales, scilicet prudentia, fortitudo, temperantia, justitia: bene sustentatur anima quæ his fulcitur, ut scilicet sit prudens ad cognoscendum, quæ ad salutem pertinent; fortis ad perficiendum quæ cognoverit; temperata, ut mala caveat, et bona

discrete et loco et tempore faciat. Quæ cum talis fuerit justa erit, et justitiam quarto loco obtinebit. Hæ columnæ argentiæ sunt, quia animam quæ his sustentatur virtutibus, et intus ante Deum, et foris coram hominibus splendidam faciunt, pulchrumque aspectum de illa præferunt. Reclinatorium fecit aureum. Reclinatorium est conscientia pura in qua reclinat se et requiescit Christus Dei sapientia, quæ aurea est; quia tribulationis igne excocta, et purgata ut aurum atque probata. Quæ enim grata est per vitæ innocentiam, gratior et mundior efficitur per tolerantiam adversorum, et digna ut aureum sit Dei reclinatorium. Judæi miserunt lignum in panem ejus, qui panis est angelorum et hominum; miserunt ei lignum ad torquendum, non miserunt ei lignum ad reclinandum. Iste panis excoctus est passione, et solidatus. Compatere cum illo anima sancta, ita ut igne tribulationis purgeris et solidaris; non consumaris ut plumbum, sed mundior fias ut aurum. Si adusta tribulatione non defeceris, sed per patientiam profeceris, aurum eris et Dei reclinatorium. Et reclinet in te, qui reclinatorium non habuit in cruce, facietque in te aureum, qui ipse non habuit ligneum. Idcirco passionem pertulit, et reclinatorium non habuit, ut exemplo ejus et amore patiamur, et ut per tolerantiam adversorum ita mundemur, ut ipse reclinet et requiescat in nobis in hoc sæculo, et nos cum illo quiescamus in futuro. Hanc charitatem ejus cogita, anima, et totam te ad ejus amorem et beneplacitum inclina, ut totam te illi impendas, et quæque tibi pro illo illata fuerint constanter et devota mente feras, ut ipsius beneficiis aliquatenus respondeas ejusque reclinatorium fias. Ut ergo aureum sis reclinatorium, aurum etiam spiritualis sapientiæ habere stude; non sit sapientia tua lutosà, sed aurea; non terrena, animalis, diabolica, sed spiritualis et divina. De hac spirituali sapientia abyssus humanæ sapientiæ dicit: Non est in me; et mare, id est amaritudo vitiorum, dicit: Non est mecum. Abjicienda est ergo hæc carnalis sapientia, et commutanda pro hac spirituali; et sic emendum aurum mundum, igitur, probatum, ut locupletes fiamus, et hoc aurum possideamus. Post sapientiam spiritualem et morum emendationem, ad hanc patientiæ virtutem veniendum est, ut libenter, imo hilariter quælibet adversa feramus, et in his propter Christum gaudeamus. Ita gradatim et paulatim Christus animam provelit et mundat, tam gratia sua quam donorum exemplo, ut aurum fiat, imo aureum ipsius reclinatorium. Facit quoque et in ea ascensum purpureum. Ascensum in anima facit, cum per ejus gratiam superna desiderare hanc facit. Sed ascensus iste purpureus est et rubeus: patitur enim anima talis interdum convicia et detractiones a malis, qui devotioni illius invident, eo quod bonum ipsi non diligant nec facere velint. Cumque malorum convicia audit, quamdã perturbationem mentis et ruborem confusionis ab eis accipit. Est autem purpura ita rubea,

ut tamen videatur rubor ille dispersus et diversus : ita in sancta et devota anima illa rubor est diversus ; quia, unde rubet ex conviciorum jaculatione, inde rubet charitate, qua etiam ardet erga eos qui conviciantur. Item rubet ex desiderio quo accenditur ad superna et æterna : diversi sunt isti rubores, et omnes pretiosi, ut merito decorent animam devotam, et purpuræ debeant comparari. Hujus animæ media charitate sunt constrata. Media hæc sunt opera de genere bonorum, opera scilicet communia, quæ et bono et malo animo fieri possunt, sicut sunt vigiliæ, jejunia, orationes et elemosynæ, et cætera. Ista debent esse constrata charitate, ut scilicet in charitate fiant et bona intentione. Et item, ut cum charitate fraterna ita fiant, ut infirmi in his non scandalizentur vel infirmentur, sed ista strata sint (id est, tanta æqualitate et discretione facta), ut incedat anima in his omnibus sine querela, et opportune noverit illa exercere et iterum intermittere : bene ista media charitate constrata erunt, si ita fuerint ordinata. Facit itaque Salomon nunc seculum sibi de lignis Libani, et columnas argenteas, et reclinatorium aureum, ascensum purpureum, et media charitate consternit, cum animam gratiæ plenitudine et spiritualibus epulis dicit, et de exemplis et doctrina perfectorum informat, ut alios ædificare possit. — Cum virtutum decore hanc ornat et perfectione roborat, et cum tam mundam hanc facit, ut in ea requiescat et reclinatorium habeat, et tam sublimem et pretiosam, ut per desiderium supernorum et charitatem proximorum atque tolerantiam malorum purpuræ comparetur, et tam discretam et socialem in exteriori conversatione, ut divino conspectui placeat, et proximorum aspectum non offendant.

CAPUT XIII.

De modo proficiendi, et de exemplo Christi, et præmio.

Egredimini, et videte, filiæ Sion, regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua, in die solemnitatis et lætitiæ (Cant. III). Exhortatio est ad fideles et devotas animas, ut considerent et in mente contemplantur decorem et gloriam Jesu Christi, quam in cælis per pœnam martyrii sui possidet. Hæ animæ filiæ sunt Sion, id est supernæ illius civitatis, quæ Deum speculantur, quæ est mater nostra : hæ spiritualiter sunt reatæ et regeneratæ in Christo, ad hoc ut filiæ et hæredes illius visionis sint et beatitudinis : his dicitur ut fide et desiderio egrediantur a terrenis ad superna consideranda, et contemplantum diadema nostri Salomonis, id est Christi, qui nos redemit et pacificavit. O filiæ Sion, egredimini de concupiscentia carnali, et de consuetudine vitiosa, et de cæcitate cordis, et videte, id est spiritualiter contemplantini, regis nostri gloriam, illius supernæ lætitiæ felicitatem, ut alacres ingrediendo sitis illa dulcedine et delectatione tracti, quatenus sic gradiamini, ut a vobis ipsis egrediamini. Gradiuntur enim aliqui,

sed non egrediuntur ; quia nunc procedunt, nunc retrocedunt, nunc remisse, nunc distorte incedunt. Interdum enim aliqui bonis operibus insistunt, et mala etiam committunt. Per quamdam enim mentis ignaviam et cæcitate mala minus cavent, cum benefacere student, non attendentes quod bona malis admista Deo non placent. Item aliqui ad quælibet laboriosa minus validi sunt, et a pusillanimitate tam spiritus quam corporis gravamen sustinent ; alii nihil difficilius existimant ferre quam voluptatibus suis resistere possunt, et in tentationibus vel concupiscentiis delectantur, minus resistentes passionibus suis et motibus, qui quantum se in minimis superari patiuntur, tantum contra peccata et vitia vel tentamenta debiles fiunt, et ad gradiendum et progrediendum insufficientes. Alii minus progrediuntur, quia non recte et discrete gradiuntur. In aliquibus tantum bonis operibus minus utilibus magis se exercent, et in aliis profectui suo magis convenientibus se negligunt, laboribus corporis insistunt, et virtutes animæ et pietatem negligunt, cum corporalis exercitatio ad modicum valeat, et pietas magis necessaria sit, quia valet ad omnia. Item quia cordis custodiam, et circumspectionem non habent, per hanc negligentiam in multis delinquant. Et item alii circa quædam parva et levia valde solliciti sunt, et majora nec cavent, nec cognoscunt, qui camelum glutientes culicem liquant. Ili autem omnes, etsi gradiantur, intra se tamen remanent ; quia pristinos mores et imperfectionem inolitam atque torporem non relinquunt, ut emendatis in omnibus et mundatis oculis cordis egrediantur ad videndum Deum, et Salomonem diademate coronatum. In primis ergo necesse est ut sic bona faciamus, quatenus a malo declinemus ; quia non bene progreditur, qui nunc incedit, nunc corrui. Item oportet ut genua debilia roboremus, et nimiam pusillanimitatem et infirmitatem caveamus, alioquin a nobis ipsis non egrediemur ut ad hanc visionem pertingamus. Item gressus rectos pedibus nostris facere debemus, ut ea per quæ maxime proficere possumus cognoscamus, et illuc gressus mentis dirigamus, hoc est, ut corrigendis nobis in omnibus mundando cordi, augendæ charitati insistamus. Si sic gradimur, utique a nobis ipsis egrediemur, et videre poterimus, mundatis oculis cordis a pristinis affectibus et cæcitate, regem Salomonem. Tunc enim videre eum, id est contemplari, poterimus per sublimitatem mentis fulgentem in diademate, id est aureola, qua in hac vita coronavit eum mater sua Judæa inferendo ei martyrium, per quod talem fabricavit ei coronam et gloriam. Quia enim martyrio eum coronavit passionis tempore, ipse tali diademate coronatus est in die solemnitatis et lætitiæ gloriosæ Ascensionis suæ : magna quippe solemnitas extitit occurrentibus civibus supernis regi suo, et Domino Redemptori hominum cum triumpho venienti ; magna quippe lætitia, tam ipsius Redemptoris quam civium eorumdem pro redemptis ; unde

de ipso dicitur quod convocare fecit suos cives, ut sibi congratulentur et congaudeant de invento et redempto homine, quem perdidit: hæc est dies solemnitate et lætitiæ, sive desponsationis et lætitiæ cordis ejus. Tunc enim sponsam solam, supernam videlicet Ecclesiam angelorum, sibi desponsavit, tunc nuptias illas adiit, et illi se copulavit, a quibus revertetur ad nuptias istas hominum in fine sæculi, quando scilicet sponsam istam illi sponsæ sociabit: *In die desponsationis illius, ait, et lætitiæ cordis ejus.* Quamvis in illa desponsatione Filius Dei acceperit lætitiæ cordis, id est gaudium humanitatis, scilicet secundum quod homo, quantum ad gloriam Redemptoris, sermo non exprimit, sensus non capit. Quot enim erunt redempti ejus, de tantis erit ejus lætitiæ. Ex quantum unusquisque de propria salute gaudebit, tantum et majus gaudium de singulis eorum habebit. O filiæ Sion, hanc gloriam et lætitiæ regis nostri considerate, hoc exemplum vobis proponite! Cum adversa patimini, egredimini ab imperfectione vestra et impatientia, ut leviter feratis illata vobis mala; videte regem vestrum pro vobis passum, et per passionem gloria et honore coronatum. Et cum pro pietate aliquid patimini, recogitate qualem ille ab impiis sustinuit pro vobis persecutionem et contradictionem. Si enim Deus passus est pro homine, quanto magis homo debet pati pro se? Exiguum et breve est, quod pati potestis, immensum quod per hoc expectatis. Momentaneum et leve tribulationis nostræ, et æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Cogitate æternum et leviter fertis momentaneum, cogitate pondus, id est magnitudinem gloriæ, et levis sit tribulatio quam comitatur talis remuneratio; dum patimini, coronam intueamini: tunc enim vobis sit diadema quo coronemini in die solemnitate, quæ de vobis erit cum de corpore egrediemini, vel desponsationis illius cum de nuptiis Ecclesiæ militantis transibitis ad nuptias Ecclesiæ triumphantis. Ergo, o filiæ Sion, prudentes virgines, apte vestras lampades, oleum bonorum operum, et lumen charitatis vobis præparate, et sic exite obviam sponso, et sponsæ! Tunc eritis corona gloriæ in manu Domini, et diadema regni in manu Dei vestri.

CAPUT XIV.

De humilitate interiori et exteriori, et de triplici ejus distinctione.

Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra (Cant. iv). Commendat Christus in anima perfecta duplicem decorem, quod videlicet et foris pulchra sit per sanctam conversationem, et intus per simplicem intentionem, et mentis humilitatem. Est itaque hæc exterior pulchritudo animæ, cum temperanter in omnibus vivit, cum tenui utitur victu et vestitu, cum cavet omnia superflua, vel reprehensibilia, et exercet omnia justa et honesta. Item decorant hanc, cum est composita in opere pariter et sermone, cum sociabilem et amabilem se ad omnes exhibet, neminem lædens, neminem circumveniens,

omnibus compatiens et omnibus pro posse subveniens. Et item, cum est prudens, pudica, et mitis, et mansueta, et cæteris bonis in omnibus ornata, habet recte decorem exterius anima cum habet honestatem in habitu, et gravitatem in gestu, hilaritatem in vultu, aures non prurientes, oculos non sublimes vel curiosos, linguam eruditam, et a levibus verbis vel inutilibus temperatam, et bona et salubria proferentem. Venustat et hanc cum non turbatur ira, vel impatientia sive rancore, cum non contendit, non detrahit, non judicat, nec talia tractantibus ærem accommodat, cum conversatur cum omnibus non solum sine querela, sed etiam cum gratia. Est item pulchra, cum servens est in opere bono, in Dei servitio, in fraternæ charitatis occupatione, in omnibus agendis strenua, serveas et discreta. Est alia interior pulchritudo, cum in omnibus quæ laudabiliter gerit simplicem oculum, id est intentionem, habet, nec affectans, nec curans ab hominibus laudari, sed laudem, quæ a solo Deo est, querens et superna tantum appetens. Cum itaque foris pulchra sit per opera, magis decoratur, et placet iatus divinis obtutibus per intentionis puritatem et humilitatem, et sensu mentis quo et magna agit, et sibi semper vilescit. Quæ mentis vilitas tanto pretiosior est, quanto de fonte amoris et fervoris radice procedit. Amanti enim et devoto nunquam sufficit quod habet, nec magnum reputat quod egerit, quia inopem se judicat quisquis desiderio semper ad majora anhelat.

Est igitur humilitas quædam devota, quædam voluntaria, quædam coacta. Coacta est quando homo peccata, infirmitatem ac imperfectionem suam ante oculos sibi revocans quasi invitam mentem, et bona sua ante oculos magis habentem demutescere facit, et sibi vilescere. In his et si coacta est, tamen perficitur, ut hanc mens aliquatenus consequatur. Si tamen per negligentiam cesset cogendi magisterium, statim ab ea dilabetur, et ad pristinam superbiam sine remissione deducetur. In aliquibus vero nec cogi potest, mente semper sursum ad alta et consueta tendente, nec est aliquid quod mentem per humilitatis infima deprimere et submittere valeat. Alta est enim superbis humilitas; et si ad eam aliquando conscendere conentur, illico relabuntur. Ad quam ideo non conscendunt, quia infirmo desiderio ad hanc tendunt. Volunt enim et non volunt, sicut Salomon de pigro dicit: *Vult et non vult piger* (Prov. xiii). Voluntaria est humilitas cum ex rationis ductu homo videt quam infirmus sit et peccator. Et quod, juxta Job, non sit ei auxilium in se, et huic rationi consentit voluntas, et hoc iudicium diligit, et despectus esse eligit, quia sic nosse esse sic expedire novit. Lubens itaque se humiliat, quia illustratus per gratiam, humilitatem sicut et alia bona jam amat. Non autem est coacta hæc humilitas: quia excusso jam tempore et debilitatis victorum passionibus, ad hanc libertatem spiritus pervenit anima, ut bonum eam delectet, eique sapiat.

Est item alia sublimior humilitas quæ non coacta, non rationis ductu tracta, nec solum voluntaria, sed fervens et devota est: hanc habet perfecta anima quæ tanto est humilior, quanto fuerit devotior, et quantum crescit in spiritu aut cognitione, tantum proficit in humilitate. Vera enim gratia non extollit, sed humiliat; quia hominem sibi plenius demonstrat, et sublimitatem ejus intelligens videt quam exiguum sit, quod de ea capere potuerit. Quantum quisque spirituales epulas edit, tantum et esurit: quæ, quia ad plenum nunquam comprehendi possunt, nunquam desideranti sufficiunt: unde semper hanc humiliant, quia semper ejus deliciae minus quam desiderantur abundant. Humiliat itaque talem animam degustata gratia, pariter et considerata bonorum exempla, consideratio peregrinationis et multimodæ miseræ humanitatis, amor supernæ felicitatis et desiderium libertatis, quia scilicet liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Anima talis purgata terrenis delectationibus, spiritualia tantum desiderare novit, et tota in amorem horum atque in affectum virtutum transit; hanc humiliat amor Christi, qui pro ipsa humiliatus est; humiliat amor ipsius virtutis, quam ideo amplectitur, quia Christus hanc specialiter amavit et habuit; unde et singulariter virtus Christi dicta est: placent ei omnia humilia, quia intelligit hæc esse sublimia. Scit enim quod mox ut humiliatur intus exaltatur, quia Christo assimilatur, qui minimus, id est humilissimus erat in regno cælorum, id est in præsentī Ecclesia, cum esset magnus et Altissimi Filius. Spiritus Christi qui in hanc accendit ad illius amorem, instruit etiam ad illius humilitatem, quo quantum plena est tantum abjecta esse eligit, quamque beata est, tam pauper est spiritu. Neque enim potest quæ Spiritum Christi habet non amare quod Christus amat et habet. Tantaque est convenientia amoris Christi et humilitatis, ut qui alterum horum habuerit, alterum necessario habere comprobetur. Et quantum habuerit unum, tantum habeat alterum; ut si vere amas, vere sis humilis; et si minus sis humiliss, minus amare convincaris. Perfecta ergo anima, quia diligit, humiliatur, et propter hanc humilitatem, quæ de radice dilectionis procedit, merito dilecta et pulchra vocatur. Cujus duplex pulchritudo commendatur, exterioris videlicet operis et interioris humilitatis. Et merito laudatur qui et magna agit, et humiliter de se sentit; non alta sapit, sed humilibus consentit, et in omnibus humilem sensum gerit.

CAPUT XV.

Quomodo anima terrena despiciat, et interna cognoscat.

Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus latet (Cant. iv). Habet talis anima oculos columbarum, quia simpliciter intuetur ista terrena, nec ad hæc desiderio cupiditatis rapitur, imo medicis contenta est, aliena non ambit, non fertur desiderio ambitionis vel divitiarum, vel alienjus delectatio-

nis carnalis. Interior mentis sufficientia placitum aspectum facit exteriorem, ut circa terrena oculos habeat columbarum, sicut in cupidis terrenorum appetitus facit oculos milvorum. Non hanc affligit rerum cura, non vexat amor, non fatigat occupatio, magna quiete et securitate fruatur, dum ista non quærit, non curat, non concupiscit. Sicut enim in Job legitur: Homo nascitur ad laborem, avis vero ad volandum (Job v). Quia qui homines sunt, id est humani, carnales, id est mundanorum desiderio occupati, laborem habent; boni vero, dum hæc non amant vel desiderant, ab horum afflictione evadunt et volant. Malis ex cupiditate, quæ est radix omnium malorum, labor iste nascitur; boni vero Spiritus sancti renovatione et sublevatione ad hunc volatum et libertatem nascuntur. Isti sunt qui, ut nubes volant et quasi columbæ ad fenestras suas (Isa. lx), quia ad æterna desideria sublevantur, et ad infima nulla cupiditate feruntur. Quem volatum, et aspectum columbinum Spiritus sanctus operatur in anima, qui designatur per columbam. Spiritus iste oculos exteriores simplices facit, interiores aperit; quia sensum hominis illuminat et provehit ad intelligenda et comprehendenda spiritualia et superna. Oculi ergo devotæ animæ sunt columbarum, quia sensus ejus per Spiritum sanctum sunt illuminati, et edocti spiritualia sapientes. Illa quærentes, illis intendentes, terrena calcantes et despicientes. Sapiunt enim secundum spiritum illa quæ sapientia, quæ vita est et pax: hæc sapientia vita est, quia animam vivificat; pax est, quia eam tranquillat, componit, modificat, pascit, jucundat, provehit, beatam facit. Non est hæc singularis, sed et segregata, sed communis; non sua, sed aliorum quærens; non astuta, non malivola, sed pura, dulcis, amabilis, grata; non obstinata, sed suavis; bonis consentiens, benevolentibus concordans, felle caret perturbationum et amaritudinum, quas in se habet amor terrenorum. Deum sapit, dum cognoscit, a Deo est, et in Deo. Unde ejus oculi, id est sensus, dicuntur columbarum, id est Spiritus sanctus, quoniam per hunc videt et intelligit. Isti columbarum oculi, id est, sensus spirituales, ista sublimitas, ista tranquillitas mentis est in te, o anima, absque his quæ intrinsecus latent. Illa enim quæ cum Christo secrete in cubili cordis versas, quis foris exponere queat? Illam confabulationem mutuam, ausum loquendi ad eum, consolationem ab eo acceptam sive revelationem, unitatem animorum, concordiam voluptatum, amorem mutuam, zelum justitiæ et animarum, desiderium visionis et fruitionis Dei, peregrinationis tædium, dissolvendi cupiditatem quis foris intelligat vel exprimat verbis? Nunc aperitur animæ talis sensus, ut intelligat Scripturas; nunc de occultis, sive dubiis instruitur, nunc ita unitur Deo, ut unus spiritus efficiatur cum eo; nunc ita absorbetur a spiritu, ut in carne commorari se non recolat; nunc aliqua arcana divinæ aspirationis cognoscit quæ prius non agnoscebat; nunc autem

ita jungitur Deo, et junctum sibi Deum sentit, et omni voluntatem suam ita in Deum transfert, ut Dei voluntatem vel intelligat vel ad suam hanc inflectat. Ex ea enim puritate cordis qua Dei voluntati in omnibus concordat etiam hanc intelligit, eamque ad suum placitum flectere digna sit. Nunc ita Deum per amorem sibi jungit et attrahit, ut quasi solum hunc habere se credit, nunc in eum ita dilatur et transit, ut in eo per charitatem omnem hominem comprehendat, omnesque lumine quo illustratur videat, et omnibus (quia una et simili charitate) compatiatur et condescendat. Ita intentionem suam in eum dirigit, ut per eum videat, et comprehendat ita plures sicut paucos. Anima talis quædam postulata obtinet, propter fidei suæ magnitudinem, quædam propter profundam humilitatem, quædam per importunitatem. Interdum devotione, et immensi desiderii fervore Deum cogit; interdum eum flectit compositione verborum, et blanda sive cauta locutione; interdum ostensa justa causa miserendi, et ratione super aliquibus postulatis consolationem accipit, super aliquibus revelationem, et nunc certam, nunc dubiam, interdum exaudiam se intelligit, sed modum nescit. Sic Tobias cognovit se exauditum, sed de modo non est ei revelatum. Credit enim hunc esse modum ut moreretur, cum potius esset ut illuminaretur. In quibusdam Deum propitium fore sperat, eo quo se in orando præveniri consolatione sentiat, et juvari. In quibusdam obtinendis sentit Deum oportere flecti, et precibus diuturnis pulsari. In quibusdam experitur cum quærere, et desiderare virum, qui spem orationis vindictæ ejus opponat. In aliquibus vero iræ ipsius non posse resisti agnoscit, etiam si Moysen et Samuelem in conspectu ejus stare contingat. Ista et hujusmodi familiaria, et secreta orationis, meditationis et cognitionis intrinsecus latent in anima perfecta in præsentia. Quæ vero de futuris lateant, abscondita sunt ab oculis omnium viventium. Nondum enim apparet quod tunc erit; quia, cum in illa vita apparuerit Deus, similis ei erit, quia videbit eum sicuti est. Tunc perfecte Deo assimilabitur, cui nunc ex parte assimilatur; quia, cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est, et tunc cognoscat sicut cognita est. Tunc videbit quomodo Pater in Filio, et Filius in Patre, et Spiritus sanctus in utroque: tunc denique Trinitatem sanctam videbit in gloria sua.

CAPUT XVI.

Quomodo a Christo per orationem meditationes sanctæ obtineantur.

Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad (Cant. III). Capilli sponsæ sunt meditationes sanctæ, quæ sicut capilli crescunt in capite, ita oriuntur in mente. Qui capilli capris comparantur propter quasdam similitudines. Capræ enim inquirendo pascua, alta montium atque arborum petere solent, et etiam ruminant. Ita meditationes

sanctæ semper ad alta tendunt, et ad spiritualia atque cœlestia investiganda et cognoscenda laborant. Quæ in quantum capere prævalent, ruminare, id est retractare, et recogitare student, et a vertice mentis sursum ad memoriam revocare, atque hæc ad saporem et ædificationem terere atque comminere. Arbores istæ honi sunt in gratia crescentes atque sublimes. Dum itaque anima devotè hos ascendit et horum sanctitatem meditatur, et ad eorum imitationem se erigere nititur, has arbores meditatione ascendit, dumque vigorem mentis, vigorem quotidiani profectus, et renovationis eorum spiritualis diligit, considerat, et in memoriam pariter et imitationem transmittit, quasi cibum quo nutriatur ab eis capiat. Qui enim bene agentes attendit, et eorum virtutibus devotione et conversatione delectatur, ipse per hos ad bonum et perfectum incitatur atque nutritur. Montes quoque istæ capræ ascendunt, dum meditationes animæ perfectorum sublimem vitam et mores inspiciunt, et ad hæc ascendere cupiunt, bonis se jungunt, horum consortium, consolationem, collocationem, orationem expetunt. Ita capræ istæ arbores sive montes ascendunt, ita semper alta petunt, et contemptis infimis superna petunt et quærunt, et horum delectantur aspectu, reficiuntur pastu, renovantur desiderio, proficiunt, et sursum tendunt exemplo. Semper proficiunt, quia semper bonos attendunt, semper recentes, semper alacres sunt. Talis enim conversatio aliquis sit quales inspicit, quales attendit, et qualibus familiariter se jungit. Istæ capræ, meditationes videlicet sanctæ ascendunt de monte Galaad. Mons Galaad Christum significat: Galaad enim interpretatur *acervus testimonii*, et sancti in Christo coacervantur, et congregantur, et habent testimonium Jesu, et fidei ejus atque operum, lapides utique vivi et ad ædificium cœlesti pertinentes. Mons Galaad uberrima pascua legitur habuisse, et Christus uberrime pascit, qui non solum exemplo reficit, sed etiam gratiam infundit. Nullus enim sanctorum sicut Christus exemplo ædificat, quia nullius tanta fuit humilitas, patientia et obedientia, mansuetudo, charitas et omnium perfectio virtutum. In ipso quoque omnis plenitudo gratiæ fuit adeo, ut de hac plenitudine omnes accipiant quotquot habent gratiam; hic est mons Dei, mons pinguis, nec solum in se pinguis, sed etiam de se alios inpinguans, quosdam lacte gratiæ nutriens, quosdam per uberiorem dulcedinem sapientiæ reficiens: uberiora ergo sunt pascua in hoc monte.

Sed videndum quomodo de Deo ascendant, capræ istæ, meditationes videlicet devotæ. Jaacet anima, et in imo est quando terrena et carnalia cogitat. Surgit vero et in altum ascendit cum spiritualia meditatur, et mente versat. In carnalibus itaque cogitationibus a nobis ipsis deprimimur et dejicimur, ad spiritualia a Deo sublevamur, quia a Deo sunt, et in anima surgunt meditationes bonæ, a nobis carnales et malæ. Non est enim in nobis,

hoc est in carne nostra, bonum, quia sterilis est caro, nec parit hujusmodi cogitationes, sed spinas et tribulos germinat nobis. De corde quoque exeunt cogitationes malæ, sicut etiam suggestiones per angelos malos. Cum igitur compungitur anima de peccatis præteritis, seu de præsentibus se corrigere et custodire proponit, cum delectatione alicujus virtutis sive studio proficiendi accenditur, commovetur ad compassionem proximi, ad zelum justitiæ, ad amorem vel desiderium vitæ æternæ cum aliqua devotione vel dulcedine spirituali afficitur, cum illuminatur, instruitur vel ad aliquod bonum excitatur: tales meditationes et affectiones a Christo sunt, qui loquitur in anima cogitatione pacis, et cujus spiritus suggerit hæc omnia in occultis. Cum ergo hujusmodi sentiuntur in mente, tunc utique ascendunt de monte Galaad capræ, id est a Christo oriuntur, et surgunt meditationes sanctæ. Qui enim manet in Christo et Christus in eo, hic fert fructum multum harum cogitationum, et in quo hæc meditationes congregantur et coæcervantur, testimonium habet quod in eo Christus maneat, et ab illo assensum harum meditationum habet. A Christo ergo sunt et ascendunt, qui eas nutrit in corde nostro, et consurgere facit et ascendere. Qui nunc eas per se suggerit, et nunc orandus est ut eas largiatur: dormit enim interdum Christus, ita ut non loquente ejus spiritu, sed flante vento contrario operiatur navicula mentis fluctibus tentationum vel malarum cogitationum. Unde suscitandus est, ut imperet his ventis et mari harum perturbationum, et tranquillitatem faciat in mente. Orante itaque anima et suscitante Christum precum instantia, recipiuntur cogitationes spirituales et desideratæ. Ascendunt enim a Christo suscitato, et per orationem propitio facto. Et videas qualiter anima instante precibus, alia post aliam surgit et ascendit, et quot motus orandi fiunt, tot meditationes surgunt et ascendunt, et instante anima, et multiplicante preces, multiplicantur hæc cogitationes; tandemque ita densantur in anima, ut jam immenso agmine harum valletur, quæ prius sola, et quasi derelicta videbatur. Quia ergo a Christo sunt, et ascendunt in mente meditationes istæ, ascendat in istum montem anima, maneat in Christo, invocet Christum. Accipiat sublime officium orandi. Ascendat in montem orare sola, exclusis videlicet et semotis omnibus occupationibus, maneat in ipsa verba Christi, audiat cordis aure legem ejus, et servet mandata, ut quæ petere voluerit fiant ei. Qui enim legem audit, oratio ejus erit acceptabilis, et quæ mandata implet exaudietur, et a mandatis opere impletis erudietur, quia servanti justitiam Deus dabit sapientiam et spiritualium notitiam. Et, sicut ait Salomon (*Prov. vi*), et juxta Psalmistam, a mandatis Dei intelligit (*Psal. cxviii*). Ita de hoc monte pingui et uberi orante anima devota ascendunt capræ istæ, id est meditationes sanctæ; a maligno autem spiritu suggeruntur et surgunt cogitationes inutiles,

A et exsiccantes devotionis pinguedinem, et bonorum meditationes exstinguentes.

Hæc sunt populus ille Amalecitarum. Amalec interpretatur *populus lambens*: lambunt enim, et perdunt suavitatem unguenti, consumunt unctionem Spiritus sancti. Contra quas oratione pugnandum est cum Moysæ, et manus levandæ cum corde, ut oremus, et pariter mandata opere servemus, si sic utrasque ad Deum levamus et non lassemur superabimus (*Exod. xvii*). Si cessamus vel segnius agimus, superabit Amalec, sicut ibi gestum legimus. Quandoque meditationes sanctas quiete, et sine impugnatione Amalec possidemus, quandoque illo congredivente nobiscum, et nunc prævalente, nunc superato proficit oratio, et manus in orando remissius fuerint sublevatæ, ita ut experiatur anima has vicissitudines, ut nunc videat se superiorem, nunc affici delectatione spirituali, nunc malis occupari cogitationibus et premi, si tamen in orando non cesset, nec lassetur, non dubium quin Amalec superetur et effugetur. Quando per nostram negligentiam, et cordis dissolutionem a bonis cogitationibus ad vanas et noxias dilabimur, quandoque tentante adversario et suggerente, interdum contingit ut longo tempore exsiccata a gratia et spiritualibus cogitationibus destituta suavem illam dulcedinem non experiatur, pro qua tanto humiliter et instantius est orandum, quanto ignoramus utrum hujus defectus aliquo modo causa sumus. Privat enim aliquis gratia propter aliquod latens peccatum vel propter ingratitude, indigne scilicet per hanc operando, vel largitori gratias non reddendo, vel quia hanc non sicut debet querit, vel quia carnales cogitationes admittit. Cum ergo siccitas hæc evenerit, et facta fuerit anima sicut terra sine aqua, expandendæ sunt manus ad Deum in oratione, et cum Elia post siccitatem trium annorum pluviam postulante (*III Reg. xviii*), sedendum est ad orationem, et pro pluvia gratiæ postulandum. Ille puerum misit iterum atque iterum ad comprobandum si preces ejus exaudiat essent, nec factum est ante septimam vicem; ita, mente siccata longo tempore a devotionis gratia, orandum est et multis vicibus insistendum, nec a prece cessandum, donec quies mentis, quæ per septenarium intelligitur, et gratia quæ septiformis est operetur. Sine enim magna instantia et laboriosa prece, exsiccata mens a gratia illam recipere non meretur. Non autem devota prece consequi valet illam requiem cum devotione, et dulcibus illis affectionibus destituta sit, sed labore et importunitate necesse est ut devotionem recompenset. Et ita si non propter amicitiam, propter importunitatem tamen quod petit accipiet. Ut vero preces ejus exaudiantur, necesse est ut superflua locutionis, cogitationis et etiam operis amputet et circumcidat, ne dissoluta sit cogitatione, vana, superflua, vel noxia loquens. Ne quoque sit sine custodia cordis indifferenter quaslibet cogitationes admittens, nec super his discernens, vel sibi cavens, ne etiam mollis sit

et dissoluta in opere, non quod expedit, sed quod delectat tractans atque agens. Hanc enim custodiam, et circumcisionem illam notat mons ille Carmelus, in quo Elias hanc orationem fudit, et quod postulavit accepit. Interpretatur enim Carmelus *cognitio circumcisionis*. Qui in se ista circumcidere, et amputare non noverunt, exaudiri digni non sunt. Sunt quippe montes Gelboe, in quos nec ros, nec pluvia gratiæ descendit, eo quod in eo projectus sit clypeus sortium, id est custodia et circumcisio virilis. Sine enim custodia nec aliqua virtus conceditur, nec gratia amplior acquiritur. Sic ergo anima circumspecta videat, et circumcidat superflua et noxia instet precibus iterum et iterum, nec cesset ascendente primo parva nubecula gratiæ, tandem erumpat et sequatur immensitas salutaris pluvie et plene mentem irriget et infundat, quæ diutius siccitate noxia, et defectu gratiæ aruerat. Hinc igitur gratiam postulet et expectet, hinc seipsam ad hanc præparet, et qua cautela ad meditationes sanctas redeat consideret: quod ita potissimum fiet ut ad nuperrime habitas imprimis recurrat. Hæc namque tanto facilius recipiuntur, quanto vicinius habitæ sunt; ad remotiores vero et retro habitas difficilius est recursus. In hunc modum melior est orationis finis quam principium. Ita a Christo qui principium est et finis, et per Christum obtinebit omnia diligens et sollicita anima, facietque in se meditationum bonarum assensum.

CAPUT XVII.

De discretione cogitationum, et quomodo ad hanc veniatur.

Dentes tui sicut greges tonsarum quæ ascenderunt de lavacro (Cant. iv). Dentes sunt discussiones discretionis, quibus meditationes spirituales et cogitationes cordis cernuntur et comminuuntur, ac discernuntur an puræ sint et veraciter bonæ, an sint a Deo, vel a spiritu malo, vel a corde humano. Malus enim spiritus quasdam cogitationes suggerere novit, quæ spirituales videntur, et humanus spiritus interdum se Spiritum sanctum esse simulat et mentitur, sicut in Job legitur: *En venter meus quasi mustum (Job xxxii)*. Quod etiam ipsi Eliæ contigit, qui verba protulit per tumorem sui spiritus, quæ a Spiritu sancto, et Dei zelo dicere se credit. Per ventrem enim sinus cordis, per mustum fervor Spiritus sancti intelligitur, quo se incitari Eliam apud Job putavit, cum tamen a solo proprii cordis impetu moveretur. In multis talibus cordis motum, sive etiam vitii impulsum sequitur homo, et tamen a Spiritu sancto se moveri arbitratur. Dæmones etiam interdum mala sub specie boni occultant, ad quædam bona incitant, et ut ad malum perducant, futura etiam nuntiant. Quædam enim futura prænuntiare possunt, quia ea interdum sciunt, quædam per subtilitatem naturæ investigant, quædam angelis sanctis revelantibus discunt, quædam ex causarum eventibus, quædam ex naturalibus hominis, quædam ex dispositione aeris conjiiciunt. Et diu aliqua sicut sunt indicant, ut tandem credulam

mentem fallant. Falsa etiam devotione decipiunt, quia quasdam orationes et meditationes, dulcem affectum, etiam lacrymas in anima produciunt, ut vel mentem in errorem, vel elationem, vel corpus perducant ad debilitatem. Interdum de Scriptura aliquid falsa interpretatione aliter intelligendum, vel ex hac aliter agendum, quam veritas habet suggerunt, male quosdam de salute aliorum sollicitant, quos incitant et accendunt ad conversionem vel ædificationem aliorum longe positurorum, quatenus a quiete mentis, et utilitate propria eos dejiciant. Quod negotium in anima quasi diem quamdam depingentes occupationi pristinae salubrius atque utilius insinuant.

Cum itaque aliquid nobis suggerit agendum, perpendere debemus utrum aliqua, sui parte indiscretio se miscet, vel dolus inimici se ingerat, et plene illud discutere si cum debito timore et cautela fiat, si non tam nostra quam etiam aliorum utilitas in hoc consistat, si humana laus vel ostentatio subripat, si vanitas vel levitas aliqua impellat, si a Scriptura vel exemplis sanctorum in nullo dissentiat. Quidquid autem a malo spiritu est, aliqua parte falsum deprehendi poterit, vel periculum ejus de futuro pendet et cito denudabitur, quia fraudem suam detegendo inimicus, quod occultaverat apertius suggeret, per quod cognoscetur. Spiritus quoque sanctus diversis modis operatur in anima, unde cognoscendæ sunt ejus operationes et discernendæ. Convertit enim interdum mentem timore penæ, interdum ascendit ad Dei amorem, nec tamen multam præbet cognitionem. Movet mentem, et incitat ad bonum, et ad Deum neclamen statim facit hominem perfectum. Non enim est in his plena cognitio: sed initium atque incitamentum ad bonum, seu consolatio; quia hæc quandoque infirmus aliquis et imperfectus percipit, et qui ad cognitionem, et intelligentiam spirituales minus pertingit. Cum vero in cognitione profecerit, ac deinde ad gradum contemplationis ascendit, si de Deo aliquid sentit, et perfecte id comprehendere videtur sibi tunc, non ita sicut in Deo est intelligit; unde Elias, qui transire Dominum vidit, quia incomprehensibilem intellexit spiritum commotioni, et igni non inesse Dominum dicit, sed in sibilo auræ levis; quia quidquid perfecte comprehendere valet, ibi non est, sed potius ibi subtile aliquid de Deo sentitur, et quod plene comprehendere non posset. Incipienti adhuc infirmo datur gratia, ut hac illustratus se cognoscat, et roboratus corrigere queat, et sic ad notitiam plenius perveniat. Ad notitiam enim hujusmodi non pertingitur, nisi melioris moribus major cordis puritas obtineatur. Quanto perfectius cordis oculos quisque mundaverit, tanto plenius Deum videre poterit; et quanto plenius hunc videt, tanto incomprehensibilem esse intelligit quem videt. Unde qui in notitia profectus, perfectus de Deo sentit et quidquid de illo capere potest exiguum intelligit. Quanto enim sapientiæ et notitiæ appropinquat, tanto minus sibi videtur esse quod capere potest, quia, juxta Salomonem, quan-

sapiens efficitur, tanto ipsa sapientia recedit ab eo (Eccle. vii), id est, tantum intelligit quantum sit incomprehensibilis. Talis scientia animam non instat, sed accendit et humiliat, suamque sibi cæcitate amplius demonstrat. In hoc secrete potest quisque quod sanum sapiat, et tunc oculus suus Deum videat, si ipse se reprehendat ex humilitate, et perceptam sapientiam amplius esuriat, minimum esse intelligat quod de illa ceperit, vel capere possit. Intersanctum ergo Spiritum et suum caute distinguere debet homo, et seipsum discutere, et cum movetur ad aliquod opus bonum, an ad illud peragendum aliqua impellat humana delectatio, vel vitium, vel tentatio. Sunt enim in anima aliqui impetus ex dispositione hominis, vel ex causa aliqua, vel occasione, vel curiositate, vel ambitione, vel levitate, vel vitio, vel tentatione. Qui ex vitio, vel tentatione omnino cavendi sunt. Qui ex humanitate et cæteris prænominatis, tolerare possumus, et bene eis uti, ut nunquam eos scilicet sequamur, sed a latere hos patiamur, ad ministerium non ad damnum, ut scilicet ex his alacritatem majorem habeamus ad peragendum opus illud quod facere intendimus. Ubi enim nobis cooperantur naturalia sine alia causa, promptior in his est spiritus noster, et alacrius peragit quod intendit.

Videndum enim et omnino cavendum ne principaliter aliqua carnalis vel humana delectatio impellat, nec talem impetum sequamur, et si patiamur, sed ubi cognoscimus esse impetum Spiritus sancti ubi gradiamur, et quod ille suggerit faciamus. Item considerandum est, quod in anima adhuc infirma et imperfecta, proniores sunt carnales motus spiritualibus. Unde cum aliquis ad aliquod bonum movetur facile, et cum quadam cordis levitate, timendum quod hujusmodi levitas sit a carnalitate, maxime si aliquid sibi annexum sit, quod delectare humanitatem possit. Item suspecta est cordis alacritas, quando impellitur ad aliquid homo cum quadam vehementia et impatientia dilationis; quia Spiritus sanctus modestus est, et tranquillus, et temperati sunt motus ejus; devotioni etiam interdum cooperatur, et hanc plenius ascendit cordis levitas, naturalis benignitas, prosperitas, vel orta aliqua causa lætitiæ. Et item hanc deprimit, et etiam impedit tristior dispositio, vel aliqua adversitas, et causa mœstitiæ. Unde in oratione false consolatur interdum simplex aliquis, vel diffidit, dum secundum quod alacritatem spiritus sentit, exauditionis conjicit iudicia de corde suo prophetans, et quod cor suum loquitur hoc Dominum loqui arbitrans. Inimicus quoque falsis consolationibus, vel falsis revelationibus decipere novit, quem in talibus credulum deprehendit. Unde cognoscenda est horum discretio spirituum, quæ omnia dum devota anima iudicat et discutit, quasi dentibus quibusdam discretionis cæterit et comminuit. Hi sunt dentes sponsæ qui assimilantur gregibus tonsarum ovium; detonsiones sunt innocuæ cogitationes exteriora abscondentes,

A scilicet amorem terrenorum, et desiderium habendi prudentiam sæculi. Terrenorum enim amor excæcat oculos cordis, mentem gravat et deprimit, ne ad cognitionem ac discretionem spiritualium assurgere queat. Mundana quoque sapientia Deum non capit, nec animalis homo percipit ea quæ sunt Spiritus Dei. Stultam enim fecit Deus sapientiam hujus mundi, ut quantum quis terrena sapit, tantum minus Deum sapit; et quanto late cor distenditur, tanto in divinorum amore angustatur. Sic enim lumen exteriorum et carnalitatis hominem obnubilat, ut puritatem discernendi spiritualia minus apprehendat, et quantum ad multa spargitur, tantum ad unum et maxime necessarium minus se colligat. Interius quoque aliquid interdum adhæret animæ quo spiritualium discretio impeditur valde, propria scilicet voluntas. Hæc quantum sua quærit, tantum Deo minus jungitur, et quanto in se manet, nec ad Deum ascendit, tanto minus ea quæ Dei sunt apprehendit. Item non valet percipere discretionem qui propriam amat voluntatem; quia, dum sequitur quod delectat, non autem quod veritas judicat, sicut recedit a veritate, ita separatur a vera cognitione, et sic a discretionem. Hoc est vellus quod præcidi oportet in fine videlicet delectationis, pondus quo, dum calet anima atque oneratur, a spiritualibus impeditur. Sic detonsæ oves (istæ cogitationes videlicet innocuæ) liberius spiritualia capiunt et discernunt, et sapientiam in horum vacuitate scribunt. Hæc cogitationes ascendunt de lavacro, id est, de compunctione et lacrymis pœnitentiæ. In hoc lavacro mundantur a sordibus peccatorum pariter et vitiorum, et exonerantur ab horum pondere, ut possint ascendere, et ad spiritualium notitiam scandere. Compunctio enim consumit plene peccata atque vitia, et mundat animam ab omnium eorum sorde, et simul a carnalitatis facie, poros quoque cordis aperit, et pluvias virtutum fundit, quibus ad hæc volare et sublevari possit. Hæc perfusa anima surgit quasi diluculo ad discernendum singulas cogitationes, et videndum si qua oberraverit, vel impura fuerit, seu inutiliter operata sit. Sic discretio dum post innocentiam et mundanorum abjectionem, atque propriæ voluntatis mortificationem per compunctionis gratiam mundatur, atque ad spiritualium intelligentiam, et discussionem eruditur, de lavacro ascendere merito perhibetur.

CAPUT XVIII.

De discretionem naturalium, et gratuitorum, et de diversis motibus animæ.

Omnes sunt gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas (Cant. iv). Magna est virtus discretionis qua homo investigat qua parte pronus sit ad malum, vel dispositus ad bonum, et quantum suffragari possint sibi bona naturæ, et dona gratiæ, discernit virtutes atque vitia, motus quoque cordis, causas a foris vel interius surgentes, opera perfectiora sive imperfecta, consolationem gratiæ atque cognitionem eorum, denique interiorum et exteriorum.

statum cognoscere studet. Discretio enim apposita verbo Dei penetrabilior est omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis: hæc indicat homini qualiter duplex affectus sit in ipso, carnalis videlicet ac spiritualis, quodque quandiu carnalis nondum est edomitus, non possit anima perfecte in spiritualibus delectari; etsi exsultet in Domino, non tamen exsultare potest caro, secundum quod Propheta dicit: *Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum (Psal. LXXXIII)*. Quandiu tam diversus et divisus est homo, non plene assurgit ad spirituale gaudium, nec ad aliquod opus laboriosum peragendum. Imperfectus enim adhuc carnalis ad aliquod opus laboriosum est invalidus, ad quod agendum de suo nihil habet, id est, in quo eum non trahit aliqua voluntas cordis, vel delectatio carnis seu humana aliqua causa, vel occasio cum quibus spiritualia agere plurimum prævalet, ad quæ ex sola gratia minus promptus esset. Talis animæ imperfecta sunt opera omnia et desideria; quia partim impetu carnis fertur, partim spiritualiter movetur. De tali suspicandum est, quod in omni opere quo frequens, vel promptus invenitur, vel longo tempore perseverat non hunc sola gratia juvat, sed simul humana aliqua delectatio. Si autem frequentius hunc venialium motus quam rationis vel charitatis impelleret, nisi per pœnitentiam illa deleteret, timendum esset quod cito in mortale casurus esset, atque arena talium obruendus. Quandiu tamen non ita cœcatur aliquis ut a charitate deviet, non erit infructuosum quod egerit, quia meritum non amittit quidquid ex charitate fit. Si denique inimicus aliquem constitutum in charitate ad aliquod opus bonum incitet, ut ab utiliori avertat, vel aliquo modo decipiat, etiam hoc ipsi nescienti, et hoc bene intendenti meritorium erit, quia ex charitate fit. In tantum enim castra diaboli militant Deo, in quantum intentione mala ad aliquod bonum hominem dæmon incitat. Inimicus enim non semper manifeste impugnat, sed interdum sub specie boni se jungit homini ut deipiat. Ipsa quoque natura hominis atque dispositio in aliquo bono opere contraria est et invalida, in aliquo ita prompta, ut ejus alacritas devotio videri possit: potentia enim valde sunt in homine naturalia, ita ut in imperfecto ex his frequentius procedant motus cogitationis, locutionis et operis, et item gaudii, vel tristitiæ, alacritatis cordis vel tædii, et aliorum affectuum animæ. In devotissimo quoque, et qui omnes motus interiores et exteriores perfectius regit, tamen quæ gerit secundum dispositionem ipsius formantur, et naturalia hæc juvant vel impediunt.

Sicut enim vulgo dicitur, illud quod in vase aliquo fuerit de vase sapit; unde contingit ut iracundus, etiamsi bono zelo moveatur, amaritudo naturalis se misceat. Si quis levis fuerit aut remissus plusquam debeat, ille rigorem districtæ, iste

A clementiam exsequetur dissolute. Item tristis, vel rigidus aliquis ex naturali dispositione minus exhibet benignitatem, benevolus et jucundus disciplinæ rigorem. In his et similibus custodiendum est ab ea quæ dormit in sinu nostro, humana videlicet fragilitate, ut caveat sibi etiam devotissimus aliquis ab his motibus quibus naturam sentit ad malum dispositam et pronam. Hæc omnia discretio cognoscit et dijudicat, et qualiter cum his agendum sit ut meritoria fiant. Intelligit etiam qualiter opera virtutum, videlicet humilitatis, patientiæ, obedientiæ, mansuetudinis, charitatis, et cæterarum aliarum natura hominis, vel alia causa juvet, vel impediat. Et quod non secundum quod aliquis promptus est, vel tardus in horum aliquo mereatur, sed secundum B quod radicans est in virtutibus, et intensam habet charitatem. Habet enim secundum naturalia hominis vel aliam causam interdum aliquis majorem charitatem, habens in aliquo virtutis opere minorem alacritatem, et minorem charitatem habens majorem alacritatem. Virtutes enim, cum omnes, sint pares, non æqualiter omnes exerceri possunt, quia secundum naturalem dispositionem prior est aliquis ad istam exercendam quam ad aliam; quæ tamen omnes pares sunt, quia ex eadem radice procedunt. Si ergo aliquis prior sit et magis dispositus ad compassionem quam ad patientiam, adeo perfecta tamen est in illo patientia sicut compassio, quia ex eadem charitate procedit utraque C virtus. Ex quanta enim charitate compatitur, ex tanta patiens est, quia ex pari et utraque virtute æqualiter meretur, quia par charitas, par præmium consequitur. Et quamvis laboriosius quis hæc exerceat quam illam, si tantum motus intenditur in ista peragenda sicut in illa, tantum meretur; imo magis hic qui conatur et laborat, quia hic major est pugna magis meretur, et magis in eo charitas augetur. Simile iudicium est de devotione; quia, si duo sint in pari charitate, et alter gratiam habeat se exercendi in devotione, alter tentatione laborat, vel contra aliquam infirmitatem, vel imperfectionem bellum gerit, tantum meretur iste motibus et conatu pugnæ, quantum ille devotione et mentis alacritate, imo magis mereri poterit si legitime certaverit. Paulus in labore tentationis maxime posse mereri aliquem, et in eo augeri charitatem perhibet his verbis, quibus dicit: Quando infirmior tunc fortior sum et potens (II Cor. XVIII). Vehemens quippe tædium et amaritudo cordis virtutes exercet, non evertit. Sive ergo aliquis accedat labore, et ariditate cordis, et tentatione aliqua, sive devotione perfruatur, tantum mereri potest in illo adverso statu sicut in isto prospero, si tantum intendatur motus ejus et conatus in reluctando.

Contingit autem ut in ea virtute ad quam melius dispositus est aliquis magis moveatur, et ita magis mereatur, unde infirmis devotionis status plerumque fructuosior est, robustorum vero et constantium

est in a verso statu amplius mereri. Contingit tamen ut infirmus in pugna spirituali æquetur forti; quia, quo invalidior est eo, in resistendo magis laborat; unde quod ille acquirit virtute, hoc iste majori fatigatione. Si vero imo, quia frequentius in venialibus labitur tam infirmus quam fortis; quia similiter in resistendo laborat, magis contingit ut pœnæ debite venialibus, respondeat pœna resistendi, et pœna pœnam deleat. Attamen qui venialia minus committit, sæpe in eo amplius charitas crescit. Intelligit hæc omnia discretio, et tam adverso statu quam prospero bene uti novit. Hoc igitur modo geminum fructum facit, dum utrumque statum moderatur, et ex eo proficit. Et item dum et malum cavet indiscretionis, et bonum prudenter agit. Si aliquis enim bene intendat et minus prudenter agat, offendit; quia, se recte offeras, et recte non divides, peccasti, ait auctoritas; facit item geminum fructum, dum et intus cogitationes regit, et foris opus prudenter disponit. Non solum hunc duplicem fructum facit in se, facit etiam hunc in aliis quos tam admonitione prudentiæ emendat, quam recte operandi exemplo. Recte ergo capræ istæ (discussiones videlicet discretæ) geminum fructum habere dicuntur, quæ et in se, et in aliis fructificant fetus spirituales generant, et non est sterilis inter eas. Nullus enim labor discutiendi hæc, nullus motus piæ intentionis, nihil denique quod charitate sit sterile esse poterit, sed fructuosum est atque meritorium.

CAPUT XIX.

De custodia loquendi et dulcedine.

Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce (Cant. iv). Labia sponsæ vittæ comparantur quia sicut vitta constringit crines, ne dissolute defluant, ita devota anima labia sua ligat et cohibet ne mala vel inutilia loquantur et in perniciem proprium vel aliorum defluant et dissolvantur. Quæ vitta coccinea dicitur quia per corcinum charitas intelligitur, quo labia hæc ligantur. Per dilectionem namque Dei et proximi continentur et reprimentur verba, ne videlicet proferatur quod vel Deum offendat, vel proximo noceat. Dilectio hæc Dei lectio, vel Dei electio dici potest. Legit enim Deum in cordis schola, ibi discit Deum noscere, Deum sapere. Eligit etiam Deum in amore, et elegit eam Deus, et prælegit; unde et præ aliis in eo legit, et discit quæ cogitat, loquitur atque agit. Qui unus Spiritus est cum Deo, quæ aliena sunt ab eo sicut non sentit, ita non loquitur. Qui bonitati sociatur, ab ea per noxia non disjungitur. Qui adhæret veritati, a vanitate avertitur, quia veritas et vanitas in uno domicilio non commorantur, et quis devotus fuerit, per inutilia verba non defluit. Labia ergo sponsæ, quia verba comprimunt ne dissolute fluant, vittæ comparantur. Quia vero per dilectionem Dei tinguntur, coccino assimilantur. Solent vittæ, dum crines ligant, etiam caput ornare, ipsumque ornamentum in mentibus demon-

strare. Sic custodia et disciplina loquendi mentem decorat, quæ caput et principale est hominis, et foris pulchram animam demonstrat. Verba enim dissoluta, et inepte prolata exterius deformant, et intus rectitudinem mentis dissipant. Quot enim verbis superfluis aliquis utitur, tot modis extra se ducitur, et a custodia sua dissipatur. Ubi vero composita fuerint verba et cum disciplina prolata, testimonium dant constantiæ mentis, prudentiæ atque discretionis. Labia ergo sponsæ comparantur non qualicumque vittæ, sed coccinæ, quæ prætiosior est; quia tanta disciplina loquendi sublimior et dignior in ipsa est, quanto non habetur ex humana sapientia, vel naturali dispositione tantum, sed ex divina dilectione. Est autem naturaliter aliquis bonæ dispositionis, et modestæ loquelæ, alius ex prudentia naturali verba sua moderans, juxta quod Salomon ait: *Qui moderatur labia prudentissimus est (Prov. x)*; sed magis gratum est, et ædificat quod habetur ex gratia et charitate. Unde subditur quod eloquium talis animæ sit dulce. Merito dulce est eloquium, quod ex gratia et divina dilectione procedit, unde quia de tali radice oritur, delectat foris et ædificat. Quod ex arenti et vacuo corde profertur, quia de pleno non fundit, non ædificat, vel reficit. Qui in se inops est, alios locupletare non potest, non refundere, quo non est infusus. Qui enim verba profert de pleno corde, et quod dicit implet opere, hujus effectum habent verba, sapiunt et dulcia sunt. Merito ergo devotæ animæ dulce est eloquium et delectat, gratum est et ædificat, quia procedit ex charitate et profluit ex fonte gratiæ. Gustat enim quoniam suavis est Dominus: unde dulcedinem, quam experitur, refundit, et plenitudinem qua fruitur, eructat; quia enim repletum cor spiritualibus deliciis, eructat foris verbum bonum dulcedinis, consolationis, instructionis, admonitionis; cordis promptuaria plena sunt his divitiis eructantia ex hoc dono gratiæ in illud, ex hac meditatione spirituali in illam, ex una plenitudine in aliam. Ex abundantia ergo cordis habet refectionem, ex gustu dulcedinem. Dulcia item habet verba, quia mundata est conscientia a vitiorum amaritudine et carnalitatis fæce. Unde non sapiunt rancorem, non indignationem, non iram, non invidiam, non detractionem, non denique aliquid quod noxium sit, vel inhonestum, vel latentis in anima vitii, vel imperfectionis, unde proferat iudicium. Habent verba talis animæ benignitatem vel charitatem, mansuetudinem, patientiam, humilitatem. In accepta amaritudine injuriæ servant dulcedinem, quia retinet anima charitatem. Nec tantum est patiens, sed etiam benigna, ut magis de lædente se doleat, quam de sua læsione ut ei condoleat. Pronior est ad ignoscendum quam ad irascendum, ad compassionem quam ad indignationem. Sicut enim in Ecclesiastico legitur: *In mandatis Dei tabitudo et mors (Eccli. xxviii)*, id est compassio qua aliquis tabescit per compassionem de peccatis proximorum,

statum cognoscere studet. Discretio enim apposita verbo Dei penetrabilior est omni gladio ancipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis: hæc indicat homini qualiter duplex affectus sit in ipso, carnalis videlicet ac spiritualis, quodque quoad carnalis nondum est edomitus, non possit anima perfecte in spiritualibus delectari; etsi exsultet in Domino, non tamen exsultare potest caro, secundum quod Propheta dicit: *Cor meum, et caro mea exultaverunt in Deum vivum (Psal. LXXXIII)*. Quoad tam diversus et divisus est homo, non plene assurgit ad spirituale gaudium, nec ad aliquod opus laboriosum peragendum. Imperfectus enim adhuc carnalis ad aliquod opus laboriosum est invalidus, ad quod agendum de suo nihil habet, id est, in quo eum non trahit aliqua voluntas cordis, vel delectatio carnis seu humana aliqua causa, vel occasio cum quibus spiritualia agere plurimum prævalet, ad quæ ex sola gratia minus promptus esset. Talis animæ imperfecta sunt opera omnia et desideria; quia partim impetu carnis fertur, partim spiritualiter movetur. De tali suspicandum est, quod in omni opere quo frequens, vel promptus invenitur, vel longo tempore perseverat non hunc sola gratia juvat, sed simul humana aliqua delectatio. Si autem frequentius hunc venialium motus quam rationis vel charitatis impelleret, nisi per pœnitentiam illa deleteret, timendum esset quod cito in mortale casurus esset, atque arena talium obruendus. Quoad tamen non ita cœatur aliquis ut a charitate deviet, non erit infructuosum quod egerit, quia meritum non amittit quidquid ex charitate fit. Si denique inimicus aliquem constitutum in charitate ad aliquod opus bonum incitet, ut ab utiliori avertat, vel aliquo modo decipiat, etiam hoc ipsi nescienti, et hoc bene intendenti meritorium erit, quia ex charitate fit. In tantum enim castra diaboli militant Deo, in quantum intentione mala ad aliquod bonum hominem dæmon incitat. Inimicus enim non semper manifeste impugnat, sed interdum sub specie boni se jungit homini ut deiciat. Ipsa quoque natura hominis atque dispositio in aliquo bono opere contraria est et invalida, in aliquo ita prompta, ut ejus alacritas devotio videri possit: potentia enim valde sunt in homine naturalia, ita ut in imperfecto ex his frequentius procedant motus cogitationis, locutionis et operis, et item gaudii, vel tristitiæ, alacritatis cordis vel tædii, et aliorum affectuum animæ. In devotissimo quoque, et qui omnes motus interiores et exteriores perfectius regit, tamen quæ gerit secundum dispositionem ipsius formantur, et naturalia hæc juvant vel impediunt.

Sicut enim vulgo dicitur, illud quod in vase aliquo fuerit de vase sapit; unde contingit ut iracundus, etiamsi bono zelo moveatur, amaritudo naturalis se misceat. Si quis levis fuerit aut remissus plusquam debeat, ille rigorem districtæ, iste

A clementiam exsequetur dissolute. Item tristis, vel rigidus aliquis ex naturali dispositione minus exhibet benignitatem, benevolus et jucundus disciplinæ rigorem. In his et similibus custodiendum est ab ea quæ dormit in sinu nostro, humana videlicet fragilitate, ut caveat sibi etiam devotissimus aliquis ab his motibus quibus naturam sentit ad malum dispositam et pronam. Hæc omnia discretio cognoscit et dijudicat, et qualiter cum his agendum sit ut meritoria fiant. Intelligit etiam qualiter opera virtutum, videlicet humilitatis, patientiæ, obedientiæ, mansuetudinis, charitatis, et cæterarum aliarum natura hominis, vel alia causa juvet, vel impediatur. Et quod non secundum quod aliquis promptus est, vel tardus in horum aliquo mereatur, sed secundum quod radicans est in virtutibus, et intensam habet charitatem. Habet enim secundum naturalia hominis vel aliam causam interdum aliquis majorem charitatem, habens in aliquo virtutis opere minorem alacritatem, et minorem charitatem habens majorem alacritatem. Virtutes enim, cum omnes, sint pares, non æqualiter omnes exerceri possunt, quia secundum naturalem dispositionem pronior est aliquis ad istam exercendam quam ad aliam; quæ tamen omnes pares sunt, quia ex eadem radice procedunt. Si ergo aliquis pronior sit et magis dispositus ad compassionem quam ad patientiam, adeo perfecta tamen est in illo patientia sicut compassio, quia ex eadem charitate procedit utraque virtus. Ex quanta enim charitate compatitur, ex tanta patiens est, quia ex pari et utraque virtute æqualiter meretur, quia par charitas, par præmium consequitur. Et quamvis laboriosius quis hanc exerceat quam illam, si tantum motus intenditur in ista peragenda sicut in illa, tantum meretur; imo magis hic qui conatur et laborat, quia hic major est pugna magis meretur, et magis in eo charitas augetur. Simile iudicium est de devotione; quia, si duo sint in pari charitate, et alter gratiam habeat se exercendi in devotione, alter tentatione laborat, vel contra aliquam infirmitatem, vel imperfectionem bellum gerit, tantum meretur iste motibus et conatu pugnæ, quantum ille devotione et mentis alacritate, imo magis mereri poterit si legitime certaverit. Paulus in labore tentationis maxime posse mereri aliquem, et in eo augeri charitatem perhibet his verbis, quibus dicit: Quando infirmior tunc fortior sum et potens (*II Cor. xviii*). Vehemens quippe tædium et amaritudo cordis virtutes exercet, non evertit. Sive ergo aliquis acedia laboret, et ariditate cordis, et tentatione aliqua, sive devotione perfruatur, tantum mereri potest in illo adverso statu sicut in isto prospero, si tantum intendatur motus ejus et conatus in relucendo.

Contingit autem ut in ea virtute ad quam melius dispositus est aliquis magis moveatur, et ita magis mereatur, unde infirmis devotionis status plerumque fructuosior est, robustorum vero et constantium

est in a verso statu amplius mereri. Contingit tamen ut infirmus in pugna spirituali æquetur forti; quia, quo invalidior est eo, in resistendo magis laborat; unde quod ille acquirit virtute, hoc iste majori fatigatione. Si vero imo, quia frequentius in venialibus labitur tam infirmus quam fortis; quia similiter in resistendo laborat, magis contingit ut pœnæ debite venialibus, respondeat pœna resistendi, et pœna pœnam deleat. Attamen qui venialia minus committit, sæpe in eo amplius charitas crescit. Intelligit hæc omnia discretio, et tam adverso statu quam prospero bene uti novit. Hoc igitur modo geminum fructum facit, dum utrumque statum moderatur, et ex eo proficit. Et item dum et malum cavet indiscretionis, et bonum prudenter agit. Si aliquis enim bene intendat et minus prudenter agat, offendit; quia, se recte offeras, et recte non divides, peccasti, ait auctoritas; facit item geminum fructum, dum et intus cogitationes regit, et foris opus prudenter disponit. Non solum hunc duplicem fructum facit in se, facit etiam hunc in aliis quos tam admonitione prudentiæ emendat, quam recte operandi exemplo. Recte ergo capræ istæ (discussiones videlicet discretæ) geminum fructum habere dicuntur, quæ et in se, et in aliis fructificant fetus spirituales generant, et non est sterilis inter eas. Nullus enim labor discutiendi hæc, nullus motus piæ intentionis, nihil denique quod charitate sit sterile esse poterit, sed fructuosum est atque meritorium.

CAPUT XIX.

De custodia loquendi et dulcedine.

Sicut vitta coccinea labia tua, et eloquium tuum dulce (Cant. iv). Labia sponsæ vittæ comparantur quia sicut vitta constringit crines, ne dissolute defluant, ita devota anima labia sua ligat et cohibet ne mala vel inutilia loquantur et in perniciem propriam vel aliorum defluant et dissolvantur. Quæ vitta coccinea dicitur quia per coccinum charitas intelligitur, quo labia hæc ligantur. Per dilectionem namque Dei et proximi continentur et reprimuntur verba, ne videlicet proferatur quod vel Deum offendat, vel proximo noceat. Dilectio hæc Dei lectio, vel Dei electio dici potest. Legit enim Deum in cordis schola, ibi discit Deum noscere, Deum sapere. Eligit etiam Deum in amore, et elegit eam Deus, et prælegit; unde et præ aliis in eo legit, et discit quæ cogitat, loquitur atque agit. Qui unus Spiritus est cum Deo, quæ aliena sunt ab eo sicut non sentiunt, ita non loquuntur. Qui bonitati sociatur, ab ea per noxia non disjungitur. Qui adhæret veritati, a vanitate avertitur, quia veritas et vanitas in uno domicilio non commorantur, et quis devotus fuerit, per inutilia verba non defluit. Labia ergo sponsæ, quia verba comprimunt ne dissolute fluant, vittæ comparantur. Quia vero per dilectionem Dei tinguntur, coccino assimilantur. Solent vittæ, dum crines ligant, etiam caput ornare, ipsumque ornamentum in mentibus demon-

strare. Sic custodia et disciplina loquendi mentem decorat, quæ caput et principale est hominis, et foris pulchram animam demonstrat. Verba enim dissoluta, et inepte prolata exterius deformant, et intus rectitudinem mentis dissipant. Quot enim verbis superfluis aliquis utitur, tot modis extra se ducitur, et a custodia sua dissipatur. Ubi vero composita fuerint verba et cum disciplina prolata, testimonium dant constantiæ mentis, prudentiæ atque discretionis. Labia ergo sponsæ comparantur non qualicumque vittæ, sed coccinæ, quæ prætiosior est; quia tanta disciplina loquendi sublimior et dignior in ipsa est, quanto non habetur ex humana sapientia, vel naturali dispositione tantum, sed ex divina dilectione. Est autem naturaliter aliquis bonæ dispositionis, et modestæ loquelæ, alius ex prudentia naturali verba sua moderans, juxta quod Salomon ait: *Qui moderatur labia prudentissimus est (Prov. x)*; sed magis gratum est, et ædificat quod habetur ex gratia et charitate. Unde subditur quod eloquium talis animæ sit dulce. Merito dulce est eloquium, quod ex gratia et divina dilectione procedit, unde quia de tali radice oritur, delectat foris et ædificat. Quod ex arenti et vacuo corde profertur, quia de pleno non fundit, non ædificat, vel reficit. Qui in se inops est, alios locupletare non potest, non refundere, quo non est infusus. Qui enim verba profert de pleno corde, et quod dicit implet opere, hujus effectum habent verba, sapiunt et dulcia sunt. Merito ergo devotæ animæ dulce est eloquium et delectat, gratum est et ædificat, quia procedit ex charitate et profluit ex fonte gratiæ. Gustat enim quoniam suavis est Dominus: unde dulcedinem, quam experitur, refundit, et plenitudinem qua fruitur, eructat; quia enim repletum cor spiritualibus deliciis, eructat foris verbum bonum dulcedinis, consolationis, instructionis, admonitionis; cordis promptuaria plena sunt his divitiis eructantia ex hoc dono gratiæ in illud, ex hac meditatione spirituali in illam, ex una plenitudine in aliam. Ex abundantia ergo cordis habet refectionem, ex gustu dulcedinem. Dulcia item habet verba, quia mundata est conscientia a vitiorum amaritudine et carnalitate facie. Unde non sapiunt rancorem, non indignationem, non iram, non invidiam, non dejectionem, non denique aliquid quod noxium sit, vel inhonestum, vel latentis in anima vitii, vel imperfectionis, unde proferat judicium. Habent verba talis animæ benignitatem vel charitatem, mansuetudinem, patientiam, humilitatem. In accepta amaritudine injuriæ servant dulcedinem, quia retinet anima charitatem. Nec tantum est patiens, sed etiam benigna, ut magis de lædente se doleat, quam de sua læsione ut ei condoleat. Pronior est ad ignoscendum quam ad irascendum, ad compassionem quam ad indignationem. Sicut enim in Ecclesiastico legitur: *In mandatis Dei tabitudo et mors (Eccli. xxviii)*, id est compassio qua aliquis tabescit per compassionem de peccatis proximorum,

et mors, id est mortificatio vitiorum, quia hæc in se mortificavit, provocatus non solum ignoscere, sed etiam compati novit. Dum enim propriam miseriam cognoscit, et misericordiam ipse a Deo quaerit, ut sibi ignoscatur, miseretur, ut sibi Deus miseretur: *Memorare testamenti Altissimi*, ait Ecclesiasticus, *et dispice ignorantiam proximi (ibid.)*, testamentum Altissimi est, id est pactum, ut si dimiserimus, dimittatur nobis. Qui sibi dimitti vult huius testamenti memoratur, et dimittit ut sibi dimittatur; despicit quoque ignorantiam proximi, id est contemnit, et non curat stultitiam conviciantis vel se lædentis. Stultus enim est qui lædit et ignorat quod facit, quia sibi nocet, et ei quem lædit obsequium præbet. Stultus enim servit sapienti (ad salutem scilicet) dum affligit, locum quoque ægroti obtinet qui injuriatur, dum motus suos cohibere non valet; patiens vero et tolerans fortis, et incolumis modum gerit, dum non vincitur a malo, sed vincit in bono malum; vinceretur si per impatientiam succumberet, sed vincit dum fortiter tolerat; nec invidet, nec convitium respondet, nec conviciati aliquo modo nocet; non ergo vincitur a malo, ne simul malus sit cum illo, nec respondet stulto secundum stultitiam suam, ne similis ei efficiatur, sed molli responsione iram frangit commoti, et viperam lenit. Novit talis anima commotum apud se excusare, et infirmitati vel imperfectioni potius ascribere quod dixerit quam malitiæ, et hoc secum reputare, quod post paululum poenitebit eum ita verbis excessisse. Non enim attendit præsentem statum, et quæ tunc commotus egerit, sed pristinam potius tranquillitatem, vel etiam amicitiam, et post paululum hominem in se reversurum. Non solum ergo ponit ori suo custodiam cum consistit peccator adversus eum, sed in omni tempore vias verborum custodit, ut non delinquat in lingua sua. Quia si oris vas operculum non habeat (silentii et custodiæ) immundum erit. Et quot superfluis verbis maculas contraxerit, tot de gratiæ dulcedine exsiccabit. Per oris ergo custodiam servat cordis munditiam, et ex cordis munditia foris format verba. Commendat ergo Christus in sponsa hanc custodiam, et coccino comparat, quia informatur charitate, et propter Deum non pro humana laude, vel honestate scit eloqui; ergo prædicat dulcedinem, quia non procedit ex adulatione, vel ficta verborum benignitate, sed ex gratiæ et cordis puritate.

CAPUT XX.

De pulchritudine animæ poenitentis, et humilitate, et occultis ejus meritis.

Sicut fragmen mali punici genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet (Can. 1v). In genis quas sicut fragmen mali punici esse dicit, verecundia designatur; quia, dum erubescimus in genis, rubemus. Malum punicum rubet foris, et intus candet, et plenum est granis, unde et malum granatum dicitur, cui assimilantur genæ devotæ animæ, quæ rubet foris, id est, erubescit de peccatorum præteritorum me-

moriam et recordatione, de cogitatione turpium sive tentationum quotidiana et verecunda consideratione, de infirmitate quoque atque imperfectione: hæc ipsa indesinenter videt, ut Deus non videat cui omne cor patet, et omnia etiam judicat, ut Deus non judicet. Quod autem ante se habuerit ante Deum non erit, et quod judicat, Deus non judicabit, qui non judicat his in idipsum; si tamen sufficienter judicaverit peccata et omnia reprehensibilia sua, et quæ Deo displicent, et ab eo objici possent ante se habuerit, et horum imaginem sibi pingit, de his rubet, id est erubescit, sibi displicet ut ei placeat, sibi vilescit, et in oculis suis turpis apparet, sed quantum de se erubescit, quantum sibi turpis esse videtur, tantum ante Deum pulchra efficitur. Sequestrat enim B inutilia ab utilibus, ventilat paleas et segregat a granis, et has igne confessionis, et poenitiæ comburit, grana intus abscondit hac humilitate, hoc rubore confessionis et confusionis, et a peccatis efficitur munda, et ante Deum decora. Hic ergo rubor et peccata consumit, et faciem decorat. Hic cortex humilitatis bona custodit et conservat. Custos enim virtutum est humilitas. Ornat animam hic genarum rubor, accendit Deum ad ejus amorem, provocat ad aspectum. Respicit enim cœlestis sponsus verecundiam et humilitatem devotæ animæ, placet ei demissus vultus, non erectus, oculi non sublimes, sed depressi, et in tantum hunc ruborem amat et intuetur, ut ruborem peccati quo sicut vermiculus rubuit non videat, sed omnino hunc oblivioni tradat. C prudenter itaque sponsa hunc ruborem altero legit et tergit, et iudex sui facta pro Deo ruborem rubore commutat, et divino conspectui gratum offert, et noxium abscondit. Amator enim hominum gratanter accipit hanc commutationem, qui non vult mortem peccatorum, sed conversionem.

Bene itaque cum Deo dividit anima, bona quidem sua divino iudicio relinquens, mala vero ipsa reprehendens et judicans, noxium ruborem et salubrem convertens, et rubens per poenitentiam quæ rubuit per culpam, ut sic quæ sorduit etiam pulchra sit, et sit pro turpitudine decor, pro fetore suavis odor. Unde genæ istæ, id est rubor maligranato comparantur, quia foris habet ruborem, et intus D granorum candorem. Non autem simile dicitur integro maligranato, sed fragmentum quod partim grana abscondit, partim detegit: boni enim ceteri virtutes suas occultent ut Domino tantum notæ sint, aliquando tamen ex parte deteguntur, et hominibus innotescent. Non enim ita devotus aliquis latere potest, quin aliquoties ex aliquo virtutis opereprehendatur quid sit. Item ubi frangitur maligranatum, ibi grana videntur, quæ non videntur ubi integrum manet, si cortex aperiatur, etiam ibi aliorum latentium candor et virtus invenitur. Sic in anima perfecta latent virtutes, sed dum pulsatur adversis, detegitur. Patientiam habere cognoscitur, dum injuriam sustinet, et non invidet, nec ab ira superatur; humilitatem, dum æquanimitè fert com-

temptum, nec exaltationem affectare deprehenditur, obedientiam per impletionem ejus in adversis, charitatem per inimicorum dilectionem, dilectionem Dei per mandatorum observationem, compassionem proximi per necessitatis subventionem. Sic per opera probatur perfectio. Et secundum Job ossa quæ tecta fuerant nudantur (*Job xxxiii*), id est virtutes quæ latuerant manifestantur. Habet etiam ruborem mali punici in genis anima, cum erubescitiam non fugit pro Christo, objectionis, paupertatis, contumeliarum, afflictionum et laborum. In his enim sibi complacet pro Christo, et hoc rubore libenter perfunditur pro ejus amore, qui in passione rubuit suo sanguine pretioso pro illa fuso. Ita ad similitudinem mali punici boni foris rubent, sed intus diversis donis gratiarum candent. Comparatur autem eorum afflictio non integro malo, quia similia Christi passioni non pertulerunt, nec sicut ille pleni gratia fuerunt, sed de plenitudine ejus omnes acceperunt. Christus enim in patiendo malo punico potest assimilari, quod plenum atque integrum est, quia plenus erat gratia, quæ ei non ad mensuram data est. Et totus in pœna rubuit, quia non parva pro nobis, vel partem dolorum, vel laborum sustinuit, sed tanta et tam gravia, ut nullus unquam dolor fuerit sicut dolor ejus. Acerbior fuit, et excessit dolores omnium hominum quos ab initio sæculi usque ad finem ejus passuri erant. Oportebat autem acerbiorum ejus esse dolorem, ut omnium dolores portaret, quia erat hostia sufficiens pro omnibus, sed non efficiens. Non enim omnes salvos fecit, quod tamen per ipsos stat, qui non salvantur. Ab hora namque nativitatis, laboravit inopia, fuga, persecutionibus, fame, siti, laboribus multis et adversitatibus. In corde etiam passus est, quia incomparabiliter afflictus est de hoc quod acerbiter passionis suæ antequam sustinet novit, et quod hanc passurus erat certissime scivit. In passione quoque non est cruciatus in parte corporis, sed in toto corpore. Non enim tantum transfixa sunt clavis membra, sed ipsum quoque corpus pertulit extensiones, pœnam et flagella, et caput præter alas, et oculorum velamen, etiam spinarum sustinuit punctiones et vulnera. Quia ergo tam graviter, et tam multipliciter passus est Christus, ideo omnis electorum afflictio, quam pro Christo vel Christi exemplo pertulerunt fragmini tantum potest comparari, quia respectu eorum, quæ pertulit ille, parva erunt quæ pati poterunt et tantum modica pars eorum. Unde dum ista considerant et cognoscunt, parvipendunt omnia quæ pati possunt, et dum cogitant illius celsitudinem, et eorum quæ pertulit magnitudinem, et quod hoc, sicut beatus Job loquitur passus est absque iniquitate manus suæ (*Job xvi*), quodque contritus est propter scelera nostra, et livore ejus sanati sumus (*Isai. liii*), semper deprimit quod ipsi agere possunt. Delectat eos pro illo adversa sustinere, accenduntur ad majora ex ejus amore, et semper humiles manent in se, foris laboribus et afflictionibus rubent,

A intus virtutibus candent, mala patientur, bona agunt, et sibi vilescent. Fragmini mali punici comparantur genæ devotæ animæ. Et præter hæc intrinsecus habet diversa merita et dona Spiritus, perfectionem amoris Dei, et desiderium pro illo moriendi.

Quod si non conceditur in corpore, facit sibi martyrium in mente. Mortificat carnales appetitus, propriam voluntatem, vitia cordis, pravos mores; luctatur cum propria carne, et cum inimico indesinenter eam impugnante. Martyrium quoque abstinentiæ invisibiliter habet in mente, dum reprimat oblectamenta terrena cordis, et motus sensualitatis, dum renuit omnes consolationes, quæ carnaliter delectant. Spiritualiter patitur, dum frigitur in mentis sartagine zelo animarum, dum cruciatur de contemptu justitiæ, de prævalente malorum iniquitate. Martyrium quoque passionis obtinet, dum affligitur pro peccantibus, dum compatitur infirmantibus, dum condescendit quacunquē necessitate laborantibus. Latet item, nec foris apparet qualiter omnis gloria ejus sit ab intus, et quod illa sit regis superni, quomodo ei serviat, non timore pœnali, sed dilectione filiali; quod justificationes Dei facit, non tantum propter retributionem, sed voluntarie Deo sacrificat et constitetur, id est, laudat eum quoniam bonus, diligens bonum propter bonum, et delectatur ipso bono et Dei beneplacito. Denique in Deo tantum gloriatur, non in sæculo, vel aliqua re, sine commodo exteriori vel terreno. Item testimonium habet conscientie bonæ nihil quod conscientiam remordeat, nihil quod contra Deum esse credat agens, nihil aliter quam secundum Deum intendens. Multipliciter etiam meretur occulte in corde; quia, solo Deo teste, multa intendit interiorius vel gerit. Meretur enim motibus desideriorum, contemplatione supernorum, cordis compunctione, amoris Dei delectatione, proximi compassionem atque oratione, voluntate efficiendi aliquid quod non valet; quia tamen ante Deum tantum facit, quantum intendit; recte ex quanta charitate intendit tantum meretur, quia tantum fecisse judicatur. Habet etiam occulta merita in corde, quæ quamvis lateant, a Deo sciuntur; quia, ipso solo teste et conscio, in occulto multa quæ merita sunt geruntur. Quot sunt modi quibus se occulte propter Deum in corde, vel in opere humiliat, vel humiliata ab aliis libenter id tolerat, multoties etiam injuriata tacet, eum rationabiliter respondere posset ne patientiæ virtutem deserat? Interdum etiam, cum major fuerit injuria et melior excusationis causa, non se defendit vel excusat, sciens quod tunc magis in ipsa virtus proficit, et meritum crescit. Cum verbosi sint amici ad Deum stillat oculus ejus. Amici enim sunt hi qui injuriantur, quia de his lucrum facit, nec nocent, sed obsequuntur: quia enim verbis obstrepunt oculo intentionis ad Deum stillat quem conscientie novit testem et occultorum remuneratorem. Novit pro loco et tempore nunc silere, nunc loqui, nunc se opponere quibusdam

et mors, id est mortificatio vitiorum, quia, hæc in se mortificavit, provocatus non solum ignoscere, sed etiam compati novit. Dum enim propriam miseriam cognoscit, et misericordiam ipse a Deo quaerit, ut sibi ignoscatur, miseretur, ut sibi Deus miseretur: *Memorare testamenti Altissimi*, ait Ecclesiasticus, *et dispice ignorantiam proximi (ibid.)*, testamentum Altissimi est, id est pactum, ut si dimiserimus, dimittatur nobis. Qui sibi dimitti vult hujus testamenti memoratur, et dimittit ut sibi dimittatur; despicit quoque ignorantiam proximi, id est contemnit, et non curat stultitiam conviciantis vel se lædentis. Stultus enim est qui lædit et ignorat quod facit, quia sibi nocet, et ei quem lædit obsequium præbet. Stultus enim servit sapienti (ad salutem scilicet) dum affligit, locum quoque ægroti obtinet qui injuriatur, dum motus suos cohibere non valet; patiens vero et tolerans fortis, et incolumis modum gerit, dum non vincitur a malo, sed vincit in bono malum; vinceretur si per impatientiam succumberet, sed vincit dum fortiter tolerat; nec invidet, nec convitium respondet, nec conviciati aliquo modo nocet; non ergo vincitur a malo, ne simul malus sit cum illo, nec respondet stulto secundum stultitiam suam, ne similis ei efficiatur, sed molli responsione iram frangit commoti, et viperam lenit. Novit talis anima commotum apud se excusare, et infirmitati vel imperfectioni potius ascribere quod dixerit quam malitiæ, et hoc secum reputare, quod post paululum pœnitebit eum ita verbis excessisse. Non enim attendit presentem statum, et quæ tunc commotus egerit, sed pristinam potius tranquillitatem, vel etiam amicitiam, et post paululum hominem in se reversurum. Non solum ergo ponit ori suo custodiam cum consistit peccator adversus eum, sed in omni tempore vias verborum custodit, ut non delinquat in lingua sua. Quia si oris vas operculum non habeat (silentii et custodiæ) immundum erit. Et quot superfluis verbis maculas contraxerit, tot de gratiæ dulcedine exsiccat. Per oris ergo custodiam servat cordis munditiam, et ex cordis munditia foris format verba. Commendat ergo Christus in sponsa hanc custodiam, et coccino comparat, quia informatur charitate, et propter Deum non pro humana laude, vel honestate scit eloqui; ergo prædicat dulcedinem, quia non procedit ex adulatione, vel flecta verborum benignitate, sed ex gratiæ et cordis puritate.

CAPUT XX.

De pulchritudine animæ pœnitentis, et humilitate, et occultis ejus meritis.

Sicut fragmen mali punici genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet (Can. iv). In genis quas sicut fragmen mali punici esse dicit, verecundia designatur; quia, dum erubescimus in genis, rubemus. Malum punicum rubet foris, et intus candet, et plenum est granis, unde et malum granatum dicitur, cui assimilantur genæ devotæ animæ, quæ rubet foris, id est, erubescit de peccatorum præteritorum me-

A moria et recordatione, de cogitatione turpium sive tentationum quotidiana et verecundia consideratione, de infirmitate quoque atque imperfectione: hæc ipsa indesinenter videt, ut Deus non videat cui omne cor patet, et omnia etiam judicat, ut Deus non judicet. Quod autem ante se habuerit ante Deum non erit, et quod judicat, Deus non judicabit, qui non judicat bis in idipsum; si tamen sufficienter judicaverit peccata et omnia reprehensibilia sua, et quæ Deo displicent, et ab eo objici possent ante se habuerit, et horum imaginem sibi pingit, de his rubet, id est erubescit, sibi displicet ut ei placeat, sibi vilescit, et in oculis suis turpis apparet, sed quantum de se erubescit, quantum sibi turpis esse videtur, tantum ante Deum pulchra efficitur. Sequestrat enim B inutilia ab utilibus, ventilat paleas et segregat a granis, et has igne confessionis, et pœnitentiæ comburit, grana intus abscondit hac humilitate, hoc rubore confessionis et confusionis, et a peccatis efficitur munda, et ante Deum decora. Hic ergo rubor et peccata consumit, et faciem decorat. Hic cortex humilitatis bona custodit et conservat. Custos enim virtutum est humilitas. Ornat animam hic genarum rubor, accendit Deum ad ejus amorem, provocat ad aspectum. Respicit enim cœlestis sponsus verecundiam et humilitatem devotæ animæ, placet ei demissus vultus, non erectus, oculi non sublimes, sed depressi, et in tantum hunc ruborem amat et intuetur, ut ruborem peccati quo sicut vermiculus rubuit non videat, sed omnino hunc oblivioni tradat. C prudenter itaque sponsa hunc ruborem altero tegit et tergit, et judex sui facta pro Deo ruborem rubore commutat, et divino conspectui gratum offert, et noxium abscondit. Amator enim hominum gratanter accipit hanc commutationem, qui non vult mortem peccatorum, sed conversionem.

Bene itaque cum Deo dividit anima, bona quidem sua divino judicio relinquens, mala vero ipsa reprehendens et judicans, noxium ruborem et salubrem convertens, et rubens per pœnitentiam quæ rubuit per culpam, ut sic quæ sorduit etiam pulchra sit, et sit pro turpitudine decor, pro fetore suavis odor. Unde genæ istæ, id est rubor malogranato comparantur, quia foris habet ruborem, et intus D granorum candorem. Non autem simile dicitur integro malogranato, sed fragmentum quod partim grana abscondit, partim detegit: boni enim et si virtutes suas occultent ut Domino tantum notæ sint, aliquando tamen ex parte deteguntur, et hominibus innotescunt. Non enim ita devotus aliquis latere potest, quin aliquoties ex aliquo virtutis opereprehendatur quid sit. Item ubi frangitur malogranatum, ibi grana videntur, quæ non videntur ubi integrum manet, si cortex aperiatur, etiam ibi aliorum latentium candor et virtus invenitur. Sic in anima perfecta latent virtutes, sed dum pulsatur adversis, detegitur. Patientiam habere cognoscitur, dum injuriam sustinet, et non invidet, nec ab ira superatur; humilitatem, dum æquanimiter fert con-

temptum, nec exaltationem affectare deprehenditur. A obedientiam per impletionem ejus in adversis, charitatem per inimicorum dilectionem, dilectionem Dei per mandatorum observationem, compassionem proximi per necessitatis subventionem. Sic per opera probatur perfectio. Et secundum Job ossa quæ tecta fuerant nudantur (*Job xxxiii*), id est virtutes quæ latuerant manifestantur. Habet etiam ruborem mali punici in genis anima, cum erubescantiam non fugit pro Christo, objectionis, paupertatis, contumeliarum, afflictionum et laborum. In his enim sibi complacet pro Christo, et hoc rubore libenter perfunditur pro ejus amore, qui in passione rubuit suo sanguine pretioso pro illa fuso. Ita ad similitudinem mali punici boni foris rubent, sed intus diversis donis gratiarum candent. Comparatur autem eorum afflictio non integro malo, quia similia Christi passioni non pertulerunt, nec sicut ille pleni gratia fuerunt, sed de plenitudine ejus omnes acceperunt. Christus enim in patiendo malo punico potest assimilari, quod plenum atque integrum est, quia plenus erat gratia, quæ ei non ad mensuram data est. Et totus in poena rubuit, quia non parva pro nobis, vel partem dolorum, vel laborum sustinuit, sed tanta et tam gravia, ut nullus unquam dolor fuerit sicut dolor ejus. Acerbior fuit, et excessit dolores omnium hominum quos ab initio sæculi usque ad finem ejus passuri erant. Oportebat autem acerbiorum ejus esse dolorem, ut omnium dolores portaret, quia erat hostia sufficiens pro omnibus, sed non efficiens. Non enim omnes salvos fecit, quod tamen per ipso stat, qui non salvantur. Ab hora namque natiuitatis, laboravit inopia, fuga, persecutionibus, fame, siti, laboribus multis et adversitatibus. In corde etiam passus est, quia incomparabiliter afflicti sunt de hoc quod acerbiter passionis suæ antequam sustinet novit, et quod hanc passurus erat certissime scivit. In passione quoque non est cruciatus in parte corporis, sed in toto corpore. Non enim tantum transfixa sunt clavis membra, sed ipsum quoque corpus pertulit extensiones, poenam et flagella, et caput præter alapas, et oculorum velamen, etiam spinarum sustinuit punitiones et vulnera. Quia ergo tam graviter, et tam multipliciter passus est Christus, ideo omnis electorum afflictio, quam pro Christo vel Christi exemplo pertulerunt fragmini tantum potest comparari, quia respectu eorum, quæ pertulit ille, parva erant quæ pati poterunt et tantum modica pars eorum. Unde dum ista considerant et cognoscunt, parvipendunt omnia quæ pati possunt, et dum cogitant illius celsitudinem, et eorum quæ pertulit magnitudinem, et quod hoc, sicut beatus Job loquitur passus est absque iniquitate manus suæ (*Job xvi*), quodque contritus est propter scelera nostra, et hvore ejus sanati sumus (*Isai. liii*), semper deprimunt quod ipsi agere possunt. Delectat eos pro illo adversa sustinere, accendantur ad majora ex ejus amore, et semper humiles manent in se, foris laboribus et afflictionibus rubent,

intus virtutibus candent, mala patientur, bona agunt, et sibi vilescunt. Fragmini mali punici comparantur genæ devotæ animæ. Et præter hæc intrinsecus habet diversa merita et dona Spiritus, perfectionem amoris Dei, et desiderium pro illo moriendi.

Quod si non conceditur in corpore, facit sibi martyrium in mente. Mortificat carnales appetitus, propriam voluntatem, vitia cordis, pravos mores; lactatur cum propria carne, et cum inimico indesinenter eam impugnante. Martyrium quoque abstinentiæ invisibiliter habet in mente, dum reprimit oblectamenta terrena cordis, et motus sensualitatis, dum renuit omnes consolationes, quæ carnaliter delectant. Spiritualiter patitur, dum frigitur in mentis sartagine zelo animarum, dum cruciatur de contemptu justitiæ, de prævalente malorum iniquitate. Martyrium quoque passionis obtinet, dum affligitur pro peccantibus, dum compatitur infirmantibus, dum condescendit quacunque necessitate laborantibus. Latet item, nec foris apparet qualiter omnis gloria ejus sit ab intus, et quod filia sit regis superni, quomodo ei serviat, non timore pœnali, sed dilectione filiali; quod justificationes Dei facit, non tantum propter retributionem, sed voluntarie Deo sacrificat et constitetur, id est, laudat eum quoniam bonus, diligens bonum propter bonum, et delectatur ipso bono et Dei beneplacito. Denique in Deo tantum gloriatur, non in sæculo, vel aliqua re, sine commodo exteriori vel terreno. Item testimonium habet conscientiæ bonæ nihil quod conscientiam remordeat, nihil quod contra Deum esse credat agens, nihil aliter quam secundum Deum intendens. Multipliciter etiam meretur occulte in corde; quia, solo Deo teste, multa intendit interiorius vel gerit. Meretur enim motibus desideriorum, contemplatione supernorum, cordis compunctione, amoris Dei delectatione, proximi compassionem atque orationem, voluntate efficiendi aliquid quod non valet; quia tamen ante Deum tantum facit, quantum intendit; recte ex quanta charitate intendit tantum meretur, quia tantum fecisse judicatur. Habet etiam occulta merita in corde, quæ quamvis lateant, a Deo sciuntur; quia, ipso solo teste et conscio, in occulto multa quæ merita sunt geruntur. Quot sunt modi quibus se occulte propter Deum in corde, vel in opere humiliat, vel humiliata ab aliis libenter id tolerat, multoties etiam injuriata tacet, cum rationabiliter respondere posset ne patientiæ virtutem deserat? Interdum etiam, cum major fuerit injuria et melior excusationis causa, non se defendit vel excusat, sciens quod tunc magis in ipsa virtus proficit, et meritum crescit. Cum verbosi sint amici ad Deum stillat oculus ejus. Amici enim sunt hi qui injuriantur, quia de his lucrum facit, nec nocent, sed obsequuntur: quia enim verbis obstrepunt oculo intentionis ad Deum stillat quem conscientiæ novit testem et occultorum remuneratorem. Novit pro loco et tempore nunc silere, nunc loqui, nunc se opponere quibusdam

causis, nunc tolerare, nunc aliquid agere, nunc intermittere, in quo non negligentia ducitur, sed discretionem utitur et pura intentione. Hæc sunt quæ intrinsicè latent, et commendant sponsam in oculis interni arbitri, qui occulta videt.

CAPUT XXI.

De profectu, et fortitudine bonorum, et scripturæ documentis.

Sicut turris David collum tuum, quæ ædificatur cum propugnaculis (Cant. iv). Collum caput et membra connectit. Unde per collum designantur qui vel prædicatione, vel admonitione alios convertunt, et capiti Christo jungunt. Ili sunt sicut turris David, fortes in gratia, et sublimes ante Deum: nihil enim sic placet Deo sicut zelus et lucrum animarum. Turris hæc est spirituale ædificium, constructio videlicet et cumlatio bonorum operum, augmentum gratiæ et perfecta dilectis Dei et proximi. In his per gratiam Christi solidati sunt tam prædicatores quam alii devoti atque perfecti pro modo suo et possibilitate, aliorum conversioni sollicitè insistentes. Hæc turris David, qui interpretatur *manu fortis*, et significat Christum qui nos confortat, ut in Christo omnia possimus, et in quo omnis ædificatio constructa crescit et proficit. Hæc turris non tam ipsorum quam Christi esse dicitur ex eo quod Christi potius quam ipsorum virtute perficitur. Non ego, ait Paulus, sed gratia Dei mecum (*I Cor. xv*). Et Job: Ecce non est mihi auxilium in me (*Job vi*); unde et alibi quod in se fiduciam non haberet manifestat, dicens: Desperavi (*Job vii*). Qui per hoc quod de se desperavit, melius in divina spe convalluit. Quantum fideles de se diffidunt, tantum in divinæ spei adiutorio confidunt, et quantum de se infirmantur, tantum fortes sunt et potentes in Deo. Sicut enim quod seminatur nisi prius moriatur, ita proficere volens non roboratur, nisi prius in se infirmetur, et ex hoc humilietur, nec in Deo proficit, si non prius in se deficit, et defectum suum cognoscit. Impossibile est igitur quempiam de seipso triumphare posse, donec experimento didicerit propria se virtute obtinere non posse triumphum. Itaque infirmitatem cognoscentibus, et per hoc se humiliantibus, et in se non confidentibus robor præbet Christus, ut carnaliter esse fortes desinant et spiritualiter convalescant ita dum de se desperant et in Christo sperant, mutant fortitudinem, et assumunt pennas ut aquilæ atque volant. Qui enim fortes fuerat in quærendis terrenis, fortes fiunt in appetendis supernis et cælestibus: *Elegit suspendium anima mea, ait beatus Job, et mortem ossa mea (Job vii)*. Quia dum intentione ad superna suspendit, fortitudinem carnalem in se mortificavit. Hæc autem carnalis mortificatio non statim, nec sine labore obtinetur. Nemo enim repente fit summus, nec scalæ summitas volando, sed gradatim ascendendo scanditur. Seipsum ergo necesse est ut quisque proficiens vincere studeat, et voluntates suas frangere, nec tantum majora peccata, sed etiam minora ob-

lectamenta cavere. Quantum enim a voluntate propria, vel delectatione, vel consolatione carnali etiam in minimis vincitur tantum a robore deficit, et mente infirmus fit. A quo enim quis superatur, et ejus servus efficitur, et quantum superatur, tantum ad hanc servitutem perducitur. Item, quantum parvis suggestionibus inimici succumbit, tantum hunc contra se robustum facit, sicut Job in persona talis dicit: Irruit in me quasi gigas (*Job xvi*), ut ei jam resistere non valeat, cui cedendo frequenter contra eum vires dabat. Qui ergo molliter et dissolute vivendo inimico contra se vires præbuit, versa vice ut contra hunc roboretur, et illi resistat a minimis incipiat, et frequenter in talibus prævalere conetur, quatenus usu vincendo roboretur, et de minorum victoria ad majora vincenda paulatim convalescat. Debet quoque assuescere corporis oblectamenta, et commoda declinare, et voluntates cordis frangere. Quantum in his prævaluerit, et se fregerit tantum infractus et fortis spiritualiter erit. Quoties ergo vel motibus cordis carnalibus, vel inimici suggestionibus resistit, toties contra vitia, vel tentamenta sibi robor addicitur. Debet etiam pusillanimitatem et femineam molliem devitare, et opportunis laboribus et afflictionibus corporis assuescere. Si enim a pusillanimitate vincitur, paulatim deficiet, et a virtute spiritus enervabitur.

His modis prædictis de infirmitate convalescere debet anima, et in robor transire virile, quæ turrim spiritualis ædificii cupit in se construere. Quæ turris licet manus fortis Christi dicatur, quia auxilio et virtute ejus perficitur, oportet nihilominus ut etiam omnis hominis industria et labor adhibeatur. Hæc omnia vicerunt perfecti, quia et corpus spiritui servire coegerunt, et cordis motus illicitos rationi subegerunt. Turri igitur comparantur prædicatores vel alii devoti, qui conversioni aliorum intendere student, quia firmi et excelsi per meritum debent esse, qui alios ad superna et cælestia student erigere. Habet autem hæc turris propugnacula (diversa scilicet Scripturæ documenta) quibus se contra hostes defendat, et ex quibus hostes impugnet et feriat. Videt enim in Scriptura sacra laqueos et calliditates hostium quibus homines decipiunt, nunc per aperta mala, nunc per occulta, nunc aliis atque aliis modis. Unde Dominus in Job contra militem Christi inimicum nunc pugnare ex pharetra per insidias perhibet, nunc ante faciem ejus hastam vibrare (*Job xxx*), quia alia vitia sub specie virtutum contegit, et alia, ut sunt aperta, ejus oculis objicit, et si quem aperta pugna non decipit, clypeum ei opponit, ut si resistentis pectus feriendo non perforat, saltem quibusdam objectionibus iter proficientis intercludat, et alienis cogitationibus, seu occupationibus impediatur. Suggestit enim aliquid quod hominem delectat, vel utilitatem habere videatur, ut ab utiliori quod intendebat facere avertat. Sed Dominus sacrum eloquium condidit, in quo argumenta demonum detegit, et remedia quibus ei ob-

vetur opponit. Quot enim tentationum ejus possunt A se argumenta, tot in Scriptura contra hæc reperiuntur documenta. Ipse etiam Dominus tentatus ex Scriptura inimico respondit. Nam cum lapides in panes enim commutare suaderet, hunc ex Scriptura confudit (*Matth. iv*). Cum itaque nobis esum panis (id est terrenæ delectationis) suggerit, cogitemus beatos nos magis si labores manuum nostrarum manducemus, si videlicet de tribulatione laborum spei consolatione, et gaudiis reficiamur. Qui enim ex Scriptura intelligit, quam mercedem pro labore suo exspectet, et quod pro singulis laboribus mille annorum computatio in æterna felicitate, et amplius respondeat, jure melius laboribus suis quam terrena delectatione reficitur, et jucundius hunc manducat. Illud ergo beati Job recolamus: *Panis ejus in utero vertetur in fel aspidum intrinsecus (Job xx)*. Quia terrena delectatio in fine retributionis amara, demonum persuasio fuisse cognoscitur, dum hanc pasti ad æterni cruciatus amaritudinem perducuntur. Hæc duo testimonia Scripturæ quasi duo propugnacula sunt, quibus ab hoste defendamur, et eum vincamus. Item ex Scriptura docemur quod deo: sum nos inimitere suadet inimicus, cum affectare miracula suggerit. Nam legimus quod melior est infirmitas conscientiæ signorum vanitate. Paulus quoque docet nos relinquere quæ retro sunt, et extendi ad anteriora (*Philip. iii*), ad virtutem scilicet perfectum, non ad gloriam miraculorum. Signa enim dantur propter infideles, ut per hæc C convertantur ad fidem, sed virtutes animæ requiruntur a fidelibus (*I Cor. xiv*): nam sine istis non est salus. Signa vero interdum facta sunt ab infidelibus, sive etiam reprobis, utpote ab Alexandro Macedone et Juda proditore, et aliis multis, qui ad damnationem hæc faciebant. Ab aliquibus fiebant propter circumstantium fidem sive utilitatem. Interdum quoque fiebant per dæmones signa, sicut scriptum est, quod quidam spiritus dæmoniorum sunt facientes signa. Inter fideles itaque et maxime inter spirituales hujus temporis signa merito suspecta sunt, maxime illa quæ ostentationem habent, nullam autem utilitatem, quæ scilicet feminis istis contingere dicuntur, et quod a dæmonibus potius fiant quam a Deo ostenditur. Sunt enim his diebus D aliqui, juxta Apostolum, qui attendentes ad quosdam spiritus errorum, a veritate quidem auditum avertunt, ad fabulas autem et rumores novorum convertuntur, quia miracula quædam sive a dæmonibus facta, sive a quibusdam quibus contingere videntur conficta, magis quam morum perfectionem et virtutes mirantur et attendunt. Dicit enim B. Gregorius quod perfectio sit non quidem facere miracula, sed unumquemque sicut se diligere, vera de Deo cognoscere et meliora de aliis quam de nobis sentire.

Item dicit quod tantum quisque perfectus est, quantum perfecte sentit dolores alienos. Et item quod ille vere est perfectus, qui erga imperfectio-

nem proximi impatiens non est. Charitas ergo, humilitas, patientia et cæteræ virtutes, atque perfecti mores perfectum faciunt hominem, non miracula. In virtutibus itaque salus est, super has roboratur et firma consistit anima in miraculis non solidatur vel fundatur, sed elevatur et supervacuum et inane levatur. Deorsum ergo se mittunt qui affectant miracula sine utilitatis causa et supervacuum suspenduntur, non in solido et tuto consistunt, ut retrocedant, non in antea ut de virtute in virtutem eant. Sed econtra nos docet Scriptura non tentare Deum in exhibitione miraculorum, sed magis perfectioni virtutum studere, et in implendis mandatis operam dare. Tertiæ quoque tentationi obviare nos docet sua responsione Dominus, cum dicit: *Dominum Deum tuum adorabis (Matth. iv)*. Ubi enim Deum adorandum dicitur et regna mundi contemnit, ad cultum Dei provocat, et veras divitias quærere, falsas contemnere docet. Si enim Deum colamus, et illi serviamus interminabiles divitias possidebimus, quia de singulis operibus bonis majus nobis dabitur præmium quam sit mundi regnum. Denique de singulis qui salvabuntur habebimus singulare gaudium, et de singulorum abundantia magis ditabimur, quam si toti mundo dominaremur. Hæc Scripturæ testimonia atque exempla propugnacula sunt, quibus nos ab hoste defendamus, et alios instruamus et accendamus, et in hostem jacula mittamus, unde ipse inimicus in Scripturæ intelligentia nos impedire conatur, ne in ejus eruditione proficiamus terrenis cogitationibus vel carnali scientia puritatem spiritualis intelligentiæ maculans et offuscans. Sed cum Redemptor noster ab eorum tentationibus nos defendit, tunc mens hanc scientiam apprehendit, sicut in Job legitur: *Erit Omnipotens contra hostes tuos, et argentum coarcebrabitur tibi (Job xxii)*, id est charitas et puritas divini eloqui. Deus ergo suos, dum intelligentia sacræ Scripturæ erudit, et pabulo reficit, cantos pariter et fortes contra tentationes facit, sicut recte in Job legitur: *In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii (Job v)*, ut dum verbo Dei reficiuntur, in bello tentationis non superentur. Quoties ergo tentationibus inimici resistimus eumque confutamus, tam ex Scripturis edocti quam a Deo adjuti, toties enim percutimus et vulneramus, et retorquetur in eum pœna quæ nobis infligeretur si ab eo vinceremur: hæc Scripturæ documenta ac testimonia propugnacula sunt quibus miles Christi se munit et tuetur.

CAPUT XXII.

De vera perfectione et exemplis perfectorum.

Mille clypei pendent ex ea (Cant. iv). Clypei virtutes sunt quibus contra vitia seu tentamenta defendimur. Per millenarium vero earumdem perfectio designatur. Si enim fundatæ fuerint virtutes in anima, perfecte se despicit, et vere humilis est, minus læditur vel gravatur, robur non habent contra hæc vitia, seu tentamenta, et qui perfecte se

despicit, et vere humilis est, minus læditur vel gravatur, si contemptus habeatur. Superbiæ enim jaculo non perforatur qui in humilitate fundatus humilitatem exaltationis intelligit, et de contemptu vel abjectione gloriatur sicut scriptum est: *Glorietur humilis in exaltatione sua* (Jac. 1). Qui enim inimicos diligit, invidiæ aditum obstruxit; quia invidia non penetrat pectus quod charitatis perfectione munitum invenerit, nec injuria aliquatenus commovebitur, qui virtute patientiæ fundatus etiam de opprobriis lætatur. Item, sua querere non potest qui per charitatem sua aliis cupit esse communia. In cæteris virtutibus munitus est miles Christi ut contrariis vitiis obviare possit, et qua parte illum impugnant in ea parte virtutibus repelluntur, et repulsa resiliunt. Mille itaque clypei pendent in hac turri, cum omnes virtutes homo obtinuerit et perfecte assecutus fuerit, ut nulla parte vitiis ac tentatori locus patere possit. Quantum enim in aliquo indomita sunt vitia, ut carnales appetitus, tantum erga eum potentiora sunt, et robor habent vitia ad impugnandum eum. Cum vero devicta fuerint et mortificata, et contrariis virtutibus illuminata, tunc si forte tentant, vel impugnant illico resiliunt, nec prævalere possunt. Qui vero in virtutibus infirmatur, et vitia quidem nondum edomuit, in seipso gerit unde tentetur et infirmus sit. Hinc est quod apostolus dixit unumquemque tentari a concupiscentia sua (Jac. 1), sibi videlicet adhuc insita, nec plene devicta. Donec enim virtus ac vitium in homine certant, nec quietum locum virtus obtinet, necesse est hominem multis tentationibus concuti ac fatigari, et nunc superiorem, nunc inferiorem esse. Cum vero virtutes perfecte possederit, tunc carnaliter perfecte premit, et ejus incursus superat, ac repellit. Hæc itaque signa sunt perfectionis, si vitia ita subegerit, ut tentatus sive a carnis concupiscentia, sive gula, sive voluntate propria, sed propinquo affectu, vel carnali aliquo motu robustum se contra hæc sentiat, et facile sub se hæc comprimat. Item perfectus vir regitur ratione, imperfectus vir sæpe sensualitate ducitur, et ab hac aggravatur. Debet enim perfectus vir caput esse membri, id est sensualitatis, et hanc sub se habere et ratione comprimere. Ut autem hanc regat et comprimat, ideo illuminari et roborari hanc oportet a Christo, ut motus carnales cognoscere possit et cognitos refrænare. Si enim Christus caput sit viri, et rationem regat, vir quoque, id est ratio inferius suum, sensualitatem videlicet consequenter regere poterit, et quantum spiritum Christi acceperit, tantum ad hanc comprimendam vires habebit. Perfectus ergo est qui virtute spiritus et voluntates carnis, et voluntatem cordis potenter comprimit. Item hæc, scilicet, signa perfectionis, si de bona conscientia non de falsa justitia, vel præsumptione fidei procedant, mortem habere faciunt in desiderio, et vitam in patientia propter Deum et fraternam utilitatem. Quia igitur talis est miles Christi qui prædictas virtutes

A atque perfectionem assecutus est, turri quæ mille clypeis munita est comparatur. In qua turri omnis armatura fortium esse adiungitur, fortium armatura est sublimis operatio honorum, et eorundem exempla virtutum, hac armatura se studet miles Christi munire, qui vitam propriam studet horum exemplo reformare. In his videt quisque quales labores cordis, et afflictiones, qualesque pertulerunt tentationes, quam viriliter decertaverint, et voluntates fregerint, et in præceptis adimplendis laboraverint. Quanta in eis fuerit vitæ munditia, cordis puritas, et omnis perfectio virtutum. In solitudinibus, seu in monasteriis quanti fuerint qui nunquam pane sunt saturati, nunquam somno plene refecti, nunquam vestibus calefacti, nunquam lecti suavitate oblectati, quia cum his egentes et afflicti essent, virtutum perfectione et gratiæ plenitudine divites; dæmonibus imperantes, infirmos curantes, et mente in cælo conversantes. Horum omnium et cætera exempla sunt fortium arma, quæ miles Christi penes se habet, quibus utitur, armatur, munitur contra hostes animæ, contra mundum, contra seipsum. Qui exempla hæc penes se habuerit, qui tales semper attendit otio tepere non potest, nec inermis ac dissolutus ante hostes perire. Habent quoque mali arma sua, membra scilicet, quæ exhibent arma iniquitatis peccato. Oculis namque vident ad concupiscendum malum, lingua utuntur ad detrahendum, convitiandum, vel ad vana, vel inutilia loquendum, aures habent prurientes ad audiendum nova, sive nocua, pedes eorum ad malum currunt, et manus operantur iniquitatem, quorum dextera dextra est iniquitatis. Denique corde simul et corpore militant peccato, ac per hoc diabolo; horum arma non muniunt, sed occidunt, tantoque gravius his armis aliquis vulneratur, quanto talibus familiaris jungitur. Qui enim malis sociatur et eos attendit, a bono separatur.

D Duobus quippe modis nocent, quia exemplo corrumunt, et falsa laude seducunt. Quia enim bonum ignorant, optimum illum prædicant qui non fuerit, et illum bonum, qui fuerit malus nimis, quorum laudibus dum afflictus fuerit aliquis, paulatim sui cognitione privatur, et talem se credit qualem se audit. Sentit enim de se, non secundum proprii cordis testimonium, sed secundum iudicium eorum qui de se sic vel sic opinantur. Unde plurimi de seipsis falsa opinione moventur. Quæ enim præ oculis sunt, ad hæc facile animus inclinatur, ut hæc attendat, vel secundum hæc sentiat. Unde necesse est ut magis oculis cordis studeat fortes et perfectos inspicere, et eorum virtutes sive facta coram se ponere et attendere. Malos si attendit et eorum iudicio se credit, decidet et seducetur, et ad deteriora devolvetur, bonos si cogitat, humiliabitur et ad bonum promovebitur. A malis ergo sive dissolutis debemus animo alienari, et hos (quamvis juxta positos) ignorare, ab eorum consideratione aspectum avertere, cordis vero oculis bonos inspicere, et eorum con-

versationem considerare atque virtutibus studere. Inter hos debemus mente conversari quorum conversatio in cœlis est, et ita, juxta quod scriptum est, ambulare cum bonis. Si cum bonis talibus assidui sumus, et hos quasi notos sciamus, et desiderio atque amore eis sociemur, utique assimilabimur, ut cum sanctis simus sancti, cum robustis perfecti. Hoc ergo modo nos debemus ad eos conferre, et eorum ad nos exempla transferre, et quasi arma quibus spiritualiter militemus penes nos collocare. Ita cum his conversatur miles Christi, et, sicut in Job legitur inter lapides commoratur (*Job VIII*), lapides utique vivos atque ad structuram cœlestem pertinentes, firmos, atque quadratos, sectis et amputatis vitiiis et carnalitate. Cum his corde ambulat, inter hos commoratur, non inter lapides terrenos, homines, scilicet carnales qui de terra sunt et terra loquuntur, et terreno more agunt atque sentiant. Inter hos commoratur qui eorum favoribus vel moribus delectatur. Bonus autem inter lapides commoratur cum quibus sibi pactum est, sicut ad Job dicitur: *Cum lapidibus regionum pactum tuum (Job V)*. Cum lapidibus regionum pactum habet quicumque ad ædificium supernæ civitatis pertinet, ut scilicet firmos ac fortes qui per mundi regionem sunt vel fuerunt imitetur et eis assimilatur. In hac ergo turri, viro videlicet perfecto omnis armatura est fortium, id est exempla et opera viriliter in Deo certantium. Horum constantiam in laboribus, patientiam in adversis, temperantiam in prosperis, charitatem erga inimicos, obedientiam in duris, tolerantiam in injuriis, devotionem mentis, sublimitatem contemplationis in memoria collocat, hæc cogitat, in his se exercet, hæc imitari studet, et horum exemplo in militia spirituali se devotum ac strenuum exhibet: bonorum enim exempla ædificant, instruunt et accendunt. Hanc ergo fortem armaturam penes se habet, et hac utitur, ut meritis horum æquetur, et præmiis donetur.

CAPUT XXIII.

De pietate bonorum, et maxime beatæ Virginis.

Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ (Cant. IV). Hi sunt ubera quos superius collum dixerat, doctores sed et perfecti alios ad bonum admonitione convertentes. Hæc ubera lacte replentur charitatis quo juniores et teneriores reficiunt, et quasi matres lactant et alunt. Non habet hæc ubera anima adhuc carnalis, donec crescat in gratia, et sanguinem carnalitatis convertat in lac devotionis. Cum vero in gratia creverit, et pietatem conceperit, tunc mater fit, lactat teneros, consolatur desolatos, contumeliis pulsata vel injuriis affecta patientiæ et compassionis lac fundit, non sanguinem carnalis commotionis. Quia enim pietatis lacte repleta est, dulcedinem exhibet quam accepit, magis miseris se dolentis compatitur quam injuria moveatur. Est in eo qui injuriatur nequitia

A cordis, et est miseria animæ. Sustinens quoque in se habet unde moveatur ad iram, sive ad clementiam. Si potius indignatur quam compatiatur, carnalis est, et miseriæ peccati etiam ipse obnoxius; quia sicut ille peccat per nequitiam, ita iste per iram et impatientiam. Sanguis sanguinem tangit, id est peccator peccatorem. Tactus probat quisque qualis sit. Si ubera haberet tactus, id est injuria pulsatus lac funderet. Cum autem injuriam patitur, et non compatitur; dolet et non condolet, quia pietatis lac non effundit, probat se habere non ubera, nec matrem esse, sed sororem adhuc parvulam et ubera non habentem. Quia ergo anima perfecta desuper accipit gratiam quam aliis refundit, et sic ipsa quoque lactatur, merito hinnulis comparatur, qui ad lac currunt, et alta petunt. Surgit enim unde ipsa crescat, et alios reficiat. Duo hinnuli sunt activi et contemplativi, qui utique ad lac gratiæ currere non cessant, hoc desiderant, et ad perfectum semper tendunt, et superna petunt. Semper se novos, semper incipientes et insufficientes se reputant, quia ad anteriora se extendunt, donec occurrant in virum perfectum, donec profecto perveniant ad perfectionem; nunquam arbitrantur se apprehendisse, sed apud se dicunt se tantum incœpisse, apud se parvuli semper sunt, id est humiles, et ideo lac gratiæ quærunt, ad hoc tendunt, hoc sugunt: unde quia ad hoc lac indesinenter currunt, hoc percipiunt, et hoc reficiuntur, ac ita dulcedine hujus replentur ut ejus abundantia aliorum inopiam supplere sufficiat. Hi sunt hinnuli capræ; id est, Ecclesiæ, quæ alta petere solet, gemelli; quia eadem doctrina reficiuntur utrique, sicut gemelli nutriuntur eodem lacte. Ita enim erudit Scriptura sacra contemplativos sicut et activos, et ideo inveniunt utrique quo spiritualiter nutriantur. Hi autem pascuntur inter lilia. Per lilia quæ nitent et odorem habent, munditiam bene viventium et odorem virtutum accipimus. Inter quæ pascuntur hi gemelli, quia in munditia bonorum et bono odore conversantium delectantur. De horum salute, pariter et boni exempli odore gaudent, et quod aliis præbent in his lætantur, inter hæc delectabiliter reficiuntur. De malorum enim interitu torquentur, de bonorum vero profectu et prosperitate gratulantur quandiu degunt in hujus mundi exsilio et cæcitate. Et hoc est quod sequitur, donec aspiret dies, et inclinentur umbræ. Donec deficiat ignorantia et miseria præsentis vitæ, et luceat dies æternitatis et divinæ cognitionis. Possunt autem hæc ubera ad beatam Virginem transferri. Ipsa enim habet duo ubera geminæ dilectionis lac fundentia, quia reis impetrat veniam et justis gratiam. Quæ ubera sunt sicut duo hinnuli capræ; hinnulos hos intelligere possumus angelos et hominum animas ad regnum jam translatas. Qui bene hinnuli dicuntur, quia montem cœlestis habitationis conscenderunt, et divinæ contemplationis dulcedine reficiuntur sicut hinnuli et alta petere solent et lacte nutriuntur. Hi hinnuli gemelli sunt capræ, id est Christi a quo pariter capiunt et sugunt lac geminæ

dulcedinis, divinitatis scilicet et humanitatis. Caprea enim est Christus, quia salit in montibus et transiit colles. Et ita saltum dedit in uterum B. Virginis. Et de hoc in mundum, et de mundo in cœlum, ubi pascit hinnulos istos cœlesti lacte. Itaque cum tam angeli quam sanctæ animæ pro peccatoribus solliciti sint, et eis tam meritis, quam intercessione subveniant, credendum est beatam Virginem tantum in hoc posse, quantum utramque hanc creaturam, imo utraque potior judicatur, quia utraque per hanc reparatur, et angelorum ruina per hanc restaurata est, et humana natura reconciliata. Quid autem mirum si beata Virgo, et peccatoribus reconciliationis, et piis gratiæ lac fundit, quæ mundum reconciliavit, et ipsam gratiam peperit, imo ipsum fontem gratiæ qui distenditur per mundum et extenditur usque ad mundi terminum? Est enim beata Virgo paradus de qua egreditur fons iste, qui deinde dividitur in quatuor capita, quia de corpore Christi quod de ipsa processit, profluxit fons sanguinis qui sacramentaliter inde fluxit in quatuor mundi partes ad abluendum pariter a peccatis, et infundendam gratiam suis. Merito ergo misericordia ejus cursui hinnulorum comparatur, per mundum currit, mundum irrigat et infundit. Hinnulorum velocitati comparatur, quia velocius occurrit ejus pietas quam invocetur, et causas miserorum anticipat; hinnulis vero comparatur, quia dulcedinem bonitatis quam impendit, ipsa desuper sugit. Hæc autem sunt ubera tua, o beata, id est pietas, quibus miseros lactas, dum misericordiam eis impetras, lactas miseros et ab ipsa misericordia lactaris, ad ipsa percipis quod refundis. Prærogativam singularis gratiæ meruisti, quia privilegiata es præ mulieribus, ut non mulierum, sed virgineo lacte alueris nec hominem purum, sed Deum. Unde quam singulare hoc, quia nec primam similem hæc visa est nec habere sequentem. Merito ergo tantum posse quantum angeli sancti, et animæ sanctorum judicaris, et utrisque compararis. Ad te ergo matrem misericordiæ, matrem miserorum clamant exules filii Evæ, clamant ipsæ miseriæ. Habet enim miseria clamorem, et vallis hæc lacrymas: vallis est enim lacrymarum, adeo ut si ipsi miseri non clament, ista auribus tuis non insonent. Non possunt hæc ante te silere, nec auditum tuum latere, eo quod aures audiendi miseras habeas, et te has scire sit eas audire. Sicut enim ubicunque fuerit corpus, congregantur et aquilæ, ita ubicunque fuerit miseria, tua et currit et succurrit misericordia. A Deo pietate replentur ubera tua, ut alicujus miseriæ notitia tacta lac fundant misericordiæ, nec possis miseras scire, et non subvenire. Et quid mirum, si misericordia affluis, quæ ipsam misericordiam peperisti? Carnalia in te Christus ubera suxit, ut per te nobis spiritualia fluere. Cum enim misericordiam lactasti, ab eadem misericordiæ ubera accepisti. Et sicut carnem nostram in te sumpsit, et Spiritum sanctum suum nobis dedit. Cum materiale lac ex te Deus

suxit, spirituale pariter filiis Dei per te fluere cœpit. Ex eo miserorum mater facta es, et miseros alere misericordiæ lacte cœpisti. Et cum misericordia Dei sit ab æterno, amplior esse cœpit ex tempore. Et cum ex te cœpit initium ejus quoque largitas per te sumpsit augmentum. In te ergo concrevit lac diviniæ misericordiæ, et ex te nobis profluxit. Ipse prius repleta es, et ex te nobis descendit hæc abundantia. Unde quia lacte hoc inebriaris, et lac istud nobis fundis, et per mundum pietas tua currit, et miseri occurrit et subvenit, merito hinnulis compararis, et lactentibus hædis, pariterque currentibus assimilaris. Sugunt enim lac istud in divina fructione, et nobis occurrunt; quia et Dei contemplatione satiantur nobis occurrunt charitate, et subveniunt meritis et intercessione. Sed cum tam angeli quam sanctæ animæ, circa nos sollicitudine discurrant, et nobis succurrant, utrisque compararis, quia tantum tu sola quantum uterque, et super utrosque potes et efficis. Hi quoque hinnuli pascuntur in liliis, quia salutem desiderant adhuc in exilio degentium, et munda vita, et bonæ conversationis odore a que fama reficiuntur, quod est in liliis pasci. Quod utique agunt donec illucescat dies æternæ beatitudinis, et umbræ fluantur, miseriæ scilicet præsentis vitæ.

CAPUT XXIV.

De mortificatione, et oratione, et perfecta pulchritudine animæ.

Vado ad montem myrrhæ, et collem thuris (Cant. iv). Mons myrrhæ est anima quæ mortificat membra sua quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, etc. Sublimis est ista, et merito monti comparanda, quia calcet et supergreditur terrena et inflama, et ad superna appetenda et cognoscenda sublevat, quærens quæ sursum sunt, ubi Christus est, et hæc sapiens, non quæ supra terram. Terrena judicat, et damnat omnia quæ sunt in hac mortali vita sciens nihil in hac terrena morientium subsistere vel durable esse. Myrrham habet dum in se mortificat carnales affectus, et propriam voluntatem, vel quidquid inferius delectare potest. Solent montes esse alti et aridi, sed loca inferiora humida. Montes ergo sunt devoti, quia alti sunt per amorem supernorum, et aridi dum in se extinguunt, et exsiccat humorem carnalium desideriorum. Hos montes visitat Dominus, et non venit ad humida, quia non manet in locis humentibus Deus, sed diabolus. Unde humorem hunc exsiccare nititur devotus quisque omnibus modis, et aqua spirituali desuper, infundi. Pro hac expandit manus suas ad Deum, et animam suam sicut terram sine aqua, carnalis videlicet humoris hanc gratiam anima sitire sicut terra quæ est sine humore solet aquam desiderare, unde velociter exaudiri meretur, quia deficit spiritus ejus, id est voluntas et appetitus in terrenis atque carnalibus. Arida igitur est terra bonorum, et non habens humorem terrene dilectionis. Non est sicut terra

Ægypti, id est, mundi, ubi jacto semine in morem hortorum aquæ ducuntur irriguæ. Terra *Ægypti* est cor humanum et tenebrosum, ubi semen jacit qui in carne seminat, et radicem suam in mundanis plantat, ubi carnalis delectationis aquas facile ducit per hortum mentis. In promptu est hæc irrigatio, sed quantum ad manum est, tam cito deficit et exsiccat. Mons vero est mens devota ab infimis delectationibus sicca, imo terra illa montuosa quam Dominus Deus dat suis, quia bonos sublevat a terrenis ad appetenda superna quoties ascendit ad cor altum. Hæc terra desuper exspectat pluviam gratiæ, et hanc Dens immittere solet a principio anni usque ad finem ejus a principio scilicet a nativitate tempore usque ad extremum vitæ, et infundere superna irrigatione. Ad quas aquas anhelant corda bonorum, quia, sicut in Job legitur, radix eorum aperta est secus aquas (*Job* xxix), id est occulta cogitatio, et mentis intentio expensa est ad percipienda fluentia gratiæ et dona spiritus. Has aquas sitiunt, et ut has percipere digni fiant a carnalis delectationis aqua arescunt, et vacui sunt. Pro quibus impetrandis etiam ad aquas quæ super cælos sunt oratione, et contemplatione conscendunt omnes spiritus videlicet cælestes, qui laudant Deum et torrente voluptatis ejus inebriantur. Quomodo vero non hunc fontem hauriat, et aquas gratiæ anima percipiat, quæ ad omnes cælestes spiritus aperta est, et se expandit desiderio, et precibus omnes pulsat? Quæ si se denique sic dilatet et expandat, ut sicut sibi ad omnibus gratiam postulat, ita quoque omni homini hanc desideret, et poscat. Nonne tanto largius hac infundi merebitur, quanto ampliori charitate et ad multos dilatatur? Item cum ad omnes illos spiritus extenditur, nonne singulos quibus custodia humana delegata est complectitur? Cum itaque omnibus spiritibus sinum cordis expandit ut spiritualia dona capiat, et gratiam attrahat, et ad singulos versa vice desiderio extenditur, et quidquid obtinere potuerit vel desiderare hoc eisdem concedatur, et refundatur ad salutem sibi commissorum, merito exauditur, qui intercessores suos et advocatos sic juvat, sicut eorum adjutorium et patrocinium flagitat. Optant enim ipsi sibi commissis, misericordiam, et gratulantur collaborantibus sibi circa eorum salutem. Merito talis anima advocatos suos propitios in prece habet, quæ tam præstare cupit quam accipere. Merito beata est anima et Deo grata quæ ita seminat super omnes aquas, et semen orationis jacit, ut nec terræ inimicorum hoc semen subtrahat, sed pro eis quoque ex charitate intercedat. Multum aperitur radix ejus quæ ad hos omnes spiritus expanditur, et ad omnes homines pariter dilatatur, quæ ad aquas superiores spirituum ascendit, et omnium hominum necessitates inferius comprehendit: multum aperitur, cum æqualis ad omnes spiritus intentio pro omnibus hominibus dirigitur, et æqualiter omnibus hominibus sicut sibi gratiam obtinere conatur. Cum igitur radix

A animæ ita aperitur, et tam multipliciter expanditur, et ad aquas scilicet Spiritus sancti, ad aquas sanctorum spirituum, ad aquas populorum (quæ enim populi sunt) merito multum placet Deo, multum infunditur aqua gratiæ, multum dilatatur charitate. Mons sublimis est appetendo superna, myrrham pariter et thus habens, dum in se omnes mundanos et vitiosos affectus mortificat, et devote pro omnibus orat. Unde ad hanc Christus merito divertit, ad hanc venit, utpote pulchram in oculis ejus, et gratam atque adventu ejus dignam. Unde eam commendat, dicens! *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te*. Minus pulchra est mulier siquidem corporis forma venustatur, sed vultu palleat. Cum vero tam corporis elegantiam habuerit, quam genarum ruborem, tunc perfectius decora judicatur. Sic anima cum per dignam pœnitentiam a peccatis mundata est et peccati corpus destruxit, quasi corpore pulchra est. Et cum etiam per quotidianam confessionem a quotidianis peccatis sit mundata, et pro his verecundiam patitur, quasi rubore genarum simul decoratur, ut tota pulchra merito dicatur: *Et macula non est in te* mortalis peccati, nec venialis quoque perseverat, quia se quotidie per pœnitentiam et contritionem lavare et mundare non cessat. Quin etiam tanto plenius a venialibus mundatur, quanto magna charitate erga proximos afficitur, et pro eis orando salutem obtinere conatur. Tota item pulchra est quæ per opera bona, et virtutes ornatur, et per humilitatem et confessionem peccatorum (quibus maculata fuerat) decoratur. Judicando enim peccata sua, et se pro his humiliando non solum a peccatis mundatur, sed et humilitatis ornatum acquirit unde etiam decoratur. Et non est in ea macula, elationis videlicet. Ab hac enim immunis est, dum per desiderium ad majora agenda semper accenditur, et parva reputat quæcunque egerit, dum Salvatoris beneficia, et labores pensans se digne respondere his non posse cognoscit. Tota ergo pulchra est et sine macula, dum etiam hanc malorum memoria decora, et de bonis quæ gesserit nulla elatio maculat.

CAPUT XXV.

De corona beatorum, et quomodo pollutio et alia quædam sunt mortalia.

Veni de Libano, sponsa mea; veni de Libano, veni (*Cant.* iv). Libanus mons est, in quo crescunt myrrha et thus. Dicitur autem Libanus *candidatio* vel *dealbatio*. Vocat ergo Christus sponsam de Libano, cum per mortificationem peccatorum, et carnalitatis, et devotionem orationis mundatam et candidatam invitat ad supernam remunerationem. Quod autem non solum duplicata voce, sed etiam triplicata hortatur ut veniat, immensitatem desiderii et amoris quem habet ad eam insinuat, et ut trina repetitio immensitatis et firmitatis sit attestatio, funiculus enim triplex difficile rumpitur. Item multiplicata repetitio vocationis et gratulationem indicat qua liberationi ejus de præsentī miseria congaudet.

Innuat quoque quanto desiderio hanc celerius fieri optet. Iterum enim atque iterum repetita vocatio accelerantis pariter et congaudentis affectum exprimit. Ideo etiam eam toties vocat, ut iterata vocatione magnitudinem felicitatis ad quam vocatur insinuet. Ut etiam trina vocatio Trinitatis indicet fruitionem, quam perceptura est post laborem, quæ fruitio est æterna beatitudo. Et cum eam vocat, etiam ei de quibus remuneranda sit prænuntiat, dicens: *Coronaberis de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon*. Amanæ interpretatur *inquietus* vel *turbulentus*, et significat amatores mundi qui inquieti sunt, pariter et turbulenti. Inquietudo laboris, et fatigatio est in quærendo mundanas delectationes, et cum eas assequitur quis, non plenam in eis invenit satietatem. Non habita hæc vexant, et habita non satiant. Nam, dum quis in istis desiderio satisfacere cupit, amplius illud accendit. Unde dicitur, quod remedia peccatorum ægritudines sunt. Quia unde peccando aliquis desiderium ad tempus curat, inde majori desiderio peccandi postmodum ægrotat. Quia ergo non habet satietatem, non præstat quietem, nec in mente quæ terrena quærit Spiritus Dei manet, qui non nisi super humilem et quietum requiescit. Non enim capitur a mente quæ inquieta fuerit per terrena desideria, et non illustrat hanc spirituali lumine quæ carnali delectatione repletur. Ubi enim a carnalibus cordis vasa vacua non fuerit, oleum spiritus stare ibi non habet. Neque enim venit sive permanet Spiritus sanctus in homine quando caro est, id est, carnalis. Cum igitur his desideriis anima inquietatur, pariter etiam turbulenta fit, id est obscura et confusa et a veritatis cognitione aliena. Confundunt enim terrena desideria, et cordis oculos obtenebrant, ut nec vel se homo, vel cæcitatem suam, ac miseriam agnoscat. Mens vero honorum in his delectationibus renuit consolari, et ideo mæretur delectari, et gratia illustrari. Damnat enim beatus Job, et maledicit diei carnalis delectationis (*Job III*), et vertit hunc iudicio suo in tenebras, sive noctem, dum pensat ad quantam deducet cæcitatem et miseriam. Per consideratam enim noctem quam sequi considerat hunc diem, destruit ipsum diem, et in se perire facit, et sic ad diem gratiæ pervenit. Sic noctem vertit in diem, et post tenebras noctis quas damnat, merito sperat lucem, et gratiæ percipit illustrationem. Quos igitur terrena delectatio superat Amanæ sunt, id est, inquieti et turbulenti, et horum caput est diabolus, qui per hæc in eis principatur. Cujus suasionibus dum anima devota resistit, nec has respicit, de hoc capite triumphat. Non solum autem de capite Amanæ, sed etiam de vertice Sanir et Hermon hanc coronandam promittit Christus. Sanir et Hermon montes sunt Judææ, in quibus leones et pardi habitant. Isti montes significant fetentes per immunditiam et a Deo atque bonorum consortio segregatos per culpam. Sanir enim interpretatur *setor*, et Hermon *anathematizatio*. De his vero qui

sunt Sanir, alii polluuntur per actum, alii per cogitationem, alii alicui tentationi vel fragilitati consentientes, vel minus legitime renitentes immunditiæ culpam non evadunt. Et actuum quidem immunditia satis patet, nec de his oportet multa dici. In cogitatione vero peccatur mortaliter, vel voluntate peccandi, vel consentiendo delectationi cogitationis, et moram habendo in delectatione. Si enim delectationi cogitationis de mortali consentias, etiamsi actum committere nolis, peccas mortaliter, præsertim si in tali delectatione moram habeas diu postquam hanc ratio deprehendit, et placeat. Si enim duraverit ipsa delectatio ratione non consentiente, vel illam non advertente, mortalis non dicitur. Sic quandoque longior mora venialis est, et brevior mortalis, dum advertitur, et non ei resistitur, sed consentitur. Si autem in corpore pollutio aliqua vigilanti contingat, et seminis fluxus, mortale est, nisi contingat ex naturali quadam infirmitate. Si ergo contingat ex delectatione, mortale est, etiamsi non voluntarium sit quando contingit, si culpa mortalis præcessit, familiaritatis, cogitationis, aspectus et hujusmodi, de qua occasionem habuerit morosa delectatio per quam accidit. Quia enim hæc fuerunt voluntaria, et per hæc morosa delectatio habita, non excusatur ipsum peccatum, etiamsi contra voluntatem contingat. Si quis autem post morosam delectationem de ea contritus fuerit, si postea contingat ei pollutio, et iterum redit delectatio, mortale est, quia in ipsa hora contingendi aliquatenus consentit delectationi ut ei contingat. Si enim non consentit, veniale peccatum est, quia non contingit mortale peccatum, nisi voluntarium. Aut ex infirmitate contingit, et tunc veniale est, aut nullum peccatum, si nulla ibi fuerit delectatio. Potest enim contingere ex infirmitate, et tamen aliqua ibi est delectatio quæ tamen sit venialis. Si quoque dormienti contingat ex culpa aliqua quæ mortalis sit, mortale erit. Sed si contritio interveniat, veniale est, quamvis occasionem exinde habeat, quia abolita est per contritionem.

Simile est de furioso, et ignorante, et omittente. Quando enim furiosus in furia constitutus occidit, vel fornicatur, vel aliquod mortale facit, quamvis tunc non habeat sensum discernendi quæ facit, mortaliter tamen peccat, si in ipsam furiam culpa sua incidit, et in voluntate peccandi mortaliter fuit, et ita ex præcedente culpa reus fit; sic dormienti ex causis præcedentibus pollutio est mortalis. Sic est de ignorante; quia, quamvis in hora sciendi quod debet nolit ignorare, tamen reus est, quia prius scire contempsit cum scire potuit. Et de omittente quando omittit quod debet, quia potisset se ad faciendum sollicitum exhibui se, et sic tempore faciendi non omittit. Sanir ergo sunt fetentes quos polluit diabolus, sive in opere, sive in cogitatione, qui repere legitur pectore et ventre. Hermon vero, qui interpretatur *anathematizatio*, significat illos qui sunt anathematizati, id est, pro-

pria iniquitate a Deo separati, et alii propter manifesta peccata ab Ecclesiae societate per excommunicationis sententiam exclusi. Et de primis dicemus qui per mortalia peccata a Deo disjunguntur. Omne mortale committitur agendo contra præcepta, vel contra conscientiam. Quidquid enim conscientia dictaret mortale, etiamsi veniale esset, qui hoc contra talem conscientiam faceret, mortaliter peccaret, dicente Apostolo: *Omne quod non fit ex fide, id est contra conscientiam, peccatum est* (Rom. xiv), et quod contra conscientiam fit, ædificat ad gehennam. Cætera quæ sunt mortalia, contra præcepta fiunt.

Sunt autem quædam peccata quæ semper sunt mortalia, sicut sunt odium, idololatria, veneficium, maleficium, fornicatio et hujusmodi. Ira vero, impatientia, tristitia, avaritia, gula, superbia, inanis gloria, detractio, et multa talia non semper sunt mortalia, nisi videlicet in his aliquis peccet per gravem contemptum, vel faciat contra præceptum, id est contra dilectionem Dei et proximi. Ira enim non est mortalis quando aliquis movetur circa proximum voluntate et consensu nocendi ei in persona aut in facultate, aut in fama, quia tantum primos motus iracundiæ incurrit. Et ideo sol non occidit super iracundiam ejus (*Ephes. iv*), id est Christus. Simile est de omnibus aliis motibus citra voluntatem, et consensum faciendi contra dilectionem Dei et proximi. Per impatientiam peccatur mortaliter, quando sic per eam exceditur ut virtus patientiæ penitus relinquatur. Per tristitiam, cum ita superatur aliquis, ut nullatenus se in Deo consoletur, sed omnino consentit. Per avaritiam, cum tanta est tenacia ut in arcta necessitate proximo non subveniat, et danda retineat. Per gulam, cum per consuetudinem vel frequenter in crapulam vel ebrietatem labitur aliquis, et infirmitatem suam in hoc expertus non sibi cavet, nec se moderatur, vel cum per ardorem concupiscentiæ cibi aut potus sicut Esau superatur. Et iterum his quandoque modis præpropere, laute, nimis ardentem, studiose. Per superbiam, vel inanem gloriam, cum aliis se præfert, et humanum favorem dilectioni Dei præponit. Detrahendo quoque, vel publicando peccatum alterius per invidiam tunc peccatur mortaliter, vel quando dicuntur alia per quæ nocere intendit personæ, aut famæ, sive cum bonum statum alterius vitium aliquis depravare. Veniale quoque per contemptum fit mortale, sicut dicit Augustinus, nullum peccatum adeo peccatum veniale est, quod non fiat mortale dum placet, si videlicet ita placeat quod illud committeret homo, etiamsi mortale esse sciret, vel veniale fit mortale per occasionem, quia per multitudinem venialium venit ad mortale committendum. Quodcumque ergo peccatur mortaliter, tunc vel fit contra conscientiam, vel per contemptum, vel contra aliquid quod præceptum est, vel prohibitum. Donec itaque primi motus intantum procedant ut contra aliquid horum fiat, non peccatur mortaliter. Sed cum eis ita consentit aliquis,

PATR. CXCVI.

A ut in uno eorum offendant, tunc primum mortaliter peccat. Quocumque autem modo prædicto peccent perversi, anathematizati sunt, et a Deo separati per mortale. Qui vero nominatim fuerint excommunicati, sunt excommunicati majori excommunicatione, et vitandi sunt in oratione, in mensa, in salutatione. Non enim potest orare aliquis in ecclesia talibus præsentibus occulte nec palam. Innocentius tamen dicit in contrarium. Potest tamen extra ecclesiam præsentibus eis, sive audientibus. Pro talibus quoque orare potest occulte, non manifeste, vel aliquo audiente. In his tamen possumus communicari eis quæ pertinent ad eorum absolutionem et salutem. Et si aliquid deberent alicui, potest ab eis repeti et possunt conveniri, non convenire. Sunt itaque perversi Amana, id est inquieti per amorem terrenorum, vel Sanir, id est scientes per immundam vitam, sive Hermon, id est anathematizati per peccatum, sive excommunicationis sententiam. Caput autem sive vertex eorum est diabolus, qui ad hoc tentando eos inducit, et per hoc in eis principatum gerit, cuius suasioni, dum devotus quisque resistit ne peccatis implicetur, de hoc capite quia triumphat coronatur. Leones quoque et pardi sunt dæmones; quia nunc, aperta iniquitate, sævientes quosdam decipiunt, nunc blandis consiliis et variis fraudibus rectos seducunt, sicut et leones feroces, et pardi vario colore respersi sunt. Horum leonum, seu pardorum habitatio sunt iniqui, quorum perversos mores et peccata dum boni non imitantur, sed fugiunt, et interdum tales exemplo et doctrina ad bonum convertunt. De his montibus et cubilibus leonum atque pardorum coronantur, et æternis præmiis donantur.

CAPUT XXVI.

De beatæ virginis Mariæ integra et perfecta pulchritudine.

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te (Cant. iv). Beata Maria virgo tota pulchra fuit, quia sanctificata in utero. Ab utero quoque egressa nec mortale unquam nec veniale commisit. Et ante conceptionem quidem Filii Dei prius per gratiam custodita est a peccatis, post hanc vero ita confirmata est ex virtute Altissimi, obumbrata et roborata, ut peccatum omnino committere non potuerit. Ex quo templum Dei facta est, ita privilegiata est ut nullatenus aliqua macula potuerit deturpari. Tota item pulchra fuit, quia plena gratia, ut nec ullum vel minimum veniale in ea fuerit quominus in ea locum gratia habere potuerit. Cum enim aliquis aliquod veniale committit, tunc non meretur, nec augetur in eo gratia. Tota ergo sua pulchra quam totam possedit gratia, quia nullum in ea locum habuit peccatum. Habuit quoque virtutes sine perturbatione vel passionibus vitiorum, et has possedit amore earum delectata et gratia adjuncta. Ideo in ipsa virtutes erant perfectæ, et in continuum usum transfusæ, ut nihil aliud quam bonum saperet, vellet, vel sentiret. Talis

fuit in virtutibus, tanta quoque fuit ejus charitas, ut non solum ad ejus gentem (Judæos videlicet) extenderetur, sed has ignotas et notas, ad omnes denique homines, ad hos omnes charitas ejus dilatata fuit, pro his sollicita fuit, pro his indesinenter oravit, pro his orando exaudita fuit, dicente ad eam angelo Gabriele: *Invenisti gratiam apud Deum* (Luc. 1), scilicet, quam quærebas. Omnium salutem desideravit, quæsit et obtinuit; imo salus omnium per ipsam facta est, unde et mundi salus dicta est. Tota ergo fuit pulchra, quia mundata in utero, et deinde in sanctitate munditia confirmata, fomite peccati primo in ea sopito, ut non peccaverit, et tandem extincto, ut peccare deinceps non potuerit, angelicam denique in terra adeptam puritatem, et Dei similitudinem in virtutibus et sanctitate ac morum perfectione, justa, pia, prudens, modesta, misericors, sancta mente et corpore. Merito ergo prædicatur pulchra, quæ et divinam et angelicam similitudinem in terris est adeptam. Et quia humilitas locus est gratiæ Dei, adeo ut tantum gratiæ capax sit aliquis quantum fuerit humilis, sicut virtutem hanc perfecte et totam possedit, ita totam eam gratia implevit, totamque decoravit. Hæc est ergo interior pulchritudo mentis. Exterior quoque fuit decor castitatis, candor virginitatis. Tota quoque lucida fuit opere nil tenebrosam habens vel sinistrum, sed totum lucidum et perfectum, ut aliorum aspectibus pateret et exemplo luceret, induta vestitu decorato virtutum et circumdata varietate meritorum. Talem Rex cælestis concupivit tam decoræ, sic vestitæ sol justitiæ se infudit, et in ea se carne vestivit. Nec mirum si lucida fuit quam splendor gloriæ implevit, si pulchra fuerit quam splendorem lucis in se suscepit. Non quoque dubitandum amoris ignem et interiorum candorem exterius etiam in ea lucere, ut quæ puritatem angelicam habuit, vultum etiam angelicum habuerit. Tota ergo pulchra merito dicitur, quia pulchra facie fuit, pulchra mente et corpore. Quæ etiam ipsis principibus tenebrarum terribilis fuit, ut ad eam accedere, eamque tentare non præsumperint. Deterrebat enim eos flamma charitatis, incendebant orationes et fervor devotionis, stupebant immunem a peccatis. Nemo enim tam sanctus qui maculam non habuerit, et defectum præter ipsam. Luna enim quæ nocte splendet, et stellæ non sunt mundæ in ejus comparatione, id est hi qui vitæ sanctitate lucent ut luna vel stellæ, in nocte hujus vitæ obtenebrantur in ejus comparatione. Obtenebrantur enim stellæ, id est sancti, caligine humanæ culpæ, sed B. Virgo tota pulchra fuit, quam totam illustravit, et perfudit sol justitiæ, ut nec maculam habuerit, nec tenebras culpæ.

Super hæc martyrio decorata fuit. Ipsi enim animam pertransivit gladius, non materialis, sed doloris. Quo martyrio gravius passa fuit quam ferro. Quanto enim incomparabiliter amavit, tanto vehementius doluit. Unde sicut non fuit amor sicut amor ejus, ita nec fuit dolor similis dolori ejus. In mar-

tyribus magnitudo amoris dolorem lenivit passionis, sed beata Virgo quanto plus amavit, tanto plus doluit, tantoque ipsius martyrium gravius fuit, unde quia plus omnibus dilexit, et juxta magnitudinem amoris erat vis doloris, gravius passa fuit mente quam martyres carne. Pulchra ergo fuit beata Virgo virginitatis decore, pulchra confessionis laude, et cæteris omnibus pulchrior qui sancte vixerunt, pulchra martyrii palma, et sine omni macula. Quia igitur tam pulchra, tamque multipliciter decora, merito de Libano vocatur, id est de candidatione. Quæ etiam coronanda dicitur de capite Amara, Sanir et Hermon, de principe videlicet hujus mundi principante mundi amatoribus, et per munditiæ fetorem, sive per alia peccata a Deo separatis, hunc mundi principem, et caput iniquorum beata Virgo superavit, calcavit et vires ejus contrivit, dum perfectam munditiam servavit in corpore et humilitatem in corde, ut nullum locum rependi, vel in pectore ejus, vel in mente habere potuerit mulier ista fortis cujus pretium procul est, et de ultimis fluviis, illum pariens qui fortem armatum debellaret, atrium suum (id est mundum) pacate possidentem. Quæ beata, dum ab eorum cordibus quos vel aperte sciendo dejecerat, vel occulta et varia fraude tectus deperat, meritis et intercessione sua liberavit, de cubilibus seu montibus leonum atque leopardorum coronari perhibetur.

CAPUT XXVII.

De spirituali visu, et quomodo Deo placent cura præcipue salutis, et alienæ.

Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa; vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, et in uno crine colli tui (Cant. iv). Duo sunt visus sive oculi: unus quo superna contemplamur, alius quo transitoria atque terrena. Illum quo superna videntur Salvator aperire venit, sicut ipse dicit: *In mundum hunc ego veni, ut qui non vident videant, et qui ridet cæci fiant* (Joan. ix). Pro hoc illuminando ad nos venit, vulnere aperit et mortem sustinuit, ut lumen hoc nobis aperiret, et ad cognitionem salutis vivificaret. Unde quantum oculum hunc, contemplationem scilicet salutis nostræ et desiderium amet his verbis exprimit, dicens: *vulnerasti cor meum*. Ac si dicat: O anima, quæ soror mea dici meruisti, ex quo carnem sumendo me tibi fratrem feci, et quam sponsam elegi cum te mihi in amore et voluntatis unitate conjunxi, in eo quod æterna potius quam terrena cordis oculis vides et quæris, tantum me lætificas et grata sis, ut amor tuus cor meum vulneret et nimietate sua penetret. Fortis erat ad te dilectio mea quasi mors. Unde pro te mori volui, et dura corporis vulnera pro te suscipere, ut suavia amoris a te reciperem. Illa igitur cogitatio, et in illorum apertura oculum cordis defigens aperit hunc ad amorem pariter et cognitionem. Amor enim notitiam aperit, ut dum Salvatore tuum amas, etiam salutem quam tanta charitate, et sui ipsius pretio comparavit immensam, et merito appeten-

dam intelligas. Amans itaque me quia pro te hæc pertuli, amare quoque incipis gaudium quod tibi emavi atque præparavi. Et sic per visibilia humanitatis meæ ac laboris, pervenis ad videndum et comprehendendum invisibilia æternorum; de me ad videndum me transfers contemplationem; de me non habeate speciem vel decorem ad meam in superis gloriam et majestatem, ubi talis sum ut etiam angelis delectabilis sim ad spectandum. Spiritualis ergo visus tuus, et salus tua est contemplatio mei amoris meæque fruitionis. Ego enim Salvator tuus sum, et salus, et qui pretium tuum fui, præmium ero, et gemina mei visio æterna est desiderium. Hunc spirituale visum, et salutis tuæ beatitudinem vehementer in te diligo, hoc uno solo oculo, id est contemplatione unica et singulari tuæ salutis, et mei amoris atque fruitionis cor meum vulneras, et in uno crine colli tui. Collum caput et membra jungit. Collum itaque mihi es, dum animas convertere et mihi conjungere studes. Unus crinis colli est unica cogitatio, et præcipua intentio qua circa hoc laboras. In hac gemina sollicitudine et cura tam propriæ salutis quam alienæ, amorem meum specialiter tibi vindicas, et ad intima cordis mei penetras. Placet quoque mihi, et singulariter me tangit simplex intentionis oculus quo nihil contra me, nihil præter me quaris. Per hoc enim toto corpore lucida es, id est bono et sincero opere, ut merito lauderis, et amore tuo cor meum vulnerare didiceris.

CAPUT XXVIII.

De laude geminæ compassionis, et dulci doctrina.

Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa, pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata (Cant. iv). Dux mammæ duplex est compassio, corporalis et spiritualis. Has habet anima, quando corporum necessitate, vel aliqua adversitate laborantibus compatitur, sive in aliquo peccato, vel tentatione positis consolationem et orationem impendit. Hæc ubera habet quando novit gaudere cum gaudentibus, et flere cum sentibus, infirmari cum infirmis, uri cum scandalizatis. Pulchræ sunt mammæ illius animæ quæ omnibus ex affectu compatitur, et nullius dolores sine cordis dolore potest præterire. Bene autem per unum oculorum spiritualiter videt illud quo etiam spiritualiter circa proximos movetur. Nam qui Deum diligit, etiam proximos ex charitate complectitur. Quia bonitati appropinquavit, pietatis viscera accipit, ut sic ad alios moveatur et charitate sicut Deum didicit amare. Item sicut unicum habet respectum ad salutem suam et ad Deum, item ad proximos suos unum habet motum, pietatis videlicet non commotionis vel rancoris. Merito hæc ubera habens anima pulchra est, et aspectibus Christi placet habens charitatem quæ peccata sua operiat, et misericordiam impendens alienis peccatis, ut misericordiam ipsa consequatur, de quo in Job legitur: Visitans speciem tuam non peccabis. Species nostra est proximus noster, in quo inspicimus quid nos sumus.

A Quem cum ita per compassionem visitamus, non peccamus, id est a peccato immunes sumus, quia per hanc pietatem a peccatis mundamur. Plene etiam a peccatis munda fit anima, quæ non solum a proximo per rancorem aliquem, vel temerarium iudicium atque suspicionem peccatum non attrahit, sed insuper compatiendo de commisso indulgentiam percipit. Merito ergo commendatur quæ per pietatem et a peccato mundatur, et meritis simul ornatur. Cujus ubera pulchriora vino dicuntur. In vino rigorem justitiæ possumus accipere qui plurimum Deo placet et animam ornat, magis tamen hanc misericordiam viscera commendant et decorant. Sicut enim oleum cæteris liquoribus supernaturat, et splendorem suum præfert, ita misericordia superexaltat iudicium, eique præfertur, et potior est; ita ut justitia non aliud jus exercere debeat, aut iudicium donec ista suum plenius impleverit, nec operari valet quidquam justitia nisi in hujus residuis, merito in tantum misericordia præeminet et dignior est, ut officium possit suum exercere, si adferit discretio absque culpa, justitia vero exercere suum non possit, nisi misericordia mediante. Merito ergo pulchra prædicantur et commendantur ubera in sponsa, quia per hoc ad Dei similitudinem tantum proficit, cui proprium est misereri et parcere, quantum ipse novit perfecte compati et subvenire. Et odor unguentorum tuorum super omnia aromata; hujus suavitatis fragrantiam, et unctionis spiritualis quam cum nobis nigne afficitur ad omnes, condolet, gemit, orat et subveniri cupit in naribus superni sponsi, suavis omnium virtutum, operibus redolet, et placere cognoscitur. Charitas enim mater est omnium virtutum; unde non immerito virtus hæc quæ de illius radice procedit, iudicio præcellere et boni odoris famam meretur anteferre. Talis est sponsa in corde qualis etiam est in ore et opere.

Subditur: *Favus distillans labia tua, sponsa; mel et lac sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.* Favus distillans sunt labia devotæ animæ, quia spiritualis dulcedinis liquore fluunt, et aliis ad ædificationem hunc fundunt. Hunc favum congerit anima de diversis Scripturæ floribus; hos perquirat, his insidet, de his suaviter spiritualis dulcedinis extrahit et elicit. Scientiam infantem segregat et contemnit, ædificationem potius perquirat, suave olentes sententias, non pomposam eloquentiam eligit. Sanctorum quoque exempla et dicta spiritualia investigat et mente perlustrat, qui utique flores erant, et sicut palma florebant. Horum sicut sancta erat vita, ita dulciter et suaviter erant quæ proferebant, vel docebant ad hujusmodi flores pervolat; ab his spirituale mel colligit, sed præcipue de flore illo singulari, id est flore qui processit de virga Jesse, flore campi et non horti. Hujus odor floris est sicut odor agri pleni, quem benedixit Dominus. Plenus est hic ager in quo habitat plenitudo divinitatis, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ, in quo florent justii, et

in quo fructificant tam in bona vita quam in sacra scientia. Illic est ager floridus, imo plenus floribus in quo tot sunt flores, quot justus in bono fructificantes, et extra quem non est florere, sed arescere. Ad hunc agrum floridum, et plenum quasi apis prudens pervolat sponsa, in hujus floris odore currit, ad hunc desiderio pergit, huic amore atque fide inhæret; de hoc precis importunitate sugit mel gratiæ, de hujus plenitudine accipit gratiam, per hujus spiritum diffunditur charitas in corde ejus, et pietatis accipit ubera, atque in labiis ejus diffunditur hæc gratia, ut supernæ dulcedinis saporem spiraret et aliis propinet. Mel quoque et lac habet sub lingua, id est refectionem robustorum et consolationem parvulorum, solidum cibum perfectorum et lac teneræ doctrinæ infirmorum. Prægustavit enim dulcedinem futuræ vitæ, ubi resuscitentur animæ divinitatis Christi fruitione et humanitatis ejus lacte. Illius beatitudinis prælibationem degustavit, quia rivulis fluminis mellis et butyri reficitur, de quibus in Job legitur, quod eos hypocrita et fictus non videbit (*Job xx*), id est non intelliget, vel gustabit. Hæc gemina dulcedo quasi fluminis impetus lætificat civitatem Dei supernam, sed ejus rivulos bonos adhuc peregrinos et exules visitat, et leniter infundit et recreat. Ex hac abundantia habet anima ubera quibus perceptam suavitatem proferat, quæ tanto plus sapiunt et ædificant, quanto datum est ei discere hæc in experientia, et docere ex sententia. Et odor vestimentorum ejus sicut odor thuris. Vestimenta animæ sunt opera quæ in charitate sunt, vel sunt, quibus vestiti, et non nudi inveniuntur ante Deum electi. Quæ vestimenta sunt sicut odor thuris, quia sic bonum odorem de se mittit bona operatio sicut devota oratio. Si enim propter occupationem utilem aliquis intermittat, ipsa occupatio vice orationis reputabitur, ut, juxta Apostolum, sine intermissione oret qui semper bene operatur.

CAPUT XXIX.

De gemina conclusione animæ, et occulto martyrio.

Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus, emissiones tuæ paradisus malorum puniceorum cum pomorum fructibus (*Cant. iv*). Hortus est anima in qua excoluntur virtutum plantaria, et spiritualium studiorum gemina. Illic hortus tunc foditur, dum in ea vitia radicitus extirpantur, et mores convertuntur. Qui etiam tunc alius foditur, cum naturam vitiorum et origines cognoscere studet homo. Nunquam enim tepidus operator, et naturæ vitiorum ignarus poterit bene mortificare vitia. Fodienda est ergo divinæ passionis memoria, et clavi illi quibus impij foderunt manus et pedes Domini eam confodiunt, dum horum memoriam habemus, et huic dolori condolemus, et proinde de peccatis nostris dolemus, qui tantis beneficiis ingratos recolimus nos. Talis itaque dolor vitia expellit et reprimit, ut in nobis prævalere vel nocere non possit, dum his

consideratis vehementer dolemus. Quem dolorem, dum amor Dei comitatur, ex hac gemina conclusionem compunctio generatur, quæ, dum cor emollit, etiam virtutes proflcere facit. Illic hortus conclusus est sera silentii. Per silentium enim excolit in profectu et justitia, quia cultus justitiæ silentium requirit. In quo se cohibet, non solum a noxiis, sed etiam ab otiosis et superfluis, quia per minima pervenitur ad majora, et per otiosa decipitur mens, et extra se ducitur, sicut dicit Gregorius. Quot supervacuis verbis mens a silentii sui censura dissipatur, quasi tot rivis extra se ducitur. Ut ergo in se remaneat et se videat, se cognoscat, se corrigat, ab otiosis et superfluis verbis se reprimit et temperat. Auditum quoque et visum concludit, ne introrsum trahant quod mentem inquietet vel maculet. Et his fenestris seras ponit, quia per has mors ingredi solet. Cavet enim ne superetur a curiositate videndi sive audiendi, quia per horum delectationem a virtute spiritus enervatur, et tantum servus fit peccati quantum a peccato superatur. Non enim semper violenter vel repente per has fenestras mors irrui, sed etiam paulatim, et per parvam in mente negligentiam irrepit. Quia sentina neglecta ita navem sicut fluctus irruens submergit. Hæc enim usa pulverem in mentem congrunt quo sædatur et obscuratur, et paulatim ab his superatur, ut a vigore suo deficiat, et tandem libenter toleret quod negligenter toleravit. Ita qui parva negligit paulatim decidit (*Eccli. xix*). Cura quoque rerum exteriorum cor urit, et germina virtutum suffocat ne prodeant et cogitationum terrenarum multitudo si hortum hunc irruerit bestialiter conculcat.

Hæc igitur excludit devota anima, et contra hujusmodi hortum suum concludit. Quia vero secundo conclusus dicitur hic hortus, aliam quoque ejus conclusionem considerare debemus, non enim solum ab exterioribus periculis hunc munit et claudit, sed intus se bona sua celat, et hominibus occultat, sciens quod cum bona opera innotescunt et laudantur, mentem resolvunt et enervant. Difficile est enim aliquem laudari et venerari, et non aliquatenus laude sua delectari, vel etiam intus gloriari. Difficile est aliquem servum inutilem se reputare, dum bonorum testimonio bonus prædicatur; imo contingere solet ut deceptus laude, magis credat famæ quam conscientiæ. Qui privatus cognitione propria, interdum ad hanc superbiam creatus perducitur, ut habere se credat quod non habet. Ita dum beatificatur homo, seducitur et via gressuum ejus dissipatur, ut in antea non ad perfectum tendat, sed consummasse se credat. Occultat vero bona sua anima devota et claudit se contra laudes, ut has non audiat, surda ad has sicut aspis obturans aures suas ne exaudiat vocem incantantium. Incantatur enim anima laudibus, ut mala sua non videat, et de justitia fallaciter se extollat. Ita se claudit et manit fortis, intus vero gratiæ præparat, et cor ad hanc aperit, sicut in Job legitur: *Radix mea aperta est super aquas*

(Job xxix), id est intentio cordis patet per desiderium ad gratiam sancti Spiritus capiendam. Quam tanto citius et plenius attrahit, quanto ad nihil aliud patescit. Tanto enim liberius ad Deum amor ejus dirigitur, quanto delectatione vel impedimento laudis minus impeditur, unam petit, et hanc requirit, ut inhabitet in domo Domini non manufacta, sed æterna, ut videat voluntatem Domini per cujus impletionem ad illam perveniat, et visitet templum istud in quo dicunt omnes cives illius gloriam. Istud templum visitat meditatione et desiderio. Illius felicitatem et gaudium contempletur, cujus contemplatione facile laudis gaudium reapit atque a cordis aditu excludit. Hanc ergo hortum sic conclusum fons signatus irrigat; fontem itaque signatum intelligentiam videlicet spiritualem Spiritus sancti signaculo impressam et sacræ Scripturæ documentis, et Patrum exemplis munitam intellige. Quod enim sapit anima talis et sentit, nec corruptum est, a malo spiritu, nec in aliquo a sana doctrina discordat, vel exemplis sanctorum contrarium deprehenditur, vel novitate noxia seu presumptione est vitiatum. Hoc fonte irrigantur horti hujus plantaria, quia hac scientia informantur virtutes, et bona studia, et proficiunt atque discrete fiunt. Hujus fontis sobrio potu homo in anima vivificatur, et pacem cordis consequitur. Sapere enim secundum spiritum vita est, et pax. Cujus emissiones sunt paradisi punicorum malorum cum pomorum fructibus. Mala punica rubra designant martyrium, quod sit in pace Ecclesiæ, quo scilicet mortificantur vitia et peccata sanguinea et rubra quasi vermiculus. Martyrium est cum mortificamus membra nostra quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, concupiscentiam malam, avaritiam et cætera mala. Continet autem intus malum punicum grana multa et alba. Sic quoque habet anima in se multa martyrii opera quæ hanc mundam et candidam faciunt. Opera enim sunt martyrii quod se per compassionem proximi affligit aliquis, quod lædenti se ignoscit, quod inimicum diligit, quod carnem abstinentia, vigiliis vel a suis laboribus castigat, quod contra tentationes varias laborat, quod voluntati propriæ renititur, quod carnis voluptatibus reluctatur. In hujus afflictione et labore calicem passionis bibit, et quotidie crucem suam tollit. Hæc sunt grana mali punici, quæ utique candorem habent, quia animam non solum ornant meritis, sed mundant a pœna debita peccatis de quibus pœnitens est. Quia enim laboriosa sunt et pœnalia, ideo pœnam potius delere dicuntur quam alia opera non pœnalia. Alio quoque modo animam ornant, quia per hæc magis creditur charitas incendi, et sic meritum augeri. Pomorum fructus quos simul præfert hic hortus, sunt alia opera fructifera atque meritoria æternæ vitæ, et fragrantia boni exempli atque opinionis odore. Emittit enim cyprum, cum nardo et crocum. Cypri semen sicut semen coriandri album essedicitur, sicut de manna legitur. Unde merito per candorem quem manna habet,

A cœlestis gratiæ refectionem designat. Nardus autem de quo Dominicum unctum est corpus, unctionem dilectionis Dei in corde significat, quia sic unguimur, ut tribulationis igne non superemur. Cum gratia nos reficit et replet, contra adversa fortes facit. Crocus quæ ardentibus languentium membris refrigerium confert, charitatis hanc virtutem designat, quæ ab æstu carnalium voluptatum mentem temperat, et ad desideranda superna gaudia inflammat. Emissiones quoque ejus sunt fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis: fistula quæ et cassia dicitur, robusti corticis est, et purpurei coloris est, quæ ad curandum viscerum molestias valere narratur. Quæ recte pro sui brevitate humilitatem significat: humiles enim quasi purpureo vestiti colore Dominicæ sunt semper memores passionis, semper ad patiendum pro Domino parati. Hæc virtus maxime internos peccati motus, et lasciviam, quasi viscerum dolores reprimere consuevit, cum recogitantes quod Dominus pro nobis passus est minus nos pati quam meremur agnoscimus. Cinnamomum ejusdem virtutis figuram tenet: unde per hoc quod fistulæ cinnamomum junxit, potest intelligi quod profectui humilitatis iterum atque iterum debemus insistere, et vias hujus virtutis atque modos humiliandi nos investigare. Et quia per hanc maxime gratia obtinetur, sic per eam maxime ad perfectionem pertingitur. Hæc autem arbor coloris est subnigri vel cinerei, hoc designans quod humiles se peccatores pulverem et cinerem cognoscunt, et existimant oportere ut agant pœnitentiam in favilla et cinere: *Fistula, inquit, et cinnamomum cum universis lignis Libani*. Sicut fistula et cinnamomum humiles justorum congregationes, ita ligna Libani sublimem eorum operationem demonstrant, hæc crescunt in horto honorum, dum et magna agunt, et apud se humiles semper et parvi sunt. Myrrha et aloë continentiam carnis exprimunt, et horum natura est aromatum, ut uncta ex eis corpora defunctorum minime putrescant. Prima vero unguenta sunt illa, de quibus dicit Paulus: *Æmulamini charismata meliora (I Cor. xii)*. Pulchre etiam myrrha et aloë cum omnibus primis unguentis junguntur, quia dum carnem a lascivia restringimus, consequens est ut majora Spiritus dona percipiamus. Hanc paradisi arborum profert et emittit de radice cordis devotæ animæ. Hortus bene excultus, virtutes acilicet et spiritualium germina studiorum. Hæc est paradisi in qua versatur anima, cujus deliciis et amœnitate delectatur. Hanc paradism in terra possidet de hac ad cœlestem migratura. Primi parentes terrestrem habebant paradism, post hanc cœlestem habituri si mandatum servassent. Sed pro cibo lignorum paradisi spinas, et tribulos per inobedientiam meruerunt. Hæc evulsis spinis vitiorum recipit fructus Spiritus, et paradism virtutum: hæc paradism est justitia, pax et gaudium, in Spiritu sancto delectatio, virtutum gustus et experientia

divinæ bonitatis, præliatio futuræ beatitudinis, A spes vitæ æternæ. Hanc paradisum emittit hortus devotæ animæ, et de hoc horto emittitur ad hortum conclusum supernæ civitatis Hierusalem. Cujus confortatæ sunt seræ portarum, omnis exclusa miseria, omnisque inclusa felicitas et beatitudo sempiterna.

CAPUT XXX.

De fonte animæ et aquis vivis gratiæ quæ fluunt a Christo.

Fons nortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano (Cant. iv). Fons est anima devota quæ manat et fluit, semper nova oritur, quia semper in Deo renovatur. Meditatur enim, vel operatur bonum, vel desiderio ad anteriora fertur. Fons iste non cessat ebullire, et erumpere ad Dei amorem, ad proprium excrescere, et dilatari ad proximi dilectionem. Non enim per torporem veterascit, sed perfectissime et ad plenum semper excrescit, et de plenitudine qua abundat, inferiores et infirmiores visitat et rigat. Isti sunt horti et sunt conclusi dum se custodiunt a peccatis, et excolunt, et exercent in virtutibus ac bonis operibus. Ad hos quasi in vicino positos, et cognatione spirituali junctos effluit, et qui deviant hos infundit, hos corrigit, hos impinguat, hos consolatur. Et qui plenissime pusillanimitate trepidant dum gratiæ profectum minus percipiunt, dum prædicationis, vel consolationis auxilio minus sublevantur, tales visitat anima devota atque perfecta, quia hos modo sublevat consolatione, modo orationis auxilio, modo doctrina vel admonitione. Est enim puteus aquarum viventium, profundam videlicet Spiritus sancti gratiam ac scientiam consecuta, quia et in se abundat ut aliis refundere possit. Non sic ille puteus de quo Samaritana hauriebat aquam, ex qua qui bibit iterum sitit. Illius putei aqua peccati est delectatio, quam dum bibit homo, non tam se satiat, quam sitim peccandi in se provocat. Denique, dum sitim sedare cupit, sitis altera crescit. Illic autem puteus aquam vivam continet, quæ sitim peccati extinguat, et in vitam æternam saliat, quia hic spiritualiter satiat, et ad satietatem æternam perducit. Altus ille puteus, quia difficile obtinentur cupita, profunditas autem hujus difficultatem hauriendi non facit, sed facilitatem. Quanto enim profundius et plenius accipit gratiam, tanto hanc ad manum habet. Profunditas enim fundatio est, et perfectio qua etiam in affectu sic habet bonum, ut illud diligit propter ipsum bonum, et ipso bono delectetur, et bonum faciat, non solum propter retributionem, sed Deo quia bonus est conlenteatur. Hic est puteus tertius Isaac quem latitudinem vocavit, eo quod eum Dominus super terram dilataverit, super terram enim dilatatur homo, cum ad gratiæ perfectionem pervenerit et, transito timore servili atque initiali, ad filialem dilectionem conscenderit. Primum puteum fodit homo cum terram (id est peccata terrena) ejicit a se timore pœnæ. Secundum, cum non solum timore, sed etiam amore boni peccata cavet. Tertium,

cum ex solo amore et malum deserit et bonum facit. Et in duorum puteorum fossione calumnias, et inimicitias sustinet pastorum Gerare, id est dæmonum incolatum nostrum videntium. Gerare enim interpretatur *incolatus visio*. Pastores isti pascunt et nutriunt carnales motus in nobis, incolas nos videntes, et advenas super terram, et patria privare conantes. Cum autem ad perfectam charitatem et fervorem spiritualem venerimus, et ad omne bonum ex amore ducimur, tunc contentio cessat in nobis et dæmonum impugnatio, quia ad contendendum nobiscum vires non habent, sed ipse fervore spirituali, et amore boni debilitantur in pugna et enervantur. Tunc anima ita dilatatur in charitate et gratia, et ditatur ejus plenitudine, ut de se etiam alios infundat. Et ut scriptum est: *De ventre ejus fluent aquæ vivæ (Joan. vii)*. Ista gratia Spiritus sancti aquis vivis comparatur; quia, dum replet, vivificat hic animam et ad vitam perducit futuram. Fluunt autem istæ aquæ impetu de Libano. Libanus qui interpretatur *candidatio*, Christum significat, qui candidus est; quia sine omni peccato, et qui in cœlis tanto candore et decore resplendet, ut tam angelorum quam sanctorum gaudium sit ejus contemplatio. Candor est enim lucis æternæ et speculum sine macula Dei majestatis. Candet etiam, et lux est illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum. Et tam copiose lux ista diffunditur, ut etiam ingratius oriatur, et in tenebris luceat quæ eam nequaquam comprehendant. Circumfundit autem malos, sed non infundit, quia ad corda eorum non pertingit. Concluserunt enim se, et aditum suum damnaverunt seris peccatorum ne ad eos penetret lux divinarum donorum, bonos vero illustrat et infundit; quia contra peccatorum inquinamenta cordis hospitium munientes, et munditiæ studentes se præparant ad gratiam percipiendam. In his habitat, hos replet, reficit et inebriat, hos sanctos habitaculum et civitatem Dei fluminis hujus impetus lætificat. Item sunt aquæ quæ fluunt impetu de Libano, id est Christo, in devotos ac humiles, Libanus mons est de quo fluunt aquæ Jordanis, qui interpretatur *descensus eorum*. Mons iste Christus est, a quo descendit gratia ad corda eorum qui valles sunt, id est humiles, qui abjectionem diligunt et singulari ac simplici desiderio gratiam sumunt et quærunt. Tales desideriis carnalibus vel mundanis nullatenus patent, vel humanis favoribus intendunt: ideo hæc fluente gratiæ tam copiose percipiunt, quam studiose contra omnia oblectamenta exteriora se concludunt. Cum impetu itaque aquæ gratiæ de Christo fluunt ad munditiam cordis, ad fervens desiderium, ad vallem humilitatis. De Libano, id est Christo, defluerunt aquæ vivæ, quando Spiritus sanctus tanquam torrens discipulis influxit, et suavi eos ubertate donorum inebriavit. Et item, quando idem Spiritus orbem terrarum implevit. Unde merito a Christo fluere dicuntur aquæ istæ, quia ab ipso cœpit tempus gratiæ; de Libano, cum impetu fluxerunt

aquæ istæ cum Christo in cœna benedicente panem, sacramentum eucharistiæ celebrari cœpit, et una passibilis præsentia ipsius sublata multis in locis usque ad consummationem sæculi nobiscum mansit. Semel quoque oblati in cruce, multoties in altari pro nobis offertur. Et qui jam non moritur, et mors illi ultra non dominabitur, mortis ejus mysterium, et effectus ad salutem nostram quotidie iteratur; ibi enim mors Domini annuntiator. Istæ viventes aquæ cum magno impetu fluunt. Nam hæc gratia per fines Christianitatis currit, et fideles irrigat et infundit. Hanc enim fideles non solum præsentibus percipiunt, sed in remotis quoque locis hanc capiunt, si desiderio accedunt, et fide tangunt. Fide mulier tetigit quæ retro accessit, et non corporaliter pressit. Tangentibus autem fide formam sacramenti hic fructus pervenit. Hæc virtus de illo exit, videlicet amplior gratia, remissio peccatorum, vires contra peccata, munimen contra tentamenta. Sic fideles in quibuscunque sint locis quantum accedunt fide, tantum mundantur, et hanc gratiam percipiunt. Istæ sunt aquæ viventes quæ de fonte Salvatoris hauriuntur, ut merito cum impetu fluere dicantur, quæ tam multos, et tam multipliciter replent, et tam longe, et tam large fluere noscuntur. Dilatare ergo, anima mea, ad hunc fontem tam large fluentem; circumere omnia ejus loca, ut multam haurias aquam gratiæ de hoc fonte; nusquam otiose ad hunc fontem accedis, nunquam ab hoc sine fructu redis. Tantum de hoc fonte hauries, quantum fuerit desiderium tuum et fides. Spiritualem tactum a Maria requisivit et corporalem prohibuit. Spiritualem enim tangere, ac videre salubrius est, et magis meritorium, Domino dicente: *Beati qui non viderunt et crediderunt* (Joan. xx). Concede ergo mihi, Domine Jesu, fons bonitatis qui tanto impetu fluis, et tot in locis dilataris, ut tam late ad te fide curram, teque tangam, quatenus plene te hauriam et profunde possideam; sicque puteus aquarum viventium fiam, et te mihi cum impetu influentem aliis refundere sufficiam.

CAPUT XXXI.

De consolatione tentationis, et quod hanc sequitur amplior gratia.

Surge, aquilo, et veni, auster; perfla hortum meum, et fluent aromata illius (Cant. iv). Virtutes cum sint in homine premuntur interdum a tentatione aliqua vel adversitate, ut non appareant foris cum intus habeantur. Cum ergo aliquis tentationis adversitate laborat, in horto ejus aquilo flat, ventus scilicet gelidus et siccus. Hic ventus aquas gratiæ stringit, et virtutum exercitium ligat: unde aquilo *aquas ligans* dicitur, licet tamen aliquis in statu tali, si bene se habeat, non minus mereatur, minus tamen libere, vel jucunde in gratia, vel virtutibus se exercere prævaleat. Præpediuntur quippe hujus venti frigore ne libere currere possint aquæ gratiæ. Dominus enim, ne extollatur homo si continue hac consolatione perfruatur, dispensatorie

A permittit eum nunc tribulari, nunc eundem benigne consolatur, et omnia hæc ad utilitatem operatur. Captivitatem hanc convertit sicut torrens convertitur in austro, et glaciem mentis solvit gratiæ suæ sereno. Aquilonem surgere jubet, id est recedere et austrum flare, id est adversitatem cessare, et Spiritus sui consolationem advenire. Imperat huic vento et mari, id est facit cessare perturbationem, et facit tranquillitatem non mediocrem, sed magnam. Facit enim austrum, id est Spiritum sanctum non solum flare in horto animæ sibi devotæ, sed etiam hunc hortum perflare, id est plene occupare. Tunc, recedente aquilone et dissipata corporis glaciæ et flante Spiritu sancto, fluunt aquæ gratiæ per hortum animæ. Flabat quidem auster in hoc horto, quia charitatem habebat anima, quæ non nisi per Spiritum sanctum infunditur, et cum minus fluere hæc aromata, non minus habebantur. Non enim minor est aliquis in virtutibus, cum a tentatione possidetur. Nam etsi premuntur virtutes, tamen non extinguuntur, et quoties quis resistit, toties coronatur. Et contingit ut anima quæ durius laboravit tentatione, plenius remuneretur perfectione, et adversitas pugnæ fiat occasio amplioris gratiæ. In seipso permisit Christus ad tempus sævire inimicum, ut destrueret et suos similiter tentari sinit, ut eum superent, et propterea majori eos gratia remuneret. Devicto enim inimico, ejus vires enervantur, et victores spiritualiter roborantur et gratia donantur. Perflat tunc auster, id est Spiritus sanctus hortum animæ, quia perfecte in eo flat, et perfectione animam donat. Fluunt tunc aromata virtutum tanta utique ubertate, ut quælibet adversa prospera reputet homo, et exteriora damna in lucrum animæ convertat. Fit tunc patientia læta, charitas benigna, humilitas devota, obedientia prompta. Diligitur inimicus non tam ex rationis ductu, quam ex mentis affectu. Debilitantur motus carnales cordis, quia spirituales roborantur. Sapit anima secundum spiritum et movetur, afficitur spirituali dulcedine, accenditur zelo et amore omnis boni et fraternæ salutis charitate. Denique virtutes habet non tam in desiderio, quam in effectu. Fluunt tunc ita virtutum aromata, ut omnes homines pietatis visceribus amplectatur, et tam exemplo alios corrigat, quam bonæ opinionis odorem de se spargat. Cujusdam monachi hortum ita perflabat auster, ut de eo fluere hæc aromata, cujus mores et modum hic inserendos duxi. Erat enim vere mitis et humilis corde, ita intus suo judicio se vilem ac nihil reputans, sicut se foris propter Deum humiliabat. Judicabat enim se unquam nullius utilitatis hominem pasci in domo Dei. Qui cum cæteris floreret virtutibus, gratiam tamen mansuetudinis specialiter obtinebat. Ideo amabilem et affabilem se omnibus exhibebat. Adeo circumcisum fuit os ejus, ut vix unquam ex ore ejus sonus detractionis, scurrilitatis verbum, sermo inanis gloriæ, invidiæ vox audita fuerit; non alios judicare, vel judicantibus consen-

tire œprenensus est. Inania non solum loqui cave- rit, imo talia quicumque loquebatur ab eo timuit. Inter ridentes positus, ne onerosus fieret, hilarem se exhibebat, sed risum integrum non admisit. Si quando ad consilium alicujus negotii causa vocaretur, tristis perseverabat et nubilus, donec fratrum consortio redderetur. Rarissime solemnibus vigiliis, rarissime horis psallentium in choro inventus est defuisse. In refectorio nisi communibus cibis utens, si quid forte præter solitum apponeretur non accipiebat, vix unquam nisi obedientiæ compellente infirmariam intravit, vix cum intrasset teneri potuit. Si quis multitudine, vel magnitudine tentationum percussus fuit, ab ore ejus audivit et radicem tentationis, et curationis remedium. Ita enim percurrerat omnes angulos conscientiæ infirmantis, ut credere posset quæ confitebatur eum vidisse omnia, omnibus interfuisse. Tantæ charitatis erat et sic se induerat viscera pietatis, ut omnes excusaret, pro omnibus intercederet, nescientibus illis pro quibus loquebatur, nec personarum acceptor, sed necessitatum. Denique pedem quem in semitis Domini Jesu posuit, donec cursum itineris consummaret, non retraxit. Unde hujusmodi hortum auster, id est Spiritus sanctus perflaverat, totumque occupaverat, ut nullus in eo locus vitio pateret, vel carnalitati, sed fuerent, et ad alios quoque recurrerent aromata illius.

CAPUT XXXII

De adventu Christi in anima, et quod per mortificationem pervenitur ad perfectionem.

Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructus pomorum suorum (Cant. v). Sponsa proficiens in virtutibus, et serenata plenius conscientia, sed ex hoc non in se, sed in Domino glorians sponsum advenire precatur, quamvis de acquisitione ab ea fructu virtutum gratuletur. Novit enim quod congaudeat nostro profectui, et delectabiliter eum reficit salutis fructus. Manet autem in anima devota: nam sine ipso devota esse non posset, nec fructum ferre nisi in ipsa maneret, sed venire in animam dicitur, cum gratiam auget et profectui ejus congratulatur. Quotidie enim in devotis venit, quia eos renovat, et gratiam in eis cumulat. Ait itaque: *Veniat dilectus*, etc. Ac si dicat: Non præsumptionis audacia, sed de conscientia bona et fide non ficta confusa institi mundando cor. Ii, et præparando illud tuo plenius adventui, lactifica me tua visitatione, refice post laborem, delectare et pascere fructu mei laboris. Unde dilectum singulariter vocat suum, tanto utique confidentius, quanto perfectius virtutibus ornata gratiorem illi mansionem præparavit. Quem etiam in suum hortum venire rogat, et suum fructum percipere. Ipsius enim est fructus, ipsius est hortus, est hortulanus sepiens eum sua custodia, et incrementum ei dans; quia, neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat Deus. Non ergo sibi, sed Deo tribuit quod proficit, non suis viribus vel industriæ, sed pietati di-

vina: scit enim quia sine ipso nihil potest facere, et nisi hortum hunc ille custodierit, frustra in ejus custodia vigilaretur. Divina namque cessante custodia, destrueretur maceria et esset in direptione, nec proficerent plantaria. Invitat itaque eum ad pomorum suorum comestionem. Poma sunt opera virtutum, quæ refectionem habent et odorem. Mentem enim reficiunt, et boni exempli de se odorem aliis emittunt. Hæc poma comedit dilectus, quando istis operibus pascitur, et tam illorum quam nostro profectu delectatur. Sponsæ igitur desiderio tractus, et virtutum ejus pulchritudine atque munditia cordis delectatus, præsentiam suam exhibet sponsus, dicens: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa*. Eamdemque munditiam atque perfectionem quam reperit, imo quam ipse in ea operatus est, enumerat, dicens: *Messui myrrham meam cum aromatibus mets. Comedi favum meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo* (Cant. v). O soror mea, quia tu es sponsa, et mihi in amore conjuncta, ego inveni in te hortum meum conclusum et bene excultum, ut in te comedam, et te post laborem reficiam. Afflictionem poenitentiae tolerasti, pugnam, tentationem, laborem correctionis morum, et venisti ad messem perfectionis virtutum, de laboriosa vita ad contemplationis tranquillioem statum. Messui itaque in te myrrham cum aromatibus, quia simul cum amaritudine laborum confecta sunt, et perfecta in te virtutum aromata et cum servatis mandatis profecit sapientia. Cum enim mortificata fuerit carnalitas et propria voluntas, tunc fluunt virtutum aromata, et per consummationem et triumphum hujus laboris venitur ad cultum perfectionis. Myrrham autem mellit Christus, quando præmissos labores perficit in anima quibus ad virtutes et perfectionem pertingit, et eam suaviter roborat ut delectabiliter agat quæ prius horrebat, sicut in Job legitur: *Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt* (Job vi). Sic apostoli convalescerunt de infirmitate, sic Paulus omnia potuit in eo qui se confortavit (Philip. iv).

Sequitur: *Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo*. Favus est dulcedo bonorum meritum quam intus habet anima devota; mel operatio quam foris exhibet quæ merito mellis comparatur, quia dulce est quod pro illa in futuro retribuitur. Favum Christus comedit, cum dulcedine bonorum morum pascitur, cum ei cujus in pace factus est locus ejus emendatis et pacatis moribus locus præparatur. Melle reficitur, cum bona opera facit aliquis, cum ei cujus sunt deliciae esse cum filiis hominum qui stat ad ostium et pulsat aperitur. Aperitur enim ei cum per opera proficit charitas, augetur gratia, et conservatur. Magis igitur operando magis ei aperimus, ut ad nos intret et nobiscum cœnet. Felix convivium, et beata anima cum qua et in qua Christus convivatur. Vinum quoque, et lac in anima bibit Christus cum gemina

ejus contemplatione, divinitatis scilicet et glorificatione humanitatis (quæ per vinum et lac designantur) gaudet atque delectatur. Hinc etiam cibum et potum animæ aptare possumus, et ex ipsius persona hæc exponere. Ipsa enim favum comedit, quando bonis ornata moribus horum suavitate delectabiliter reficitur. Magnam quippe suavitatem ac tranquillitatem animi habent dulces in moribus, sicut e contrario non est pax impiis et insolentibus. Item dum ita se custodiunt a peccatis, ut in nullo ens remordeat conscientia, semper epulantur, semper securitate perfruuntur, sicut scriptum est: *Secura mens quasi jure convivium* (Prov. xv). Mel tunc comedit anima, cum delectatur bona operatione, cum labores manuum suarum manducat, quando de eo quod foris operatur intus spe incedis pascitur, quando dulce fit ei quod pro delectatione superna facit, et pauci ei videntur dies laboris præ magnitudine illius felicitatis. Suspirat enim ad videndum Deum ejus suavitatem, nisi ex parte gustasset, minime desideraret. Unde sequitur:

Bibi vinum meum cum lacte meo. Vinum tunc bibit anima cum divinitatis Cjus percipit saporem, et hoc poculo sic inebriatur ut terrena omnia oblivioni tradat, et supernis per amorem inhæreat. Lac percipit cum glorificatam in cælis humanitatem Christi cogitat. Hac contemplatione reficitur, et in hac spe et memoria hilarescit et consolatur. Hæc est gemina felicitas tam angelorum quam hominum in illa vita, divinitatis scilicet fructio et humanitatis contemplatio. Quam felicitatem devota anima experitur ex parte in hac vita, sed perfecte comprehendet in futura, quando Deum videbit sicuti est, et facie ad faciem contemplabitur eum. Prius autem favus et mel comeditur, et postea vinum et lac bibitur, quia necesse est ut prius emendati mores, et digna operatio præcedat quam contemplationis gratia concedatur. Prius Lia supponitur quam ad Rachelis complexus veniatur. Laborandum itaque est, et mundandi sunt oculi cordis ut Deus videatur. Munditiæ enim cordis videndus promittitur Deus, sicut scriptum est *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v). Ut ergo Deum videas, munda cordis oculum, alioquin mundum tibi pro Deo vel angelo lucis videas, et recipias tenebrarum Dangelum, nec bibas vinum Dei, et mel dulce, sed fel draconum sit vinum tuum, et venenum aspidum insanabile. Cæcutientis enim visus sæpe fallitur, ut quo deterius videt, eo plus sibi videre videatur, et cum una res oculis ejus appareat, duas se potius videre credat. Sic quidam, cum quædam vident vana et divinant, mendacia, vident visiones fallaces, quia omni spiritui credunt, et minus cordis oculos ad videndum spiritualia, et discernendi mundaverunt.

CAPUT XXXIII.

De spirituali refectioe et usu gratiæ.

Comedite, amici, et inebriamini, charissimi (Cant. v). Comedunt boni, dum spiritualem consolationem

A percipiunt, dum amore Christi pascuntur, dum illuminantur in fide, dum consolantur in spe, dum accenduntur charitate, dum delectantur justitia veritate, castitate et cæteris virtutibus. Quælibet enim virtus mentem pascit dum hanc sua delectatione reficit. Cibus etiam honorum est Scriptura, dum leritur, dum masticatur, quia latent in ea spirituales sensus qui erudiunt mentem et pascunt. Sed in hac Scriptura mali cibum non percipiunt, sed morbum, nec in ea sumunt ædificationem, sed inflationem. Appendunt enim argumentum hujus non in panibus et laborem suum non in saturitate (Isai. lv). Boni vero in hoc habent tot fercula, tot refectioes, quot spirituales sententias. Hanc boni esuriunt, per hæc pericula evadunt, sicut scriptum est: *In fame eruet te de morte, et in bello de manu gladii* (Job v). Dum enim verbum Dei esuriunt, et illo se reficiunt, eruuntur a peccati morte, et muniuntur in bello tentationis, quatenus roborati ejus cibo et instructi, nec dejiciantur, nec seducantur. Solent autem boni nunc foveri consolationibus nunc repleri amaritudinibus, nunc abundare gratia, nunc laborare accidia. Sed docti sunt ex Scriptura tentationem esse probationem, et ipsum gravamen accidiæ solent tentationi ascribere, dum scilicet caro reluctatur spiritui, et vult cordi æquari, vel etiam præferri. Sciunt etiam ipsam tristitiam interdum melius tibi prodesse quam te ea carere: *Juxta est enim Dominus his qui tribulato sunt corde*, ait Psalmista: *Et humiles spiritu salvabit* (Psal. xxxiii). Facit Dominum vicinum bonis tribulatio quam patiuntur et defectus ipse per quem magis humiliantur. Ita quandoque deserit suos Dominus, ut quasi occidat, et omnia quæ prius habere videbantur extincta doleant, sed dum sic occidunt sperant, sicut in Job legitur: *Etiamsi occiderit me in ipso sperabo* (Job. xiii). Sperant dum sic occidunt et vivunt, quia conservat eos igniculus charitatis qua sic destructi, et prostrati intentionem conservant Deo recte vivendi et nullatenus mortaliter peccandi: dum itaque fabulantur boni, prope est eis Dominus; dum occiduntur, sperant. Si vero rideat ad eos, non ei credunt, sicut item Job de Deo loquitur: *Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi* (Job xx). Non itaque cito, vel temere ridenti Deo credunt boni, quia et consolationem gratiæ præstare novit Deus, et tamen elatos de bono suo et ingratos, et mandata negligentes solet damnare. Sciunt utique boni consolari in adversis, sciunt humiliari in prosperis, sciunt saturari et esurire, abundare et penuriam pati. Qui justus fuerit interdum non levabit caput suum saturatus afflictione et miseria. Impii quibus erit in futuro vix, hic quandoque etiam intimis dominis reficiuntur: *Inimici Domini*, ait, *mentiti sunt ei, et cibavit ex adipe frumenti illos et de petra melle saturavit eos* (Psal. l). Inimici ergo dicuntur, et tamen non tam ex frumento, qua ex adipe frumenti saturantur, etiam mystica et interna percipientes. Et quidem Deus quod amoris est, quod amicitia,

etiam indignis facit. Sed qui gratiam ab eo percipit, et non se versa vice amicum exhibet respondendo gratiæ et digne ex hoc operando, inimicum se facit, et ad cumulum damnationis hanc sibi vertit. Reficit itaque gratia honos, reficit et reprobos. Habet etiam cibum homo ab ipsa natura, quia jucundior pascit cibo dulcedinis. Habet et a causis accidentibus : reficiunt enim prospera dum succedunt. Non est cibus iste spiritualis quo reficit Christus. Attamen plerumque cibus est imperfectorum, et olus infirmorum. Et sæpe utiliter pascit hoc olus infirmos sicut dicit Paulus : *Qui infirmus est olus manducet* (Rom. xiv). Levigat enim et curat ex parte morbum accidiæ quam patitur mens ex inopia gratiæ. O quam frequenter imperfecti et ignari gratiæ moventur carnali gaudio, vel naturali alacritate, et moveri se arbitrantur spirituali consolatione! Quod sæpe ab inimico, vel a proprio corde aliquid sentit homo, et a Spiritu sancto hoc esse credit. Et quid mirum si in devotione se misceat inimicus, et falsa loquatur qui in ipsis etiam prophetis loquebatur. Qui etiam a suo spiritu aliquando dixerunt quod a Spiritu sancto se dicere crediderunt. Non ergo debet homo sequi cordis sui suggestionem vel experimentam, cum in hujusmodi quosdam prophetas noverit interdum fuisse deceptos. Nec solum hæc pericula cavere oportet in statu peccati, sed etiam prudenter in ipsa gratia quid gerendum fuerit est attendendum. *Cum sapientia bibe vinum*, ait Salomon, vino gratiam significans (Eccli. ix). Et item egitur : *Quod Spiritus sanctus auferet se a cogitationibus quæ sunt sine intellectu* (Sap. i). Concedit ergo Deus gratiam, sed usus homini subjacet, quia alius alio utilius et salubrius per hanc operatur. Debet ergo considerare modum gratiæ quo afficitur.

Spiritus enim sanctus unicus dicitur, et multiplex; quia, cum unus sit, diversis tamen modis mentes visitat et afficit. Audire ergo debet anima quid et quomodo loquatur in ea Dominus Deus. Et cum loquitur, inter audiendum rogandum est, ut audiente ducat, et qualiter meditationes dirigendæ sint doceat. Offerunt enim se tunc meditationes spirituales, ita ut mens sedeat quasi rex, circumstante se harum exercitu. Regere itaque has debet et discernere quam potissimum admittat, in quam se magis exerceat, quandiu unicuique inhæreat, quanto de illa ad istam transeat. Ferculum enim est quælibet meditatio, quia pascit mentem; sed ut devotio ipsa accendatur, et diutius epuleris cum hoc ferculo relictus es et sapor ejus cessare cœperit, utiliter aliud assumis. Ad aliam ergo meditationem convertere quæ vicinius se obtulerit, et quam præcedenti similem et non diversam noveris. Cum enim omnes meditationes spirituales utiles sint, talis tamen est modus earum, ut diverso, imo etiam interdum econtrario modo ædificent, et nunc illæ, nunc istæ melius conveniant, et menti sapiant. Sic affectam mentem ædificant istæ, et sic affectam ædificant aliæ. Cordis vero consolatio, et spiritualis

refectio Dei quidem donum est, sed cooperari te oportet huic dono et prudenter in eo exerceri. Hujus enim refectionis Deus auctor et largitor est; homo vero minister et coquus, ut vel bene sibi, vel male parere possit. Cum vero in ipsum Deum contemplationem desierit aliquis, hac vicissitudine cogitationum minus indigebit, sed summo bono, quandiu datur, inhærebit. Tunc enim minister et coquus est ipsa sapientia, et facit opulentum convivium, cum seipsam præbet in cibum. Neque enim opus est humano labore vel præparatione, quando sercula divinitas infert et refectionem ipsa ministrat. Amicos igitur cibo, ut dictum est, Deus pascit. Charissimos vero plenius reficit et potat, imo abundantiore gratia etiam inebriat, de quo cibo aliqua dicta sunt. De inebriatione vero loqui formido, quod mihi ex sententia dicere datum non est. Anima enim quæ in nuptiis Agni uxor est, vel filia spirituali vino inebriari novit, quæ in hoc convivio lateribus Christi assidet, vel circa mensam, sicut scriptum est : *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ, filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ* (Psal. cxxvii). Ego autem pauperis more non solum a mensa segregatus, sed etiam a convivio, utinam autem ante fores de vino illo jucundo in scyphulo meo accipiam. Scio enim me non plene a sorte peccati mutatam, et hoc ad mensam filiorum et potum non admittar vel accedam. Relinquo ergo de hoc vino et ebrietate discerendum expertis. Insipientiam vero meam et infirmitatem sciens, sed et ulcera multorum attendens, jacere volo (id est humiliare me) ante januam civitatis Christi, et mendicare non solum potum, sed et cibum de mensa dominorum, sive dominarum mearum, devotarum scilicet animarum. Etsi enim uxor et filii sive filix epulantur splendide, inferiores tamen et pauperiores edent et reficientur de reliquiis mensæ. Nolo igitur erubescere mendicare a talibus alimoniam vitæ, ne post hanc vitam cum fatuis virginibus frustra mendicem. Ibi repensam patiuntur mendicantes, hic vero, qui petit accipit. Et quia notis et amicis libentius et abundantius datur, amicum me volo exhibere bonorum et diligere eorum bonum. Qui amat in alio bonum quod ipse non habet, dicit Scriptura, imputatur ei quasi haberet. Quidquid igitur boni in aliquibus fuerit diligere volo, orare pro bonis ut in bono proficiant, ut custodiantur a malo et ad vitam æternam perveniant. Ita me bonis sociare volo et collocare, ut meritis quoque eorum socium et consortem me faciam. Contemplor quoque illud convivium pinguium medullarum et vindemiæ defecatae, animarum scilicet ad superna translatarum, et ab omni sæce peccati purgatarum, et epulantium super mensam Christi in regno suo, ibi satiantur electi ex adipe frumenti, id est divinitate Christi, de hac mensa micæ mihi dimitti cupio quibus merear refici. Et invenio causam quare de illa mensa capiam misericordiam. Congratulor enim beatorum felicitati,

et gratias ago de eo quod de miseris mundi pervenerint ad fruitionem Dei. Cum ergo pro militantibus intercedo, et pro triumphantibus exsulto, tam orationibus utrorumque me juvari, quam meritis ditari confido. Denique cogito, et in unum colligo omnia bona Domini mei, videlicet merita Christi et membrorum ejus, sive cum eo regnantium, sive adhuc in terra peregrinantium, sacramentum denique eucharistiæ, nec non et alia sacramenta Ecclesiæ, indulgentias varias atque laxationes multas, denique Domini miserationes multipliciter diversis in locis impensas. Cum omnia hæc cogitando et amando revolve, et tam mihi quam multis hæc imploro, in tam generali comprehensione et desiderio magna ex parte levatum me ab inopia mea, imo etiam ditatum confido. Unde jam de acquisitis bonis aliis indigentibus impartiri cupio. Multos itaque peccantes considero, et peccando morientes, quosdam de morte carnis ad mortem æternam pergentes. Et cum magnus sit cumulus istorum miseriæ, magnum econtra considero cumulum prædictorum bonorum. Tunc ad hujus desiderio et oratione tendo, ut istis miseris hæc bona opponam, et miseris implorem. Ad hunc modum orandi sive meditandi conor, et suaviter quiesco, cum adhuc pertingo. Amicis itaque comedentibus, et charissimis inebriatis amicis esse volo, et quotidianus eorum mendicans.

Ego dormio, et cor meum vigilat. Varii sunt naturales motus cordis, et innumerabiles. Unde multipliciter homo a propria natura tristatur vel lætatur, conturbatur vel tranquillus est. Non igitur debet his motibus credere vel cedere, quia pro modo mutabilitatis humanæ, vel exteriorum causarum variatur cor, ut moestum sit, vel jucundum, et sic, vel sic afficiatur. Cum ergo pusillanimitas aliquis valde trepidat ut quasi desperet, credere debet hanc defectionem esse pusillanimitatis, et turbati cordis, non desperationis. Confidere enim de statu suo debet, dummodo conteratur, et intentionem habeat declinandi a malo, et faciendi bonum (*Psal. xxxvii*), et nullatenus mortale committendi. Secundum hoc propositum vocari se sanctum (id est habere charitatem) quilibet sperare potest, qualicumque gravamine vel tentatione prematur. Debet ergo homo in adverso statu vel orationibus quas tunc fundere solet confidere, et spei fiduciam sibi facere. Nam adversitatis tristitiam confidentia impedit, imo in meliori statu tunc est, quam antea fuerit, dummodo per mortale a charitate non ceciderit, quia charitas tam per adversa quam per prospera proficit. In adverso igitur statu et animi defectione confidere discat, et in prosperis non seduci falsa spe, sed exsultare in Domino cum tremore; quia, et si adest consolatio, nescit tamen homo utrum amore dignus sit an odio. Nec attendat cordis sui motus, vel experientiam, ut secundum hæc statum suum metiatur, ne fallatur. Sensualitati ratio principetur, motus ignoret, cogitationes regat, vigilet, imo vigilias anticipet, quia præveniendæ cogitatio-

nes inutiles facilius eas reprimet. Vigilare igitur debet ratio, et vigilias noctis conservare super gregem cogitationum suarum, qua neglecta mens cæcitatem incurrit, ut minus se homo agnoscat, minus videat qualis sit, vel esse debeat, quantum fallatur, quantum delinquat. Si ergo sollicitè super gregem bonarum cogitationum vigilet, ut has nutriat, malas reprimat, divina gratia largius super eum coruscabit, qua radiante super eam et circumfulgente, vires contra malas cogitationes accipiet, ut eas sopiat et dormire faciat. Cum ita principatur ratio et vigilat, et dormit, sensualitatis motus et cogitationes, dicere potest homo: Ego dormio, et cor meum vigilat. In qua parte enim sensualitas dominatur, vigilat homo, et homo est quia humanitatis sunt, quæ tunc agit. Dum vero spiritualia exercet, corde vigilat ad salutem, quia ad cor revertitur, et corde circa interiora et invisibilia curam gerit. Dormit tunc sensualitas, sed vigilat ratio; dormiunt cogitationes malæ, et vigilant bonæ; sopiuntur desideria carnalia, et tentationes; lætitia spiritualis mentem afficit, intellectus ejus aperitur, et cognitio major ei præbatur. Contemplatur oculis cordis illud supernum gaudium, laudes scilicet et cantum beatorum spirituum. Hic est concentus cœli quem Deus suis revelat, sed reprobis dormire facit, id est abscondit. Sponsus itaque ad concentus cœli non dormit, quia sopita omni perturbatione, ante oculos cordis hunc percipit, huic invigilat, huic interesse desiderat, hunc implorat. Orat igitur cives cœli. Orant pro ipsa cives cœli, orat Deum, et excitatur ipsa ab eo ad orandum, loquitur ad Deum, et audit loquentem Deum, loquitur enim in ea pacem in plebem suam, quia movet eam, et monet ad salutem, et curam proximorum. Et hoc est, quod sequitur:

Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, etc. Hæc est vox dilecti, id est inspiratio quam in ei corde insinuat, ut quia dilectus est propter ejus amorem etiam proximos diligit et eorum curam gerat, eisque ad salutem subvenire studeat. Vult ergo ut prædicando, vel regimen suscipiendo, admonendo vel consolando, sive orando sibi viam in aliis paret, unde ut eam amplius ad hoc accendat, sororem eam vocat, id est cohæredem; amicam, id est secretorum consciam; columbam, id est Spiritu sancto illustratam; immaculatam, id est a peccatorum sordibus a se mundatam. Ac si dicat: Quia tanta tibi præstiti, tu quoque beneficiis meis responde, et circa membra mea gratiam qua specialius dotata es, exerce. Quia caput meum plenum rore, et ciccini mei guttis noctium. Ac si dicat: Ex eo quod Deus sum, abundo misericordia et rore gratiæ, et hi qui mihi fide inhererent replentur peccatorum guttis et cæcitate. Caput enim Christi Deus est, et ipse secundum quod homo caput est Ecclesiæ, et gratiam accepit non ad mensuram. Plangit igitur miseriam nostram, ut quia multipliciter maculamur peccatis, misericorditer se velle misereri demonstret. Est enim Hermon, id est lumen exaltatum, a quo de-

scendit ros gratiæ in montem Sion, id est sanctam A
Ecclesiam, ut ubi abundat deficitum, superabundet
ipsius gratia. Monet itaque dilectam sibi aperire, se
quoque insinuans et misereri velle, et cæcitatem
ipsam rectam illuminare.

CAPUT XXXIV.

Quomodo gratia consolatur, et accendit, et de perfe-
ctione et mortificatione.

Sponsa, audita voce dilecti pulsantis et admo-
nentis ad salutem et curam proximorum, quamvis
diligat, et sponsi voluntati parere prompta sit; timet
tamen consolationem contemplationis deserere, et
actibus mundi rursus implicari. Unde subdit: *Exui*
me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos,
quomodo inquinabo illos? (Cant. v.) Tunica terrenum
indumentum est, unde per tunicam terrena actio
designari potest. Timet ergo terrenis actibus in-
volvi quæ abjecisse se recolat, et a cœlesti contem-
platione avelli, a summis et spiritualibus descendere
et infimis occupari. Pedes quoque suos, id est affe-
ctus se lavisse recolens, rursus eos maculare me-
tuit, hos pedes posterat in atrii Hierusalem, et ibi
stare fecerat. Hos lavat aquis vivis, id est compun-
ctione cordis, et post eos stare facit contemplatione
in supernis et cœlestibus, quos inquinare non im-
merito timet si ab his abstrahat, et exteriori curæ
immittat. Nec mirum si hæc quæ in cœlestibus pe-
des fixerat, terrena exercere metuat. Dum ergo tre-
pidat, dum fluctuat, dilectus eam consolatur, et am-
pliori gratia visitat cor ejus penetrans, et ampliori lu-
mine gratiæ eum illustrans. Et hoc est, quod sequitur:

Dilectus meus misit manum suam per foramen, et
venter meus intumuit ad tactum ejus. Quam visita-
tionem gratiæ, missionem manus per foramen vocat.
Quasi enim per rimam gratiam infundit, cum non
totam animam perfundit, sed quadam mensura gra-
tiæ visitat, et quam sic in parte visitat, non plene
illustrat. Manus dilecti operatio hæc gratiæ et donum
potest accipi. Venter vero ipsa mens in qua
cogitationes excoquantur, sicut cibi in ventre.
Manum etiam suam dilectus per foramen mittit, cum
animæ beneficia, quæ illi præstitit per Spiritum
sanctum suggerit, quod illam morte sua redemit,
quod dona gratiæ suæ illi contulit, quod eadem dona
custodiendo servavit. Vitam enim et misericor-
diam tribuit ei et visitatio ejus custodivit spiritum
ejus. Vitam illi tribuit pro illa moriendo, miseri-
cordiam suam infundendo, visitatio ejus custodit
eam a lapsu peccati servando. Ista reducendo Deus
ad memoriam dilectæ suæ, apertionem et auditum
ad cor ejus facit, quo tangatur et accendatur ad
amorem, et contremiscat, et metuat, si non tantis
beneficiis pro posse respondeat. Sic ergo tacta et
tremefacta amplius ignoscit ad dilectionem Dei et
proximi. Et hoc est, quod sequitur:

Surrexi ut aperirem dilecto meo, manus meæ dis-
tillaverunt myrrham, digiti mei pleni myrrha pro-
bantissima. Surgit ut dilecto aperiat, qui accepta
gratia amplius accenditur ad hanc percipiendam,

ad amandum ferventius, ad studiosius insistendum
curæ, et salutem proximorum. Quæ enim prius dilecto
aperuerat, amplius in eum accenditur, atque ope-
ribus charitatis insistit. Exercet se tunc in amore
Dei seu contemplatione, opera misericordiæ impen-
dit proximorum utilitati prout necessitas eorum ex-
poscit et tempus exigit. Pro aliis orat, alios con-
solatur, aliis consilium salutis dat, et regimen sus-
cipere vel prædicationis officium exercere parat, si
tempus exigeret, dum sic gratia visitatur, et gratia
respondere nititur, et se illi conformare. Accenditur
etiam ad mortificandum quicquid in se carnale
deprehendit. Quamvis autem mortificaverit peccata
atque vitia, tamen ex accepta abundantiori gratia
magis ad hoc ignoscit, et magis quod reficit invenit.
B Plus illuminata plus defectus suos cognoscit, et
melior acta plus sibi vilescit. Damnat tunc parvos
defectus quos prius tolerabat, et tam in verbis,
quam cogitationibus multa se commisisse peccata
intelligit, quæ minus mala aut reputabat. Dum
hujus mortificationis labori, et operi insistit, manus
ejus distillant myrrham quia hæc operatio per ma-
nus intelligitur, et per myrrham hæc mortificatio
designatur: *Et digiti ejus pleni sunt myrrha proba-*
tissima, quia et discrete, et pura intentione agit
omnia. Per digitos enim hæc discretio designatur,
qua quod recte offert recte dividit, id est quod bene
intendit discretum facit. Per probatissimam vero
myrrham pura intentio in mortificando accipitur,
qua sic Deum quærit, ut inanem gloriam mortificet,
et laudes exteriores contemnat, et ad Deum scilicet
oculus ejus, id est intentio, et ad futuram et veram
dilectionem semper aspiat. Plena hæc etiam morti-
ficatione dicitur, quia tam in mente, quam in cor-
pore hanc exercet. Corpus enim abstinentia, vigiliis
et cæteris laboribus castigat, et delicias, et terrena
delectamenta amputat, sciens quod non invenitur
sapientia, sive gratia Dei in terra suaviter viventium.
Sed quantum in hac suavitate delectatur, tanto mi-
nus in Deo sustollitur. Visum quoque et auditum
restringit a curiositate, quæ duo Salomon insatiabi-
lia perhibet, et cæteros sensus per hoc reprimit, et a
voluptate cohibet. Non pascitur suavibus odoribus,
cavet ab illicito tactu. Feminarum enim familiari-
tatem cavet, etiam loquendi libertatem, quia de tali
libertate venit ad peccati servitutem. Evenit enim
aliquando illud vulgare quod dicitur, per malam
custodiam egerit lupus lanam. Gulæ ergo vitium
frenat, subtrahens sibi quod delectatio appetit, et
concedens quod necessitas exigit. In penuria ser-
vat patientiam, in abundantia temperantiam, cum
Apostolo sciens abundare, et penuriam pati. Ibi er-
go acquirit meritum ubi mali sibi accumulans pec-
catum. Qui in Job dicuntur squalentes calamitate
et miseria (Job xxx), quia in vestiendo servitur
superbiæ, et in vescendo gulæ et concupiscentiæ.
Devota ergo anima dum temperanter cibos sumit,
et aliquid sibi subtrahit quod appetitus exigit, et
Deo libat etiam in vescendo meretur, et gratam

Deo myrrham offert; ita mortificationem exhibet in corpore, implet quoque etiam et hanc in mente. Resistit quoque carnali delectationi, ut si eam sentiat, nunquam consentiat. Iræ quoque motibus et invidia, cæterorumque vitiolorum reluctatur. Cum convicia sustinet, non respondet; non vincitur a malo, sed vincit in bono malum, inimicos diligens et pro eis intercedens, fervet tanto amore Christi, ut pro Christo mori, vel pro salute proximorum concupiscat. Quod et si non conceditur, quamdam tantum vicem martyrii implet, ut scilicet cum aliquid eam secundum humanitatem magis delectat, magis sibi illud amputet, et abscindat, et ejus appetitum occidat. Hæc myrrha probatissima merito judicatur, quia tanta perfectione se Deo mactat. Digni vero sponsi pleni sunt myrrha probatissima, cum omni custodia servans cor suum, innumeras cogitationes, et motus cordis discutit et noxia repellens utilia recipit. Quia igitur pura approbat, impura reprobatur, et gladio contritionis peccata abscindit, atque mortificat, dum hæc perfecta discretionem distinguunt et peragunt, digitos plenos habere probatissima myrrha perhibetur.

CAPUT XXXV.

Quomodo Deus desideratur, et se subtrahit, et quomodo ad salutem adest, et exaudit.

Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. At ille declinaverat, atque transierat (Cant. v). Replicat sponsa quomodo ut dilecto fruatur minimas negligentias caverit, quæ offensam ipsius provocare poterunt. In locutione scilicet inutili et superflua, vel cogitatione, in commodo corporali, vel libertate vaga, quæ per pessulum, id est seram intelligi possunt. Sera enim cum parva sit et angusta, latitudinem tamen ostii concludit, ut nisi illa reserata patere non possit. Ita hæc minima, nisi rescindantur, non dignatur dilectus ita venire ad animam, ut perfecte ad eam intret, et perfecta gratia eam repleat. Parvæ negligentiae obscurant animam, et impedimentum faciunt amplioris gratiæ. Quod sciens sponsa ab harum pulvere cordis oculos custodit, ut dilectum videre per contemplationem possit, et plenius suscipere. Mundando itaque cordi amplius insistit, ut perfectius dilectus ad ipsam introeat, et quasi per ostium a quo se prius minus plene visitatam, et quasi per foramen tactam cognoverat. Sed declinat, et transit ab ea non recedens, sed in partem secedens. A dextris enim existens ne commoveatur a cæpto bono, sed non in facie illi apparet. Prope est enim omnibus invocantibus cum in veritate (*Psal. cxlv*). Desiderat quidem contemplari eum, et loqui cum eo facie ad faciem, quomodo solet homo cum amico suo. Sed faciem suam abscondit, cum ea et in ea manens, licet minus adesse sentiat. Hoc modo, quamvis ad eam divertat, ab ea declinat, et transit ne extollatur, et meritis suis ascribat si eo pro voto fruatur. Cum igitur se magis dignam susceptioni ejus exhibuerit, non illi se prælet sicut desiderat, sed ab ea declinat, ut in humi-

litate hanc conservet, et desiderium ejus amplius excitet et perfectius impleat. Cum enim ex declinatione ejus humiliata fuerit, et magis fervens, ex hoc, et meritum ejus crescit, et plenius eum suscipere digna sit. Tunc autem declinare dicitur, quando præsentiam suam sentire non dat, cum ei tamen præsens sit. Agit tunc anima laboriose, quod prius delectabiliter agebat. In quo labore spiritualiter roboratur, et dum viriliter agit, confortatur cor ejus ut fortiter toleret, et patienter expectet Dominum, cum vel per adversa affligit, vel consolationem subtrahit. Exercitium quippe laboris mentem usu roborat, ut ex eo vires capiat, et quod virtute laboris agit bona, ostendit magis quam suavitate consolationis. Contemplationis itaque tempore fervor in Deum excitatur, et hæc transacta opus probatur, et virtus exercetur, vel dilectum ab ea declinare queritur, quia ex parte comprehensus magis incomprehensibilis intelligitur, sicut Psalmista dicit: *Ascendet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus (Psal. lx)*. Et Salomon: *Quæsi vi sapientiam, et ipsa longius recessit a me (Eccle. vii)*. Quantum enim homo ad Deum ascendit, tantum eum sullinere et incomprehensibilem invenit. Unde Job: *Non investigabitur cum audita fuerit vox ejus (Job xxxvii)*. Declinasse quoque eum causatur, quia gustatum mens esurit et desiderat, et quanto suavitate ejus percipit, tanto minus ei sufficit, quod de illo apprehendit. Cognitio bonitatis ejus exiguum monstrat quod accepit, querelam excitat, accendit ad amplius amandum, et magis humiliat post accensam. Et quia non ad votum hunc habet, declinasse eum, atque transisse causatur. Tota siquidem in amore ejus liquecit cujus inspirationem accepit. Et hoc est quod sequitur:

Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Cum in mente loquitur dilectus, emollescunt fortia, et quæ prius dura videbantur propter terrena oblectamenta, cum liquefit anima et ita calescit, mollescunt, et delectabilia fiunt, juxta quod scriptum est: *Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt (Job vi)*, amara tunc sunt dulcia, quia ita liquefit per amorem, ut parum sentiat quidquid corpus cruciat. Resolvitur in lacrymas præ amoris magnitudine, et sunt ei lacrymæ ejus panes die ac nocte, quandiu non conceditur ei contemplari Deum suum. Unde iterum conqueritur, dicens: *Quæsi vi, et non inveni illum, vocavi et non respondit mihi.* Quæsitum non invenit ad votum, nec ad omnia quæ petit, vel desiderat respondit ei, ut sic exaudiat quomodo postulatur, vel se exaudisse illi revelet, sed enim non exaudit ad voluntatem, tamen exaudit interdum melius ad utilitatem. Et cum non exaudisse putatur, melius exaudit, quia concedit quod magis expedire novit. Paulum postulantem auferri a se stimulum carnis suæ, melius exaudivit Deus cum hunc non abstulit (*I Cor. xii*), quia si abstulisset, salvus non esset. Itaque, cum non respondere putatur, melius respondet; imo vero

verba atque desideria quibus respondeat ipse in anima format. Ipse enim postulat, id est postulante eam facit, et respondet, dum quæ expediunt concedit. Interdum responderi sibi cupit quantas habeat iniquitates et peccata, scelera sua atque delicta ostendi sibi. In quo bene illi respondet, cum contrito omnia remittat, quæ nec recolat, nec unquam specialiter exposuit. Pro occultis quoque periculis, vel necessitatibus in illum fide et amore transiit, et videntem omnia ut ipse hæc pro se videat, et sibi subveniat exposcit. Scit enim multas esse necessitates suas, quas ipsa non videt nec cognoscit et multa se latere pericula, quæ eo minus timet quo minus novit, et ideo specialius ipsi committi contingit ut sibi subveniendo respondeat, ubi necessitates ipse novit. Quam responsionem juxta mensuram fidei suæ et amoris largam meretur. In hoc quoque illi respondet quod nulla ejus vox orationis, vel desiderii sine merito est, quia ex charitate fit. Si quoque aliquid petat quod non expedit, in hoc respondet illi quod hoc non concedit, et quod ipsa pia intentio petitionis præmio non carebit. Cum itaque dilectum non sibi ad votum respondentem invenit, consolationem et eruditionem quærit in Scriptura, et invenit. Unde sequitur :

Invenerunt me vigiles qui circumierunt civitatem. Dum sic amore dilecti, et intentione quærendi sollicitatur sponsa, invenerunt eam custodes, qui circumierunt civitatem, id est prædicatores, qui ad hoc prædicando discurrunt, ut a falsa doctrina, et peccatis Ecclesiam muniant et defendant. Quorum dum doctrinam expetit, et de salute sua, ac profectu eos interrogat, occurrunt ei, et inveniunt eam atque de diligendo amplius Deo erudiunt et accendunt. Et hoc est, quod sequitur :

Percusserunt me, et vulneraverunt me. Amantem enim sagittis verbi Dei acutis percutiunt, et majori amore vulnerant. Nam istæ sunt sagittæ Domini, quas ardentibus effecit, id est amantibus effectibiles fecit. Amantes enim penetrant, sed a torpentibus resiliunt. Qui prædicatores etiam custodes murorum dicuntur, quia eos quoque qui Ecclesiam gubernant, instruere satagunt. Hi etiam pallium sponsæ tollunt, quia quod ei adhuc de vetusta conversatione inesse deprehendunt, per prædicationis officium subtrahunt, et periculum sive peccatum, quod eam latebat, eruditione sua detegunt : *Interroga patrem tuum, ait Scriptura; et annuntiabit tibi majores tuos, et dicent tibi (Deut. xxxii).* Quod quia aliqui facere negligunt, in periculo mortalis peccati errant, eujus pallio amicti vestem nuptialem charitatis non habebunt.

CAPUT XXXVI.

De amore dilecti, et ejus qualitate.

Adjuro vos, filia Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut annuntietis ei, quia amore langueo (Cant. v). Quæsit sponsa per se dilectum, eruditionem quoque prædicatorum accepit, nunc devotarum amillarum orationes expetit. Hæ sunt enim filia

Hierusalem ex Deo natæ, et ad visionem futuræ pacis pertinentes. Has adjurat ut cum dilectum invenerint, id est per devotionis gratiam præsentem habuerint, amorem suum et desiderium illi nuntient, et pro se preces offerant. Cœlestes quidem spiritus, et sanctorum animas cum Christo regnantes sæpius interpellavit, et per angelos quibus præsentibus orare atque psallere solebat preces suas illis nuntiavit. Nam istæ sunt etiam filia Hierusalem quæ pacem illam indesinenter contemplantur. Modo vero has filias Hierusalem, (id est devotas animas in terra commorantes) rogat. Iste enim modus bonorum atque proficientium, ut prius per se Deum quærant, et mundando cordi insistant. Deinde ut de stata suo, et occultis periculis peritos consulant, atque ut bonorum orationes expectant, et familiaritatem diligant. Cum enim bonorum orationibus se committunt, et charitate ac humilitate se eis familiariter jungunt, contingere solet ut ex desiderio quod in illis deprehendunt ipsi quoque accendantur. Quos enim tam ardentem Deum quærerem intelligunt, ex magna hunc parte jam nosse confidunt. Unde ex affectu quærentes dicunt : *Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum, qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos.* Dilectus ex dilecto est Filius Dei ex Patre, et qui diligit Filium, diligit et Patrem, sicut qui videt Filium videt et Patrem. Ex admiratione autem illius et desiderio ita inflammatae animæ devotæ dilectum repetunt et nominant, cupientes etiam et ipsæ ab illa edoceri, et de ipsa percepta ab ea dilecti dulcedine relinqui. Quam etiam pulcherrimam vocant, quia pulchritudinem mentis habere et virtutibus ornatam certissime arbitrantur. Solet quoque inter bonos hæc esse humilitas, ut melius de aliis quam de se sentiant, et ea quæ ex scientia dicuntur (id est de interiori experientia proferunt) delectabilius audiant. Amantes quoque de eo quem desiderant libenter loquuntur. Solent enim devoti cum de Deo locuturi conveniunt, et collatione mutua magis in Deum accendi, et ex confidentia quam habent, invicem proferre quæ de Deo sentiunt, vel intelligunt. Solet quoque Deus in medio eorum esse, et gratiam in eis cumulare qui propter ipsum cumulantur, congregantur, et de ipso loquuntur. Unde sponsa ad interrogationem de dilecto amplius inflammata speciem ejus exprimere, et beneficia sibi ab eo collata narrare incipit, dicens : *Dilectus meus candidus, et rubicundus, electus ex millibus.* Candidus est, quia candor lucis æternæ, et Lumen de lumine. Candidus, quia immunis est ab omni peccato, quia peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Et rubicundus, quia in passione sanguine suo est perfusus in qua non erat species neque decor, ut decoram me faceret, et sanguis ejus genas animæ meæ ornaret, et deformatam me reformaret. Hinc ergo dilectus meus mihi, quia ista pro me patiens, ista etiam mihi faciens. Qui etiam electus est ex millibus, quia ex toto humano genere nemo sine

peccato, excepto eo. Nullus enim similis ei in legislatoribus, nec in millibus millium, et decies centenis millibus, qui Domino majestatis ministrant, vel ei assistunt. Non enim adæquabitur ei aurum vel vitrum, id est supernorum civium societas, quorum corda sibi invicem, et claritate fulgent et puritate translucent. Et hoc, quia non solum homo, sed Deus est. Unde sequitur :

Caput ejus aurum optimum. Caput ejus, divinitas ejus est, quia caput Christi Deus est. Quod caput aurum optimum est, quia divinitatis bonitas omnibus quæ ab ea facta sunt antecellit, hoc est aurum terræ viventium, et aurum terræ illius optimum est. Nam fulgens ut humanis oculis, et a viventibus in carne videri non possit. Non enim videbit Deum homo, et vivet. Ideo ergo dilectus meus, quia hoc caput ejus, hoc principale ejus hoc, sublime quod videri non potest. Visura sum cum illa vita apparuerit, quia tunc similis ei ero, et videbo eum sicuti est. Qui hanc geminam mihi felicitatem præstabit, quia corpus humilitatis meæ corpori claritatis suæ configurabit, et animam meam similitudini divinitatis suæ conformabit.

CAPUT XXXVII.

De qualitate membrorum dilecti.

Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigre quasi corvus (Cant. v). Elatæ palmarum sunt spatulæ, id est rami productiores semper ad excelsa tendentes. Expressit sponsa qualis sit dilectus in se, nunc exponere incipit qualis sit in membris suis. Cujus comas vocat eos qui illi fidei famulatu adhærent, et hos palmæ pariter et corvis similes memorat. Palma inferius aspera est, et arctioribus corticibus obvoluta superius tam visa, quam fructu pulchra et ampla. Sic membra Christi inferius dura agunt, et adversa patiuntur, et superius in oculis Dei pulchra sunt et fructuosa. Per dura quippe corporis purgant, et proficiunt ad pulchritudinem animæ, et sublimitatem spirituales. Unde enim pulchritudinem supernam considerant, inde inferius libenter laborant. Sunt namque oculi eorum in capite suo, id est Christo, et capite ipsius aureo, id est divinitate, illuc pertingere, illuc tendere, illius decore refici et fulgore irradiari cupiunt. Suspirant quippe ad illam visionem, ad illud visum principium, et videntur sibi dies pauci præ amoris magnitudine, et levis tribulatio ad pondus gloriæ. Non enim sunt condignæ passiones hujus temporis ad gloriam futuram illius visionis. Consideratio gloriæ, et retributionis desiderium in eis excitat, desiderium vero labores leves facit, et sursum provehit. Unde ergo superna considerant, et concupiscunt, inde inferius roborantur, et unde inferius roborantur, inde de laboribus triumphant, et in alta virtutum crescunt. Palma enim valde in altum ascendendo proficit, et victoriam sua significatione præterdit. Comæ dilecti sunt sicut elatæ palmarum, quia electi dum semper ad alta virtutum se efferunt, per Dei gratiam quandoque ad victoriam

A se perducunt. In imis vita eorum quasi multis corticibus volvitur, dum innumeris tribulationis angustatur. In summis vero quasi pulchræ viriditatis foliis amplitudine retributionis expanditur. Qui nigre etiam dicuntur sicut corvus, nigredo bonorum est, quod peccatores se reputant, et peccatorum suorum verecundiam in vultu portant. Despectionem quippe eligunt, contemptum æquanimiter ferunt, vilia opera et sordidum habitum non solum non refugiunt, sed etiam appetunt, scientes in hac humilitate pretiosum thesaurum latere. Hæc est nigredo bonorum in qua se corvis simulant, ut Christo quoque assimilentur. Est enim humilitas virtus Christi, quam qui habuerit, Christi quoque similitudinem habebit, et quantum per hanc fuerit nigrior, tantum erit Christo B similior, et apud seipsum humilior. Boni namque nigri sunt, et despecti apud se, sed pulchri et pretiosi ante Deum. Descriptis itaque comis dilecti, oculos ipsius describere incipit, dicens :

Oculi ejus sicut columbæ super rivos aquarum quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluenti plenissima.

Oculi dilecti sunt contemplativi, qui superna et spiritualia cordis oculis contemplantur. Qui sunt sicut columbæ, quia simpliciter vivunt, et simplicem habent oculum, id est intentionem, ut totum corpus eorum lucidum sit, id est quidquid agunt, vel intendunt, propter Deum faciant. Sunt quoque columbæ ad fenestras oculorum suorum, quia ad terrena nec rapacitate, nec amore feruntur, hebetem in his habentes visum, sed in spiritualibus et salubribus acutum et perspicuum. Iste est oculus dexter, qui ne nos scandalizet, et in errorem subtilitate nox a perducatur, Scripturæ documentis jugiter adhæret. Et hoc est quod super rivos aquarum esse prohibetur. Solent columbæ super rivos aquarum residere, ut umbram accipitris in aquis videant, et ita super aquam se projicientes unguis ejus evadant. Ita boni umbras dæmonum in Scriptura vident, dum omnimodam deceptionem eorum ibi reperiunt, quibus non solum per aperta mala, sed etiam per occulta fallere solent. In qua etiam vident, quod modo per speciem boni, modo per intelligentiam falsam illudunt, quæ a simplicibus et minus exercitatis in spiritualibus sana et perfecta creduntur. Contra omnem itaque errorem, vel impuritatem D quam inimicus suggereret, vel erroneus aliquis et seductus affirmaret, eloquia divina sunt inspicienda, et quæ suggeruntur vel audiuntur, his conferenda, ut recipiantur, vel confutentur. Hæc enim sunt eloquia casta, argentum igne examinatum probatum a terrenis, et purgatum a septiformi Spiritu. Quicquid enim sacræ Scripturæ consonat et concordat quam sanctus Spiritus condidit, sanum et integrum credendum est, et quicquid ab illa discordat, noxium reputandum. Sanum enim esse non potest quod a Spiritu sancto aliquo modo discrepat. Solent quoque rivi oculos inspicientium clariores reddere. Ita Scriptura, inspecta cordis oculos perspicaciores facit, quia declaratio sermonum Dei illuminat, et intel-

lectum dat parvulis : qui enim sermones Dei elucida-
 dat illuminatur, et ad intellectum sermonum Dei
 dispositus est : mystici enim sensus, dum investi-
 gantur, mentem erudiunt, et sensum ad intelligen-
 tiam aperiunt. Hæ quoque columbæ lacte sunt lotæ,
 id est dulcedine matris gratiæ a peccatis mundatæ
 pariter et custoditæ. Per consolationem enim spiri-
 tualem amarescit et vilescit delectatio, et mundi-
 tia terrena et carnalis, et per hanc compungitur, ut
 de commissis pœniteat, et alia non committat. Item
 lotæ hæ columbæ resident juxta fluentia plenissima.
 Hæc fluentia plenissima sunt gaudia perfecta illius
 vitæ juxta quæ resident, quia a terrena delectatione
 seu consolatione se removent, et cognitioni atque
 contemplationi supernorum se conformare, et pro-
 ximos facere student. Accubant enim inter terminos
 ut videant requiem illam quia bona, et terram
 quia optima est. Extrema hujus mundi eligunt,
 quia vitæ subsidia ad sustentationem non ad volu-
 ptatem sumunt, ut ita in terminis ejus commorantes,
 terminos quoque illius vitæ aliquatenus contingant,
 et aliquid de illis gaudiis apprehendant. In terminis
 accubant, quia et si hic corpore sint, illuc mente
 conversantur, sicut dicit Apostolus : *Nostra conversa-
 tio in cælis est* (Philip. III). Quia vero hoc mundo
 utuntur tanquam non utantur, et futuram requiem
 desiderant, et mente contemplantur, juxta hæc
 fluentia residere perhibentur. Quam requiem nequa-
 quam per contemplationem viderent, si non requiem
 mentis haberent. Unde sessio hæc juxta fluentia
 requiem eorum significat, sedere enim quiescentis
 est. Super rivos itaque aquarum positæ, et lacte
 lotæ juxta plenissima fluentia resident, quia per
 Scripturam illuminatæ, et operatione atque dulce-
 dine gratiæ mundatæ a peccatis et vitiosis affectibus,
 quietem mentis et puritatem cordis consecutæ sunt.
 Per quæ duo dulce poculum de illo fonte vivo hau-
 riant, et ipsum fontem sitiunt, dicentes : *sitit
 anima mea ad Deum fontem vivum, quando veniam,
 et apparebo ante faciem Dei?* (Psal. xli.) Qui vero
 adhuc imperfecti sunt et infirmi, non sunt loti hoc
 lacte; quia, etsi consolationis dulcedinem a Deo
 perceperunt, non tamen ita plenam a peccatis pari-
 ter et vitii mundationem. Unde juxta fluentia hæc
 resident, quia hanc quietem mentis nondum habent.
 Horum dulcis affectus sive gaudium non est perfe-
 ctum vel purum, quia de minus mundato corde pro-
 cedit. Cooperatur enim in eis vel naturalis levitas,
 vel prosperitas aliqua, vel tentatio peccati occulta.
 Tales per dulcem affectum interdum ad gaudium
 assuetum carnalitatibus devolvuntur. Ignis enim car-
 nalis concupiscentiæ per tentationem adhuc vehe-
 mens est in eis, unde hilaritate accepta quasi adhi-
 bitis lignis facile accenditur. Horum affectus cum in
 Deum dirigitur, contingit interdum ut ex occasione
 hæcorum status levior factus in carnalem mutetur,
 ut cum spiritu cœperint carne consumment. Unde
 aliqui in tali statu carnis motum, vel etiam ma-
 jorem fragilitatem patiuntur. Istis dulcis affectus

A vertitur in peccatum. Unde cum carnis motum senti-
 unt, statim se retrahere ab hac dulcedine, et ad
 aliquod bonum convertere debent. Talibus magis
 expediunt amara quam dulcia, dura quam mollia,
 amaritudo scilicet et dolor pœnitentiæ, et labor
 pugnæ contra oblectamenta carnis, vel propriæ vo-
 luntatis. Noxia enim delectatio suo contrario me-
 lius curatur, et suavia sicut sensualitatem dele-
 ctant, ita et vires ejus faciunt. Per dura itaque et
 labores falsa delectatio extinguitur, et requies
 mentis acquiritur, ut juxta fluentia hæc sedeat,
 et superna aliquatenus contemplantur.

CAPUT XXXVIII.

De membris dilecti.

*Genæ ejus sicut areolæ aromatum consitæ a pig-
 mentariis* (Cant. v). Genæ sunt martyres qui san-
 guinem suum pro fide Christi fundentes, quasi genæ
 in facie sponsi rubant. Merito pulchræ, quia totam
 corpus Ecclesiæ ornaverunt, cujus membra fuerunt.
 Magnus in eis ardebat ignis amoris quos sic ad tor-
 menta inflammabat. Magna intus dulcedo, quæ
 mortem amarissimam, dulcorabat. Hæc est charitas
 dilectio, scilicet Dei, dilectio summi boni, fortis ut
 mors, inio fortior mors. Hæc in martyribus cor-
 poris desideria mortificaverat, et ideo ipsum corpus
 morti exponere prævalebant. Vivebant tales spiri-
 tualiter, non carnaliter. Vivebant jam non ipsi, sed
 vivebat in eis Christus. Unde pro Christo mori po-
 terant, qui in ipsis vivebat, et cujus spiritum ha-
 bebant. Hæ sunt genæ dilecti, quæ in facie militan-
 tis Ecclesiæ rubebant per martyrii pœnam, et in
 triumphante rubent speciali decore per areolam.
 Quæ sunt sicut areolæ aromatum, et virtutibus re-
 plectæ, quæ virtutes more aromatum suavem refo-
 cationem habent pariter et odorem. Mentem enim
 quam replent delectabiliter reficiunt, et bonæ opi-
 nionis, et exempli odorem ad alios emittunt. Istæ
 areolæ consitæ sunt a pigmentariis. Pigmentarii sunt
 prædicatores, medici spirituales languoribus anima-
 rum eruditione sua medentes. Hi pretiosum pig-
 mentum fidelibus composuerunt, dulce poculum,
 spirituales videlicet sententias quibus nos imbue-
 runt. Ab his pigmentariis consitæ sunt hæ areolæ,
 quæ virtutes ab eis descriptæ sunt, et in libris con-
 scriptæ, de quibus subditur :

Labia ejus lilia stillantia myrrham primam. Labia
 dilecti sunt prædicatores, quia verba ejus loquuntur,
 et voluntatem ejus annuntiant. Quæ labia sunt sicut
 lilia, quia candorem habent innocentæ, et odorem
 bonæ famæ. Pulchra est, et redolet eorum doctrina,
 quia ornat eam et emendat vita munda. Roborat
 enim prædicationem eorum boni operis exemplum,
 et facile persuadent, qui ita opere perficiunt sicut
 verbo docent. Quia ergo faciunt quod docent, can-
 dent et redolent. Isti sunt periti medici prius
 curantes seipsos, et de remedio morbi proprii
 edocti ad cognoscendos et curandos morbos
 alienos. Stillant autem myrrham primam, quando in
 primis seipsos mortificant, et ad

mortificationem aliis prædicant, incipientes facere, A et sic docere. Myrrha quoque prima est pœna martyrii, quam stillant fidelibus, quando prædicant corpus exponendum morti potius, quam a Deo recedendam, vel mortale committendum. Mors etiam Christi est myrrha prima, quam specialiter prædicant. Ipse enim est caput martyrii a quo maxime cœpit martyrium, et per quem roborati sunt fideles ad martyrium perferendum. Myrrha prima est optima; unde designat mortem Christi, quæ fuit optima, quia totius mundi redemptio. Hanc stillant hæc labia, id est prædicatores, et hanc imitantiam proponunt fidelibus, et semper in memoria habendam. Hæc cogitata stimulos carnis mitigat, tentamenta inimici exstinguit, in desperatione consolatur, delet peccata, mortificat vitia, roborat mentem, confert gratiam. Mors Christi, dolores ejus atque labores et merita nostra, non ipsius sunt. Omnia enim quæ fecit vel pertulit, non sibi, sed nobis meruit. Ad tribunal quoque Christi venientes in morte, et meritis ipsius maxime debemus fiduciam ponere, et pro commissis malis, vel omissis bonis, hæc inimico accusanti opponere. Mors itaque Christi myrrha prima est, myrrha optima, quia omnia mala nostra mortificat, tam potens ut nihil ita sit ad mortem, et mortem æternam, quod non solvat et vivificet. Sequitur :

Manus ejus tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis.
Manus dilecti sunt bonorum opera, quæ sunt tornatiles, quia sunt recta atque perfecta. Sicut tornatura recte et politè volvitur, et nihil inæquale, nullum obstaculum in se patitur; ita boni nihil reprehensibile operantur, nihil agentes in quo proximus offendatur, vel scandalizetur, vel infirmetur. Recta est itaque polita operatio bonorum, quia sola cœlestia quærunt, non declinantes ad dexteram vel sinistram, sed regia via incedentes. Regunt enim se, et dirigunt ad id quod salubre est et expedit, non ad id quod humana cupiditas expetit. Exercent se magis ubi major est profectus, et ibi minus ubi minor est utilitas. Multi enim circa minima valde solliciti sunt, majora negligunt, opera de genere bonorum exercentes, sed non in charitate facientes. Castrum quidem animæ suæ multis operibus muniunt, sed unum foramen inimico per quod intret relinquant. Cujus castri hæc erit firma munitio, ut intentionem semper habeat homo mortale non committendi, et si commiserit, statim pœnitendi. Et item sollicitudinem cognoscendi mortalia, et pro his quæ cognoscere non valet occulte conterendi. Bonorum igitur operatio divina est sapientia illustrata. Unde manus istæ aureæ dicuntur, quia lucent per divinam sapientiam, et non obscurantur per peccatum vel per ignorantiam. Lucent quoque coram hominibus ad gloriam Patris cœlestis, quia non suscantur peccatis, vel indiscretionem, et omnia quæ faciunt fiunt propter Deum, et simplici intentione. Unde subditur quod plenæ sunt hyacinthis, quia sola spe et desiderio cœlestium fiunt: hyacin-

PATROL. CXCVI.

thus quippe lapis est ærei coloris et viridis. Plenæ sunt istæ manus hyacinthis, quia omnis operatio bonorum, omnis intentio supernum præmium quærit, et Dei placitum. Propter hoc ad instar sapphiri nitescit, et recens est in bono, ut Deo placeat, et Deo fruatur. Plenæ sunt igitur hyacinthis, ut nullus in eis pateat locus vanæ laudi, non hanc quærant, non hanc oblatam aliquando recipiant, sed semper ad hunc lapidem, ad cœlestem speciem, ad illam pretiosam margaritam respiciant, et pro hac omnia villa reputent et contemnunt. Lapis quoque iste cum aura mutatur, sic sunt boni, quia pro tempore mutantur. Modo enim rigorem exercent, modo clementiam, modo excessus emendant, modo dissimulant. Et hæc faciunt non per negligentiam, sed per discretionem. Omnia siquidem tempus habent, et qui temporis opportunitatem non observant, utilitatis se fructu privant. Interdum enim melius toleratur malum quam reprehenditur. Pro tempore itaque, et moribus hominum se mutant, nec hæc mutabilitate fiunt instabiles, sed firmi et stabiles. Quia, dum mutantur ut causas melius ad effectum perducant, in his quæ facere intendunt semper prosperantur, et mutabilitatem impedimenti non patiuntur. Mutant enim modum, sed non animum, et manet eadem intentio, etsi non eadem actio. Sequitur :

Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris. Venter dilecti sunt boni conjugati caste se habentes et utentes hoc mundo tanquam non utantur. Elephas autem castum est animal et frigidæ naturæ. Unde et eos significat qui non ideo copulantur, vel carnaliter se cognoscunt, ut libidini satisfaciant, sed vel causa generandæ prolis, vel vitandæ incontinentiæ. Nam prolis intentio habet meritum; vitanda incontinentia, veniam: nam eam excusat matrimonium, causa libidinis damnationem, quia est mortale peccatum. Conjugati itaque qui voluptati suæ serviunt non sunt vere dilecti, sed possessio diaboli, nec in his habet Christus mansionem, sed diabolus potestatem: sicut angelus Tobiam docuit, dicens, dæmonem habere potestatem super eos qui conjugium ita suscipiunt ut suæ libidini vacent, sicut equus et mulus (*Tob. vi*). Venter autem sponsi distinctus est sapphiris. Sapphirus lapis est speciem sereni cœli habens. Unde bonos conjugatos designat, qui cœlestibus disciplinis imbuti sunt, superna meditantur et sapiunt. Hi sunt distincti sapphiris, quia inter mundanos actus cœlestia quoque opera faciunt. Quamvis enim divisi sunt ut cogitent quæ mundi sunt, quomodo placeant conjugii, cogitant nihilominus cœlestia, et quomodo placeant Conditori. Hæc est distinctio sapphiri, ut in carne ambulantes non secundum carnem militent, sed eorum conversatio in cœlis est

CAPUT XXXIX.

Descriptio aliquorum membrorum dilecti, et Virginis Mariæ laudes.

Crura ejus columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas (Cant. v). Isti sunt qui rebus suis

religiosos sustentant, qui bona temporalia illis impartuntur, ut spiritualia ab eis recipiant. Qui enim recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ recipiet. Qui justum sustentat ad serviendum Deo, non solum mercedem ejus particeps erit, sed cum illo mercedem ejus habebit. Isti sunt crura sponsi, quia hi, qui circumeunt infirmos visitantes, et ad eos, qui carne juncti sunt, venientes; horum non solum, ut Job ostium viatori patet, sed etiam cum Tobia pergunt ad indigenas, et dividunt unicuique de facultatibus prout possunt. Qui, ut columnæ marmoreæ, sunt recti in scientia et opere, et infrangibiles a vitiis et peccatis. Recte et sane sapiunt, nulla falsa doctrina, vel religione supplantati. Docent enim aliqui falsa sub specie religionis. Dæmones quoque in corde suggerunt falsam justitiam, et falsam intelligentiam pro luce veritatis. Intendunt quippe aliqui arcum Scripturæ, et parant sagittas suas in pharetra sua, ut sagittis suis sagittent in obscuro rectos corde, et quæ Dominus perfecit, id est, perfecte fecit, et super doctores exposuit destruunt, et ad suum errorem inflectunt. Dæmones etiam quædam subtilia et quasdam revelationes in aliquibus operantur. Et item quædam nova et insolita, quæ curiosi et simplices mirantur et venerantur. Bonorum igitur recta est et sana intelligentia, formantur opera sicut ex corde procedit vita. Rectos gressus pedibus suis faciunt, quia cuncta cum consilio faciunt, et non solum peccata sua, sed etiam occultas suggestiones cordis in confessione exponunt. Non enim potest errare, qui cum consilio vivit, nec ab inimico decipi qui suggestiones ejus delegit. Item recti sunt boni et infracti, qui non curvantur, ut per eos transeant dæmones, sicut scriptum est de malo: *Incurvare, ut transeamus* (Isa. 11). Nec franguntur ab injustitia, ut tentationibus dæmonum consentiant et in peccatum cadant. Sunt ergo recti et erecti, quia et in se justitiam servant, et pro justitia desideranda se erigunt et injustitiæ opponunt. Quorum firmitas et constantia non quibuslibet lapidibus, sed marmoribus comparatur, quia non vilis et communis, sed pretiosa et rara. Neque fortitudo lapidum fortitudo eorum est, quia non duruerunt per insensibilitatem, sed per zeli rectitudinem. Istæ columnæ fundatæ sunt super bases aureas, id est, super fidem prophetarum, atque apostolorum. Eadem quidem quippe fides erat in prophetis et apostolis. Quod illi credebant venturum, isti credebant venisse; quod illi sperabant et expectabant, isti cernebant et habebant. Unde quidam eorum loquitur, dicens: *Dies mei velociores fuerunt cursore, fugerunt, et non viderunt bonum* (Job 13). Istæ bases fuerunt aureæ, quia lucebant per opera. Sine operibus enim est fides otiosa, sed per opera pretiosa, et auro comparanda, quia informata charitate. Super has bases fundata sunt crura hæc et columnæ, quia misericordes et recti superædificati super fundamentum prophetarum et apostolorum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu,

A qui duos parietes in se conjunxit, Judæos videlicet et gentiles, justos et peccatores conversos, et homines in cælo angelis sociavit. Sequitur:

Species ejus ut Libani. Hæc sunt virgines, decorem Christi et similitudinem habentes. Habet enim similitudinem Christi anima quæ charitatem habet, et plenius proficiens in morum correctione plenius hanc percipit. Cum aliquis poenituerit, statim in ipsa contritione cordis, ex parte Dei similitudinem recipit, quam paulatim plenius et in futuro perfecte possidebit. Hac similitudine omnes boni Christo conformantur, sed specialius virgines, quæ cum hac similitudine candorem et munditiam habent vitæ; unde Libano comparatur, qui Christum significat, qui *candidus* interpretatur, proxima est ergo munditia auctori munditiæ. Unde quia hunc specialem decorem virgines obtinent, bene species dicuntur. Et quia sine macula pollutionis sunt, Agno sine macula familiaris junguntur. Sequuntur quoque Agnum quocumque ierit. Specialiter sequuntur cui se specialiter similes fecerunt. In carne præter carnem vivere cælestis vita est, non terrena. Unde cum virgines peccatum carnis domant, quod maxime humano generi prævalet, et naturæ inhæret, quodam modo extra carnem sunt et Deo, qui Spiritus est, similes fiunt. Sunt ergo species Christi sicut species Libani. Libanus enim est Christus, nec tantum est candidus, sed etiam candidatio. Candidat enim et decorat electos. Libanus quoque nobilium ferax est arborum; sic Christus nobiles profert, eos scilicet quos per Spiritum suum regeneraverat in libertatem, ut filii sint Dei et vere liberi, ne faciant peccatum, ne servi sint peccati. Inter has arbores sublimior et nobilior fuit beata Virgo, quæ exaltata est sicut cedrus in Libano, id est Christo, quia non est sublimis per seipsam, sed per Christum, et ab illo sublimata et electa, ut sic excreceret et Creatori suo ipsa incrementum daret. Sublimis et nobilis arbor, quæ sublimem hunc protulit fructum, Dei videlicet Filium. Denique ipsa cedrus, quæ crevit in Libano, id est Christo, et dum Christum ipsa genuit, quasi Libanum cedrus produxit, et mons processit ex arbore cum Deus prodiret ex homine. Hoc est novum et inauditum, quod Deus fecit super terram, ut cedrus proferret Libanum, arbor montem, mulier circumdaret virum, id est Deum, et quem mundus non caperet hunc Virgo in utero suo concluderet. Species itaque Christi sunt virgines, sed beata Virgo specialis ejus species, quæ speciem suam nunquam per aliquod peccatum mortale, vel veniale maculavit. Unde speciem ejus Rex cælestis concupivit, in ea carnem sumens, amplius hanc speciem decoravit, quia ampliori eam gratia replevit. Mundo itaque tenebris obvoluto et deformato, adeo Solem justitiæ speciosum forma præ filiis hominum edidit, et ita lumen cæcitatibus, et speciem deformitatis speciosam restituit. Ipsa igitur singulariter species Christi præ omnibus speciosa, Christoque simillima, non solum

speciem Christi ipsa habens, sed etiam in aliis hanc restituens. Maria itaque supra homines est, in eo quod nunquam peccatum commisit, sicut homines, inter quos nullus inventus est qui faciat bonum et non peccet. Supra angelos quoque est, quia eos puritate supergreditur, dum divinitatem clarius illis contempletur. Nec tantum peccatum non commisit, sed etiam aliorum peccata delevit; nec solum in se lucida fuit, sed etiam lucis radios ex se emisit, quia per eam mundus lumen gratiæ accepit. Inter divina itaque et humana media et mediatrix est Maria, ut humana supergrediatur, dum tam sublimia per Filium operatur. O mira dignitas, de muliere procedere solem mundum illuminantem, de terra lucem radiare, per feminam tenebras mundi in lucem clarescere! Per eam sol iste ex ea mundo fulsit, et clarior luxit, quia plenius corda illustravit. Ita lux æterna ex temporali nova surrexit, et radios suos amplius dilatavit. Nec solum per eam lux gratiæ in terris, sed etiam visio Dei animabus data est in cœlis. Hæc beata est illud signum magnum in cœlo, mulier amicta sole, quia sol divinitatis infulget ei, et circumfulget, et totam occupat, et post eam maxime illustratam cœli cives illuminat. Ipsa solis hujus splendorem primo, et præ omnibus suscepit. Ipsa amicta est hoc sole, et perfecte et præcipue divinitatis fruitione perfunditur. Et quasi hanc indit, dum tantam ejus plenitudinem accepit. Ideo vero hoc sole amicta est in cœlo, quia in terra perfecte Christum induerat, sicut dicit apostolus: *Et gratia plena fuit (Luc. 1)*. Est autem luna sub pedibus ejus, id est, Ecclesia triumphans, quia inferior est, et post eam hoc sole illustrata luna defectum patitur, et ideo quia omnis homo præter eam defectum aliquem habuit, illustrari ab hoc potest, non æqualiter vestiri. Exaltata est hæc beata quasi cedrus, sublimata est sicut Christus, et si tantum quantum Christus, Christus minimus fuit in regno cœlorum, id est, in præsentī Ecclesia, Maria humillima fuit omnium quæ fuerunt in terra. Ideo ad hoc sublimata, ut summum omnium conciperet, et post eum summa omnium fieret. Bene se cum Christo humiliaverat, quæ cum Christo sublimanda erat. Sicut Christus ad dexteram Patris, ita ipsa ad dexteram Filii. Christus super omnia manuum suarum opera; Maria supra eadem opera post Christum, quia non solum exaltata est supra animas sanctorum, sed etiam super choros angelorum. In humillima igitur Maria se Christus ad susceptionem carnis humiliavit, et humiliatam ita secum exaltavit. Sublimis igitur Maria, sed sublimior Christus. Unde de eo sequitur:

Electus ut cedri. Cedrorum pulchritudini, fortitudini, sublimitati, atque odori omne silvarum decus cedit; ita Christo nec in terra summi homines, nec in cœlo angeli possunt æquari. Cogitare igitur volo quam sublimis et præcellens sit in se, et quantum se humiliaverit propter me: unde cum

timeo judicem, cogitare volo fratrem, et naturæ meæ consortem. In humanitate namque judicabit, quam pro nobis misericorditer accepit. Ferat sententiam humanitatis et misericordiæ, fratris, et non judicis, vel justitiæ. Si justificare me voluero, judex sit, et condemnet me; si miserum confiteor, impendat misericordiam. Judex ipse esse volo pro judice, ut judex non sit ipse, sed frater pro judice, et judicare me volo ne judicet ipse. Si talis accedam ad judicium, et matrem misericordiæ in causa mea habuero mecum, quis judicem denogabit propitium? Maria facta est Mater Dei propter misericordiam; hanc quoque credo quod indesinenter exercet pro humano genere coram Patre et Filio, et maxime pro examinandis exercebit in judicio hoc judicium. Porta est in qua nobilis erit Christus vir Ecclesiæ, cum sederit ad judicandum cum senatoribus terræ. Tunc sublimitas hujus cedri apparebit, et quantum super homines emineat, quamque excelsus reputatus sit, cujus spiritus in naribus ejus erat, id est, in ore hominum spirabat. Mariam igitur matrem misericordiæ et portam cœli quæramus, et speremus in porta judicii misericordiam, ut per portam judicii ingrediamur ad vitam æternam.

CAPUT XL.

De Christo et meritis ejus.

Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis (Cant. v). Guttur sponsi est iaternus sapor ejus, et consolatio spiritualis, quæ suaviter gustantes expertos afficiunt. Si enim bonitatem Dei cogitando comprehendas, et ad saporem ejus pertingens, gutturis hujus suavitatem cum sponsa prædicabis. Amoris quoque ejus gustus adeo suavis est, ut non solum mentem reficiat, sed etiam corporis cibum oblivisci faciat. Si quoque spiritualia, et mystica contempleris, quidquid de eo comprehendere potueris, suave et delectabile comprobabis, adeo ut parum suavia omnia præter illum, imo nulla reputes, ipsum vero solum bonum, solum amplectendum et amandum judicabis. Ad superna vero consideranda si mente transeas, dulce erit meditari quale sit Deum videre, et ejus visione satiari, ipsum esse in nobis, et nos in ipso, et unum esse cum ipso, omni miseria carere, et cum ipso sine fine gaudere, horum internus sapor est sponsi guttur. A vitiosis autem affectibus purgatum esse oportet cor quod suavitatem hanc percipiet, quia nisi sincerum vas cordis fuerit, minus percipiet, vel retinet hanc suavitatem spiritus, quia adhuc ex fæce carnalitatis accessit. Renuit igitur consolari nisi in Deo; memor sit Dei, et delectetur in eo, et in hac delectatione exerceatur, ut deficiat spiritus ejus, id est propria voluntas, et contemnat quod extra Deum delectat. Quantum exteriores delectationes contempserit, tantum in Deo delectari poterit. Delectationem mundanorum abiciat, mundum, id est mundana, relinquat, solitudinem mentis adeat, sedeat solitarius, et levet se super se, levet corpus super corpus, ut corporalia transcendat, et superna et spiritualia comprehendat. Omne quod est

in mundo est concupiscentia carnis, vel concupiscentia oculorum, vel superbia vitæ. Qui ista contempserit carnalem concupiscentiam devincendo, ab exterioribus ad interiora, et invisibilia revocando, et calcata superbia se humiliando, profecto mundum relinquit et ad solitudinem venit, ut spiritualium notitiam et saporem apprehendere possit. Hæc est Ægyptus de qua populus Dei egreditur, et hæc solitudo ad quam debet tendere. Ex hac solitudine mittuntur nuntii, et de fructibus terræ promissionis reportant. Hi nuntii sunt meditationes spirituales et desideria sancta. Isti ad considerandam terram hanc a devota anima mittuntur. Isti terram hanc investigando intrant, de ejus abundantia et dulcedine nuntiant, de fructu secum portant. Iste fructus est illius suavitatis gustus, dulcedinis illius prælibatio, fructus dulcis gutturi animæ devotæ hunc fructum gustantis, et ejus suavitatem experientis. Hunc qui gustat videt, id est cognoscit quam suave sit hoc guttur suavissimum sponsi, quod omnem suavitatem non solum excellit, sed etiam expellit. Hujus suavitas quo magis sentitur, eo magis desideratur. Esuriam habet in hac vita, non satietatem; refectionem, non plenitudinem. Tam dulcis est enim ut semper desideretur, tam immensa ut nunquam ad plenum comprehendatur, qui sic afficitur ut satiatum se dicat, et totum repletum, nescio an de gutture sponsi, vel de adulterio, et falso reficiatur nuntio: *Qui edunt me adhuc esurient, ait sapientia Dei; et qui bibunt me adhuc sitient* (Eccli. xxiv). Hic bonitas Dei tenuis gustus est in futuro satietas, qui satiabimur cum manifestabitur gloria ejus, et replebimur in bonis domus Domini. Verus sapor sic a falso discernitur, quia non est vehemens, vel impetuosus, carnem non titillat, sed carnis motus compescit et mitigat. Modestus est, tranquillus, levis, dulcis, pacatus, spiritum roborat, carnem debilitat, mentem accendit et illuminat, non extollit, sed humiliat. Nam suavitas ejus desiderium excitat, et dum ampliora accendit de profectu semper humilem reddit. Cum enim parum est, quod habet, sicut semper se egentem reputat, ita semper humiliter de se sentit. Imperfectus sive falsus sapor divitem sibi hominem demonstrat, quia ad cognoscendum divitias bonitatis Dei non penetrat. Est autem imperfectus quem accipiunt adhuc novi et carnales, et nondum perfectam munditiam cordis consecuti, sed lippietes cordis oculos habentes, ut clare videre non possint, et spiritualia comprehendere. Inde igitur divites se putant, unde parum vident, et veram cognitionem non habent. Tales si plus illuminati plus cognoscerent, et immensitatem hujus suavitatis apprehenderent, potius humiliarentur, quam extollerentur, quia exiguum intelligerent quod de hac percipere potuerunt. Falsus sapor est, quem inimicus operatur, et hoc quod dulciter afficit, et mentem exhilarat; sed extollit, non humiliat; plenitudinem simulat, sed non habet: nam hunc percipientes quantum a vera gratia vacui sunt patebit si per adversa probentur. Unde thalamio

A comparari possunt, qui foris est nitidus, sed intus vacuus, foris nitent tales et lucent, quia speciem quamdam devotionis habent, sed intus vacui sunt a virtutibus et fervorem non habent. In hujus thalami secreto dormit, et quietem habet inimicus, quia non excitant, vel fugant eum desideria sancta, et ignite orationes, sed patitur eum, et sovet tepor mentis et falsus nitor religionis. Horum gloria non est ab intus, nec tam in conscientia quam in exteriori fama; et quia exteriori fusi sunt, ideo interiora non cognoscunt, vel percipiunt. Horum sapor etsi suavis sit, sed non est suavissimus, quia a sponso non est, sed ab adversario. Suavissimus est quem percipiunt boni, qui per cordis munditiam ad veram bonitatis ejus pervenerunt notitiam. Isti suavissimum guttur ejus prædicare possunt, quia, experientia docente, dulcedinem ejus gustaverunt. Si quoque humanitatem ejus cogitemus, suavissimum fuit guttur ejus per quod divinitatis verba processerunt, quia spiritus et vita fuerunt, sicut ipse dicit. Suavis igitur prædicatio, et verba illa quibus loquebatur de regno Dei. Suavissimum igitur fuit guttur ejus, et totus desiderabilis, desiderabilis humanitatis ejus visio in terris, sed multo desiderabilior glorificata ejus humanitas in caelis, quæ etiam angelis est desiderabilis, qui in eam desiderant prospicere. Est enim ille vultu desiderabilis, cujus vultum desiderat universitas civium supernorum, desideratissima vero est divinitatis ejus contemplatio, cui omne quod desideratur non valet comparari. Est igitur totus desiderabilis, qui etiam desiderabilis est in membris suis, tam adhuc in terra peregrinantibus quam in caelo regnantibus, quia delectat tam eorum gratia quam considerata gloria. Hic namque habent fulgorem sanctitatis et illic glorificationis. Dilecta eorum sanctitas ad imitandum, et gaudium ad gaudendum cum eis et simul fruendum. Dulcis est gaudii eorum contemplatio quod nostrum quoque operamus, et quod expectamus. Habet hæc expectatio lætitiæ, ut spe hujus gaudentes simus, et in tribulationibus patientes, vel laboribus quos pro hoc sustinemus. Est igitur desiderabilis Christus etiam in suis, quia eos de gloria sua et decore fecit decoros et desiderabiles, ut non solum propter se, sed propter electos desideretur, quos cum eo in gloria socios et consortes habebimus, et quorum gloria gaudebimus. Est igitur totus desiderabilis, quia in se et in membris suis. Et iste est amicus meus, o filiæ Hierusalem, hic est a quo diligo et quem diligo, non verbo, neque humana lingua, sed opere et veritate, quia mandata ejus audio et ea servo. Hujus pulchritudinem cogitate, amorem desiderate, filiæ Hierusalem, id est, animæ ad visionem pacis supernæ venire cupientes: per ejus enim amorem, et mandatorum impletionem, pervenitur ad pulchritudinis ejus visionem, supernam felicitatem et pacem, ad quam nos perducere dignetur Jesus Christus sponsus Ecclesiæ, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

CAPUT XLI.

Sponsus sponsam invitit ad hæreditatem suscipiendam.

Veni in hortum meum, soror mea sponsa (Cant. v). Hortus mihi facta es, anima, operando mihi in te diversa virtutum et boni operis odora. Nunc quoque tempus est ut in hortum meum venias, horti mei delicias perceptura, quia soror es, hæres es; veni ad hæreditatem, quia sponsa; veni ad amplexus, veni ad somnum ut accipias hæreditatem; quia, cum dederis dilectis meis somnum, hæc est hæreditas eorum. Dormisti exterius, sed corde vigilasti et hæreditatem cogitasti; veni ad gaudium pro quo laborasti, quiesce post laborem, contemplare per speciem, quod contemplata es per fidem. Refecit te spes, reficiat nunc visio. In sinistra quievi, amplexetur te dextera, nec te constringant, et circumdent terrena; veni in hortum meum. Hortus meus deliciarum. In horto meo miro decore rubent rosæ martyrum, miro candore nitent et redolent lilia confessorum et virginum. In horto meo diversorum fructuum sunt genera, et tot oblectamenta, quot beatorum in regno regnantium merita. In horto meo omnis plantatio Patrum antiquorum, sive novæ gratiæ. Quidquid unquam plantatum, quidquid boni actum est ab initio sæculi, huc omnium fructus ascendit. Huc finaliter venit, omnia hæc tibi profecerunt, te expectant, te suscipient. Hic est fructus electorum meorum, qui semper manet, et non est solum facientium, sed etiam hunc in aliis amantium, hunc amando tuum fecisti, me enim amando omnia mea amasti, amando tua fecisti mea, atque meorum merita electis meis sunt communia. Non enim tantum sunt singula singulorum, sed omnia omnium. Veni ergo huc ad universa simul percipienda, quia tibi parata sunt omnia, nova cum veteribus servavi tibi, antiqua scilicet et recentia meorum merita, ut omnibus oblecteris, omnibus potiaris, de omnibus satieris. Messui myrrham meam cum aromatibus meis; myrrham messui in martyribus, aromata in confessoribus et bene viventibus. Martyrum myrrha ad messem venit: nam eorum amaritudo transit, et ad fructum pervenerunt; nam præmia pro labore perceperunt. Confessores de peccatorum suorum confessione, et laudis meæ, transierunt ad constituendum nomini meo ad laudem sine labore, ad laudem pacis et meæ visionis. Erant aromata confessores: nam bonæ vitæ exemplo alios refecerunt et bono odore fragraverunt. Myrrham quoque meam messui: nam mortis meæ acerbiter et poenam consummavi, sed per hanc membris meis suavia salutis gaudia comparavi. Cujus passionis gustus amore mihi sapiunt, sed confectum ex illa redemptionis humanæ aromate suavi me reficit, nec martyrum myrrha, nec confessorum aromata hæc gaudia percepissent, si non mortis meæ myrrham percepissent. Sanguis meus flammam exstinxit gladium ante paradisum collocatum, quo exstincto cherubin quoque quem simul obstruxit homini non ve-

gat aditum, quem sui Creatoris novit sanguine redemptum. Nec solum hunc ad suam societatem, sed ad scientiæ recipit similitudinem, cherubin enim plenitudo scientiæ dicitur, et homo similitudinem scientiæ recipit, ut cognoscat perfecte, et sicuti cognitus est, qui hic experte cognovit. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. In passione amara mea pertuli, sed nunc resurrectionis dulcia percipio. Tunc assatus quasi piscis, nunc mel gloriæ humanitatis comedo. Et qui eram quasi despectus et novissimus virorum, nunc gloria et honore coronatus super omnia Patris sum constitutus, et non tantum super omnia hominum, sed etiam angelorum, favum cum melle comedo, quia glorificata humanitate cum gloria divinitatis in me fruor, et in membris meis eadem percipio, hæc est dulcedo mea, hæc deliciae meæ cum filiis hominum, hæc epulæ, hoc convivium. Hoc mihi cibus et potus est, ut melle dulcius hæc comedam, et vino et lacte jucundius ac delectabilius bibam. His deliciis fruor, et eisdem membra mea cibo et potu: nam favus mellis mihi erant dulces in moribus et operibus, vinum et lac sapientes et simplices, ad quod convivium soror et sponsa veni post labores.

CAPUT XLII.

De assumptione Mariæ, et ejus laudibus.

Quæ est ista quæ ascendit, et transiens deserta? (Cant. iii). Quo tendit aut quid portendit floribus operata? Papæ, furem non offendit opibus referta, virgo singularis. O prædo, jam prædaris, præda factus virginis! Hæc est hostis Holoferni, mulier Hebræa, quid Judæos Aman spernis, Esther est Judæa, Mardocheo crucem sternis, punieris ea. Singularis ferus, rex est Assuerus, Esther magni nominis, hæc est illa virga Jesse, quam fert Isaias de radice natam esse, cujus flos Messias, passionis suæ messis stravit mundi vias, fructu centenario, cum sexagenario atque tricenario. Hæc est Sunamitis illa, quæ David servivit. Ista Jahel tam pusilla Sisaram contrivit. Hæc est regina Saba, quæ regis adivit Salomonis regna, cujus sapientiam audivit in sacrario, hæc de manu Pharaonis suum salvat masculum, hæc est vellus Gedeonis, rore ditans vasculum, hæc est veri Salomonis singulare ferculum et turris eburnea, a toto refulgens aurea tota delectabilis, hæc est in quo se reclinat rex, reclinatorium viatorum dum declinat, hæc est diversorium, caput super hanc inclinat, non habens tugurium, Rex æternæ gloriæ. O quam dulcis est memoriæ mater tam laudabilis! Hæc est arbor inflammata, sed comburi nescia, stella Jacob procreata, veri solis nuntia, porta semper obserata, soli regi pervia, sed et arca fœderis, allata David humeris, magno translata júbilo. Lunam tenens hæc sub planta, sole stat circumdata, talis exstat et tam sancta, tot habens charismata, tot figuras, signa tanta, tot gerens ænigmata, quot sunt cœli sidera. O quanta sit considera, tu quisquis es in júbilo, istis suffulta flosculis, istis malis stipata, stat eruta periculis, in postu laureata, desi-

deratis oculis jam fruitur beata conjuncta Trinitati! O plaudant jam renati! O jubilum quo jubilat, mater nato unita! O quam præclara rutilat duplicibus vestita, translator non sic ventilat, fides allegat ita quod regnet jam cum Deo! Ave, Maria, gratia plena; tecum sit Deus. Corruptionis nostræ quam somniat Judæus. Tabescat in fallacia seductor Saddu-

caus: nam vere surrexisti. O dulcis mater Christi- reorum miserere! Ave, Maria, mater gratiæ, mundi regina, mater misericordiæ, salva nos a ruina, fons vitæ, vena veniæ, venire tunc festina cum morti appropinquamus, ut tecum valeamus perpetue gaudere. Amen.

QUOMODO CHRISTUS PONITUR IN SIGNUM POPULORUM.

Radix Jesse qui stat in signum populorum (Isa. B xi). Quis sit iste qui stat in signum populorum, quem gentes deprecabuntur, cujus jam quidem sepulcrum est gloriosum, nemo vestrum ignorat. Quis enim alius est cujus sepulcrum est gloriosum, nisi quem oportuit pati et resurgere a mortuis, et ita intrare in gloriam suam (*Luc. xxiv*), ut in hunc modum fieret sepulcrum ejus gloriosum? Quia mortuus mortis auctorem spoliavit, quod mors ejus mortem superavit, quod resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (*Rom. vi*), fecit sepulcrum ejus gloriosum. Tanta enim gloria sepulti sepulcrum ejus gloriosum reddidit, vel quis alius est quem gentes deprecantur, nisi ille de quo scriptum est: *Et adorabunt eum omnes reges, omnes gentes servient ei (Psal. lxxi)*. Qui habet scriptum in vestimento et in femore: Rex regum et Dominus dominantium! (*Apoc. xvi*.) Et juste quidem ei omnes gentes deserviunt vel deprecantur, cui data est omnis potestas in cælo et in terra (*Matth. xxviii*), in tantum ut merito ei flectatur omne genu cælestium, terrestrium et infernorum (*Philip. ii*). Et quem alium dicimus stare in signum populorum, nisi qui positus est in ruinam et in resurrectionem multorum, et in signum cui contradicetur? (*Luc. n*.) De hoc signo iterum scribitur:

Levabit signum in nationes, et congregabit profugos Israel, et dispersos Juda colliget, ex quatuor plagis terræ (Isa. xi). Modum levationis audis, cum legis: *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, sic oportet exaltari Filium hominis (Joan. iii)*. Audis modum; attende et fructum. Levatur serpens in altum qui daret aspicientibus remedium. Levatur serpens tenens qui venenum non haberet, sed destrueret; qui venenum non inferret, sed auferret. Tali profecto signo primi parentes nostri, tali profecto omnes eorum posteri signo opus habebant, ut esset ad quod per devotionem aspicerent, et sententiam mortis evaderent quam ex veneno serpentiniæ sibilationis ab antiquo contraxerant, et quotidie contrahere non cessant. Utinam Judæi, utinam Judaizantes nostri attendant et intelligant, retractent et recogitent hoc signum quale, quam sublime, quam insigne oporteat esse, si in hoc positum est ut possit profugos Israel, et dispersos

Juda a quatuor plagis terræ colligere! Vere oportet esse sublime, ut possit omnium aspectibus patere, alioquin nec scire poterunt quo debeant currere. Vere oportet esse insigne, et omnino mirabile, quo possit cujusdam quasi miraculi novitate omnium aspectus in seipsum convertere, et omnium undique concursus in sui admirationem attrahere. Nunquid forte levabitur hoc signum in montem magnum et altum, ut sic pateat aspectibus omnium? Sed ubi, quæso, poterit ejus magnitudinis mons inveniri qui possit ab omnibus, et ab omni parte terrarum videri? An forte mons domus Domini in hoc ipsum elevabitur supra verticem montium? Sed si sic est, oportet ut mons iste quisquis est tangat, imò transcendat altitudinem nubium. Si omnino sic est, merito quærit Propheta, et dicit: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? (Psal. xxiii)*. Sed si hoc de quo loquimur signum elevetur usque in cælum, nunquid vel sic poterit patere aspectibus omnium, nisi fuerit præcipua quadam mirandæ claritatis novitate perspicuum? Audeo et dico, nisi hoc signum sit solis hujus luce insignius, præcelsius atque præclarus, nulla ratione videbitur posse concursus omnium, ut dictum est, in sui admirationem provocare. Nunquid ergo faciet Dominus novum super terram? Nunquid solem novum qui possit illuminare omnem hominem venientem in hunc mundum, ita ut veraciter dicere possit ille qui stat in signum populorum: *Ego sum lux mundi? (Joan. viii)*. Vide ne forte hæc lux sit lux illa quam designare voluit qui dixit: *Habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis (Isa. ix)*. Bona lux, et vere desiderabilis, si veraciter expellit, non dicam tenebras noctis, non dicam umbram caliginis, sed umbram mortis. Certe lux ista visibilis charitatis hujus solis nihil tale facere solet, nil simile facere valet. Vere necessarium erat eis qui in tenebris et in umbra mortis sedebant tale signum accipere; vere fuit dignum Patrem misericordiarum tale signum dare quod etiam umbram mortis de sinibus nostris paulatim exterminaret, ita ut nullum tandem aliquando mortis vestigium apud nos remaneret, in tantum ut ille qui stat in signum populorum veraciter dicere posset: